

ITÄ-SAVON SAIRAANHOITOPIIRIN YMPÄ- RISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTA- SUUNNITELMA VUODELLE 2022

Enonkoski - Juva - Puumala -
Rantasalmi - Savonlinna - Sulkava

Itä-Savon sairaanhoitopiiri
Ympäristöterveydenhuolto

SISÄLLYSLUETTELO:

OSA I

ITÄ-SAVON SAIRAANHOITOPIIRIN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2022

1. JOHDANTO.....	5
2. SOSTERIN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKKÖ	6
2.1. Toimialue	6
2.2. Valvonnan voimavarat ja tehtävät.....	6
2.3. Koulutus.....	8
2.4. Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä	8
2.5. Viestintä.....	10
2.6. Valvonnan maksullisuus	11
2.7. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	12
2.8. Valvonnan painopisteet	12
2.9. Laatuja järjestelmä	13
3. VALVONNAN TOIMIALAT	13
3.1. Lainsäädäntötausta	13
3.2. Riskinarviointi	13
3.3. Tarkastussuunnitelma 2022.....	14
3.4. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	14
3.5. Valvontakohteiden / -kohdetyyppien tarkastustiheydet.....	15
4. ERITYISTILANTEISIIN VALMISTAUTUMINEN	16
5. SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI.....	16
6. VALVONTASUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN	17

OSA II

TOIMIALAKOHTAISET VALVONTASUUNNITELMAT

ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

1. KUNNAN ELINTARVIKEVALVONTA	19
2. VALVONTAKOhteiden rekisteröiminen	19
3. TARKASTUKSET	21
4. TOIMIJOIDEN KOULUTUS JA NEUVONTA.....	24
5. VALVONTASUUNNITELMAN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO JA TUTKIMUS SEKÄ VALVONNAN PAINOPISTEALUEET	25
6. VALVONTATOIMENPITEET MUKAAN LUKIEN HALLINNOLLISET PAKKOKEINOT	26
7. MAKSUT	27
8. TERVEYSVAARATILANTEET JA TAKAISINVETO	28
9. VALVONTASUUNNITELMAN SEURANTA JA TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	29

TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

1. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2020	39
2. SÄÄDÖSMUUTOKSET VUODELLE 2022	39
3. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTAKOhteiden tarkastukset	40
3.1. Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskinarviointi	40
3.2. Tarkastus ja tarkastuksen sisältö.....	42
3.3. Tarkastukseen käytettävä aika	43
4. NÄYTTEENOTTO.....	43

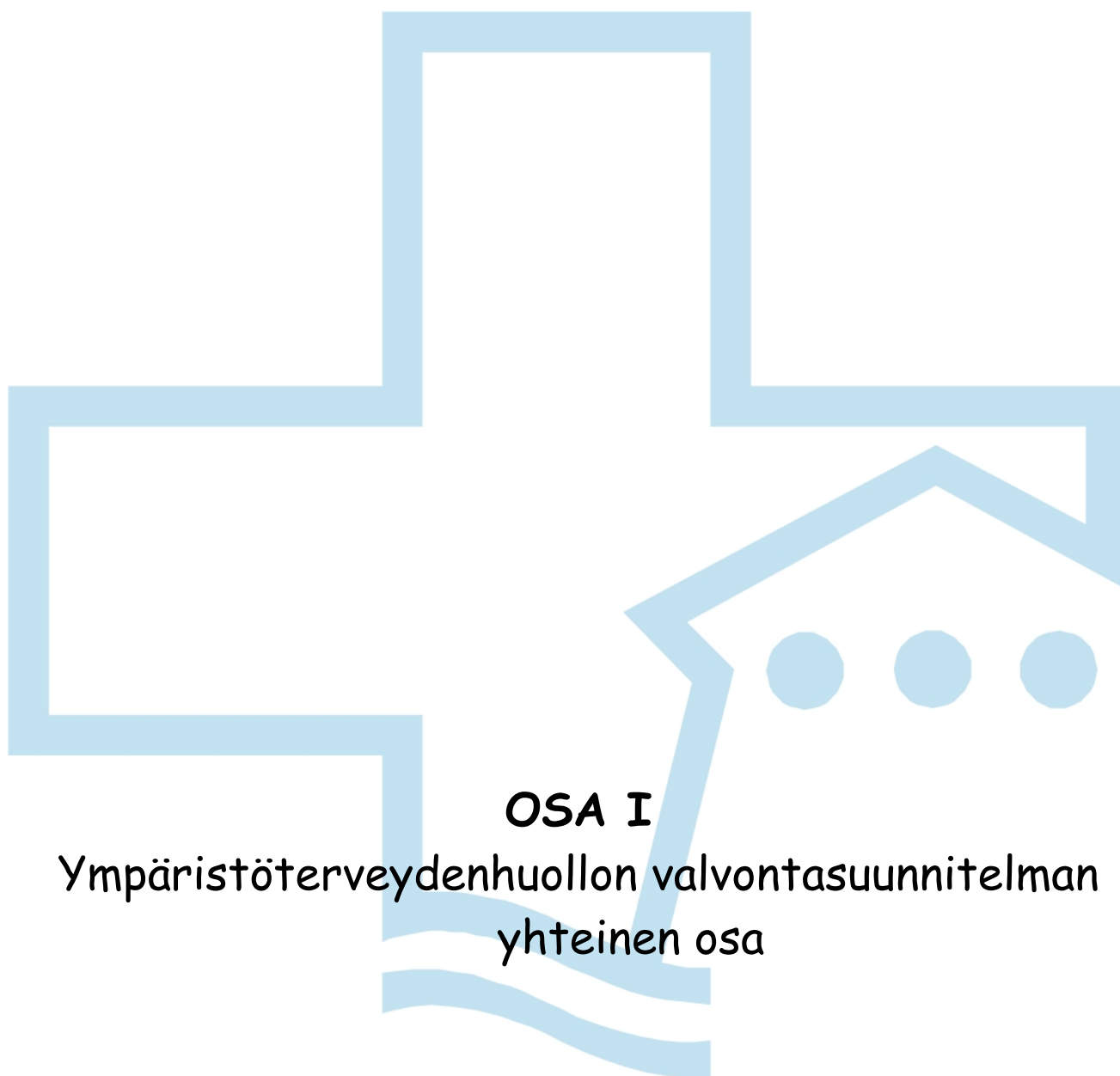
4.1.	Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto / näytteiden tutkiminen	43
4.1.1.	Talousvesi ja uimavesi	43
4.1.2.	Muut näytteet	44
4.1.3.	Valvonta näytteenoton yhteydessä	44
4.1.4.	Hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu	44
4.1.5.	Ulkopuolinen näytteenottaja	45
4.2.	Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät	45
5.	TERVEYDENSUOJELUN PAINOPISTEET JA VALVONTAPROJEKTIT	46
	Terveysvalvonnan terveydensuojelulain valvontaa tukevat valvontayksikön omat valvontaprojektit	47
6.	TERVEYDENSUOJELUN VALVONTAAN KÄYTETTÄVÄ TYÖAIKA	48
7.	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	49

TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA

1.	TAUSTAA	55
2.	TARKASTUKSEN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET	56
2.1.	Tarkastukseen käytettävä aika	57
2.2.	Suunnitelmallinen ja suunnittelematon valvonta	57
2.3.	Tupakkalain mukaisen valvonnan maksullisuus	59
3.	VALVONTAKOhteiden tarkastustiheys ja riskinarviointi	59
4.	NÄYTTEENOTTOSUUNNITELMA	60
5.	VALVONNAN PAINOPISTEALUEET JA PROJEKTIT SUUNNITELMAKAUDELLA 2020–2024	60
6.	VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI	61

ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTOLAIN VALVONTASUUNNITELMA

1.	JOHDANTO	65
2.	SUUNNITELMAN SISÄLTÖVAATIMUKSET	65
3.	RESURSSITARPEEN KARTOITUS	65
3.1.	Eläinlääkäripalvelut	66
3.2.	Valvontaresurssit	68
3.3.	Henkilöresurssit ja yhteenveto resurssien riittävydestä	70
4.	SELVITYS ELÄINLÄÄKINTÄPALVELUIDEN JA VALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ	72
4.1.	Peruseläinlääkintäpalvelut	72
4.2.	Valvontatyö	73
4.2.1.	Eläintautivalvonta	73
4.2.2.	Eläinsuojeluvalvonta	74
4.2.3.	Muu valvonta	76
4.2.4.	Valmiuseläinlääkärijärjestelmä	76
5.	MAKSUT	76
6.	ELÄINLÄÄKÄREIDEN KOULUTUSSUUNNITELMA	76
7.	ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON PAINOPISTEALUEET 2020	77
8.	SEURANTA JA RAPORTOINTI	78

OSA I

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman
yhteinen osa

1. JOHDANTO

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä, yhdenmukaista ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Lainsäädännössä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi sekä tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Kunnallisen ympäristöterveydenhuollon tehtäväkenttä on muodostunut erittäin laajaksi ja samalla vaativaksi toteuttaa käytössä olevilla resursseilla. Varsinaisen valvontatyön ohella viranhaltijoiden työhön kuuluvat monet lupa-, ilmoitus-, raportointi-, suunnittelu- ja lausunnonantotehtävät sekä valitusasioiden käsittely. Lisäksi lakisääteisiin tehtäviin kuuluu myös elinympäristön terveellisyyden edistäminen sekä terveyshaittojen ja –vaarojen torjuminen ennakolta. Valvontasuunnitelman keskeinen tarkoitus on priorisoida ympäristöterveydenhuollon säännöllisen valvonnan tehtävät niin, että ne ovat oikeassa suhteessa voimavaroihin. Priorisoinnin keskeinen työväline on riskinarviointi.

Keskusvirastot Ruokavirasto ja Valvira ovat toimittaneet ympäristöterveydenhuollon valvontaviranomaisille ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman päivitysohjeet valvontakaudelle 2020-2024. Tämän Sosterin ympäristöterveydenhuollon viimeisen vuosipäivityksen lähtökohtana on ollut päivittää vain välttämättömät asiat eli missä lainsäädäntö on muuttunut ja valtakunnallisen valvontaohjelman päivitys sitä edellyttää.

Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän (myöhemmin Sosteri) ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaan on koottu ympäristöterveydenhuollon eri toimialojen valvontasuunnitelmat eli elintarvikevalvonnan, terveydensuojelun, tupakka- ja lääkelain toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat sekä suunnitelman eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnasta ja kuntien järjestämistä eläinlääkäripalveluista. Valvontasuunnitelma perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskiluokitukseen ja lainsäädännön asettamiin vaatimuksiin. Valvontasuunnitelmassa esitetään keskusvirastojenesittämät arviot kokonaisvalvontatarpeesta, paikalliseen riskiarviointiin perustuva valvontatarve sekä paikallisesti käytettäviin resursseihin perustuva suunnitelma. Näin saadaan esille valvontayksikön resurssitarpeet, valinnat käytettävien resurssien suuntaamisesta ja mutta myös se, että suunnittelua ja toimintaa eivät ohjaa vain resurssit vaan myös paikalliset riskiperusteiset valinnat.

Sosterin ympäristöterveydenhuollon vuoden 2022 valvontasuunnitelma käsitelään ympäristöterveydenhuoltojaoston kokouksessa 17.12.2021. Hyväksytty valvontasuunnitelma toimitetaan aluehallintovirastolle 31.12.2021 mennessä.

2. SOSTERIN YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON VALVONTAYKSIKKÖ

2.1. Toimialue

Sosteri tuottaa seudulliset ympäristöterveydenhuollon palvelut (terveysvalvonta ja eläinlääkintähuolto) Savonlinnan kaupungin sekä Enonkosken, Juvan, Puumalan, Rantasalmen ja Sulkavan kuntien alueella.

Sosterin ympäristöterveydenhuollon yksikkö täyttää yhteistoiminta-aluetta koskevan lain (410/2009) vaatimukset henkilötyövuosien ja organisaatiomallin mukaan. Ympäristöterveydenhuolto kuuluu perusterveydenhuollon tulosalueeseen yhtenä tulosityksikkönä.

Sosterin ympäristöterveydenhuollon toimialue on laaja ja aluetta rikkovat isot vesistöt. Asukkaita toimialueella on noin 48.300, pinta-ala on 8.295 km², josta maata on 5.647 km² ja vettä 2.648 km². Suurimpia valvontakohteita ovat alueen vesilaitokset, isoja elintarvikelaitoksia alueella on muutamia ja alkutuotantoa paljon. Seutu on vilkas kesämatkailualue suurine yleisötapahuminauksineen, jolloin valvontatyön eläinlääkintäpalvelujen tarve lisääntyy merkittävästi.

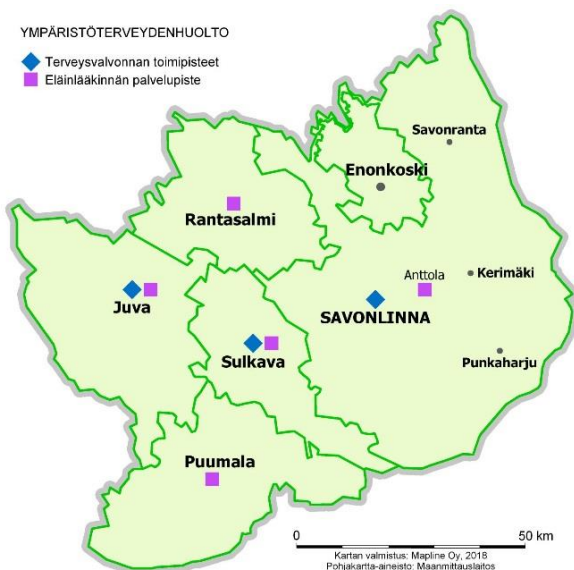
2.2. Valvonnan voimavarat ja tehtävät

Kunnan valvontaviranomaisen tehtävät hoitaa kunnan määräämä lautakunta tai muu monijäseninen toimielin. Mitä laissa säädetään kunnasta, koskee myös yhteistoiminta-aluetta.

Sosterin ympäristöterveydenhuollon alueella monijäseninen toimielin eli kunnan valvontaviranomainen on Itä-Savon sairaanhoitopiirin ympäristöterveydenhuoltojaosto. Päivittäisen toiminnan kannalta on ollut tarkoituksenmukaista, että toimivalta on siirretty edelleen terveysvalvonnan johtajalle, eläinlääkäreille ja terveystarkastajille. Delegointien viimeisin päivitys on tehty ympäristöterveydenhuoltojaostossa 11.6.2021 (13 §). Toimivallan siirto kuntayhtymän monijäsenisen toimielimen alaiselle viranhaltijalle antaa oikeuden ja velvollisuuden mm. tehdä tarkastuksia, ottaa näytteitä, antaa opastusta ja ohjausta sekä tehdä tarvittavat päätökset. Toimivallan siirto ei kuitenkaan anna viranhaltijalle valtuuksia käyttää pakkokeinoista esim. uhkasakkoa tai laajamittaista teettämistä.

Ympäristöterveydenhuollossa työskentelee vuoden 2022 alussa terveysvalvonnan johtaja, seitsemän terveystarkastajaa, yhdeksän kunnaneläinlääkärinä (yksi lisävirka esitetty TA2022, ei vielä vahvistettu), kaksi valvontaeläinlääkärinä ja kolme klinikkaeläinlääkäriä. Osatyöaikaan tekeville on ollut haasteita saada sijaisia. Lisäksi vuodelle 2021 oli mahdollisuus palkata ympäristöterveydenhuollon erityisavustaja, mutta tätä ei ole vielä toteutettu osin koronatilanteen ja säästöjen takia.

Ympäristöterveydenhuollon toimipisteet on esitetty kuvassa 1. Lisäksi toinen valvontaeläinlääkäri työskentelee Kerimäeltä ja toinen Juvalta käsin.

Kuva 1. Toimipisteet kartalla

Terveysvalvonnassa on henkilöstö jaettu kahteen eri tiimiin; terveydensuojelu ja elintarvikevalvonta. Tiimit vetäjinään vastaavat osaltaan tavoitteista sekä kehittävätkin toimintoja edelleen. Tiimityö on alkanut ja vuoden 2018 alusta ja sillä pyritään tehostamaan toimintoja henkilöstöresurssien vähentyessä ja tehtävien vaativuuden kasvaessa. Taulukossa 1. on esitetty henkilöstön erikoistumisalat.

Taulukko 1. Terveysvalvonnan henkilöstö ja erikoistuminen 2018 lopussa

Nimi	Virkanimike	Erikoistuminen / vastualue
Käpyaho Anu	Terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta
Merinen Mika	Terveystarkastaja	Terveydensuojelu
Munck Tiina	Terveystarkastaja	Terveydensuojelu
Partanen Hanne	Terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta
Rouvinen Toni	Terveystarkastaja	Terveydensuojelu
Silvennoinen Mervi	Terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta
Toropainen Elisa	Terveystarkastaja	Elintarvikevalvonta

Eläinlääkintähuollossa alue on jaettu kahteen alueeseen; itä ja länsi, jotka toimivat myös omina päivystyspiireinään. Kiireisissä tapauksissa apua annetaan myös toiselle alueelle. Valvontaeläinlääkärit toimivat koko alueella ja lisäksi on solmittu yhteistyösopimukset Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden ja Keski-Savon ympäristötoimen kanssa.

Valvontasuunnitelmia laadittaessa on yleisesti huomioitu, että vain osa työstä voi olla suunnitelmallista valvontaa. Suunnittelematonta työaikaa tulee varata mm. neuvontaan, asiakaspalveluun, laadun hallintaan, suunnitelmiin, raportointiin, lausuntoihin, hallintoon, koulutukseen, viestintään sekä henkilöstön oman pätevyyden ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Lisäksi työaikaa tulee varata mahdollisten epidemioiden ja erityistilanteiden selvittämiseen sekä hakemusten ja ilmoitusten käsittelyyn. Taulukkoon 2 on kerätty voimavarojen jakautuminen valvottaville toimialoille alueen työtarve huomioiden. Eläinlääkinnän voimavarojen jakautuminen on esitetty toimialakohtaisessa osiossa kpl 3.3.

Taulukko 2. Suunnitelma voimavarojen jakautumisesta eri toimialoille

	Valvontaan käytettävä aika kokonaisuudessa htpv	Suunnitelmalliseen valvontaan käytettävä aika htpv
Elintarvikevalvonta	825 (37 %)	413 (47 %)
Terveysturvallisuuden valvonta	640 (28 %)	170 (19 %)
Tupakkavalvonta	114 (5 %)	45 (5 %)
Eläinten terveys ja hyvinvointi	220 (10 %)	220 (25 %)
Eläinsuojeluvalvonta	440 (20 %)	40 (4 %)
Yhteensä	2236 (= 10,2 htv)	888 (= 4,0 htv)

Koska ympäristöterveydenhuolto ei siirry vuoden 2023 alusta Etelä-Savon hyvinvointialueelle, tulee kuntien organisoida ympäristöterveydenhuollon palvelut uusiksi. Tulevaisuuden organisaatorakenne on vielä toistaiseksi tarkentumatta. Selvitystyö on kesken ja työ jatkoselvityksineen sekä tulevine muutoksineen tulee viemään merkittävästi Sosterin valvontayksikön resursseja.

2.3. Koulutus

Henkilöstön kouluttamisella on keskeinen merkitys henkilöstön pätevyyden ylläpitämiseksi. Koulutuksen tavoitteena on keskeisten lainsäädäntöjen tunteminen ja soveltaminen sekä henkilökohtaisen tieto-aidon kehittäminen. Lisäksi viranomaistyössä tarvitaan hyvää suomenkieltä, vuorovaikutustaitoja ja tietotekniikkaosaamista.

Henkilöstön koulutuksen painopisteet ja laajuus suunnitellaan henkilöstön erikoistumisista mukailleen. Vuositasolla yksikköön laaditaan suuntaa antava koulutussuunnitelma, mikä tarkentuu sitä mukaa, kun koulutusten sisällöt ja ajankohdat tarkentuvat. Koulutussuunnitelma löytyy yksikön Y-aseman koulutuskansiosista. Koulutussuunnitelman ulkopuolelta lisäksi tulevat vuoden aikana järjestettävät erikoiskoulutukset, joista koulutussuunnitelmaa laadittaessa ei ole vielä tietoa. Tavoitteena on mahdollistamaan määrärahojen puitteissa suositusten mukainen täydennyskoulutustarve sekä syventää henkilöstön erikoistumisalojen tietämystä.

Koulutukset kirjautuvat viranhaltijoittain henkilöstöhallinnon OSS-ohjelmaan. Koulutuksessa käynyt henkilö huolehtii tiedon jakamisesta yksikössä sisäisesti sovitun käytännön mukaisesti.

2.4. Valvontakohderekisteri / Tietojärjestelmä

VATI

Ympäristöterveydenhuollossa on vuoden 2019 aikana siirrytty käyttämään valtakunnallista ja kaikkia Suomen valvontayksiköitä koskevaa VATI tiedonhallintajärjestelmää. Käyttöönotto ei ole ollut helppoa ja edelleen on varauduttava siihen, että tietojärjestelmätyö vaikeuttaa osaltaan valvontayksiköiden toimintaa. VATIa on kuitenkin suunniteltu valvonnan kannalta olennaisen tärkeäksi

työvälineeksi ja sen kehittämistyö jatkuu. Tietojärjestelmä vaikuttaa merkittävästi valvontaviranomaisten toimintaympäristöön, sillä mahdolliset vikatilanteet ja kehittämistyö voivat viedä aikaa lainsäädännön toimeenpanolta ja valvonnalta. Tämä tulee valvontasuunnitelmia arvioivien viranomaisten asianmukaisesti huomioida valvontasuunnitelmien toteutumista arvioidessaan.

Eläinsuojeluvalvonnan valtakunnallinen tiedonhallintaohjelman kehitystyö on laitettu vireille vuoden 2019 aikana. Käyttöönnotosta ei ole tarkempaa tietoa.

Ympäristöterveydenhuollon muut tietojärjestelmät

Viranhaltijapäätökset ja kokousasiat valmistellaan Sosterin ohjeistuksen mukaisesti Dynasty-ohjelmalla.

Valvonnan viranomaisextranetit eli Ruokaviraston Pikantti ja Valviran extranet ovat vain viranomaisille suunnattuja, suljettuja verkkopalveluja, jotka tehostavat keskusviranomaisten ja kuntakentän välistä viestintää. Näillä foorumeilla jaetaan mm. ohjeita ja tulkintoja ja siellä on myös virtuaalisia työryhmätiloja viranomaisten yhteistyötä varten.

Eläinlääkärien käytössä on yleisesti Provet -eläinlääkintäohjelma, joka sisältää asiakasrekisterin ja lääkekirjanpidon. Eläinlääkäreillä on yhteys Sosterin tietoverkkoon, intranettiin ja ympäristöterveydenhuollon yhteiselle verkkoasemalle.

Eläinlääkintähuollon tietojärjestelmä (Elvi) on valtakunnallinen hallinnon alan perusjärjestelmä, jonka ensimmäiset osat on otettu Evirassa ja AVI:ssa käyttöön vuonna 2014. Elvi otetaan valvontayksikössä käyttöön sitten kun ohjelma tulee kuntien käyttöön (piti tulla jo 2015). Elvissä on eläinlääkäri-, eläinkuljettaja-, eläinvälittäjä ja lääkevalmisterekisterit. Lisäksi Elviin tullaan tallentamaan virkatoimituksia, eläintautitapauksia, tautivastustusohjelmat (MV, CAE, Scrapie), luvan- ja ilmoituksenvaraiset eläinten pitopaikat sekä rajoittavat määräykset.

TRACES (Trade Control and Expert System) -järjestelmää käyttävät valvontaeläinlääkärit sekä kaupungin- ja kunnaneläinlääkärit. TRACES on komission ylläpitämä, internetissä toimiva järjestelmä mm. elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden jäljitettävyyden ja valvonnan varmistamiseksi EU:n jäsenvaltioiden välisissä siirroissa (sisämarkkinakauppa) sekä tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista. Järjestelmässä laaditaan sisämarkkinakaupassa vaadittavat terveystodistukset. TRACES- järjestelmän avulla voidaan seurata ja jäljittää lähettyksiä ja eri osapuolet saavat tietoa lähetyserää koskevista tarkastuksista ja niiden tuloksista.

Kartturi-sovelluksella hallinnoidaan helposti leviävien eläintautien vastustustoimenpiteitä. Kartturi-sovelluksella piirretään karttapohjalle rajoitusvyöhykkeet sekä haetaan vyöhykkeiltä tilat, joilla on taudille herkkiä eläinlajeja. Kartturilla voi tehdä raportteja ja listoja tietyn alueen eläintenpitopaikoista esimerkiksi kunnan resurssitarpeen kartoitusta varten. Käyttöoikeuksia on 2.4.2014 alkaen voitu myöntää myös kunnaneläinlääkäreille.

Eläintenpitäjärekisteri on Ruokaviraston ylläpitämä eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tarkoitettu tietojärjestelmä. Valvontaeläinlääkäreillä ja terveystarkastajien johtajalla on selausoikeudet eläintenpitäjärekisteriin, mutta oikeudet voidaan myöntää tarvittaessa myös terveystarkastajille. Valvontaeläinlääkärillä ja yhdellä kunnaneläinlääkärillä on päivitysoikeus eläinpitäjärekisteriin haaskaruokintapaikkojen osalta.

Vesiviljelyrekisteri on Ruokaviraston omistama vesiviljelyeläinten pitäjien ja pitopaikkojen rekisteröintiin tehty sovellus. Sovelluksella rekisteröidään kaikki kalojen, rapujen ja simpukoiden pitäjät lukuun ottamatta sellaisia koristevesieläinten pitäjiä, joiden eläimet pidetään suljetuissa pitopaikoissa, joista ei ole vesiyhteyttä luonnonvesiin. Vesiviljelyrekisterin pitopaikat ovat valvontaeläinlääkärien käytettävissä Kartturissa.

Naseva ja Sikava- tietojärjestelmiä käyttävät terveydenhuoltokäyntejä tekevät eläinlääkärit. Eläintenpitokieltorekisterin tietoihin on pääsy terveystarkastajien johtajalla, valvontaeläinlääkäreillä, kunnaneläinlääkäreillä ja ko. valvontaa suorittavilla terveystarkastajilla.

2.5. Viestintä

Yleisesti noudatetaan Sosterin kuntayhtymähallituksen hyväksymiä viestinnän linjauksia. Viestinnän linjauksissa määritellään yleisesti Sosterin viestintä, asetetaan viestinnälliset tahtotilat sekä edellytykset niihin pääsemiseksi.

Viestinnän tarkoituksena on kertoa etukäteen valvonnan painopisteistä ja tavoitteista, lisätä toiminnan läpinäkyvyyttä julkaisemalla valvonnan tuloksia ja varmistamalla erityis- ja poikkeustilanteissa aktiivisella tiedottamisella toimijoiden ja kuluttajien turvallisuus. Viestinnän osa-alueita ovat asiakaspalvelu, kohderyhmien opastus ja kouluttaminen sekä tiedottaminen. Viestinnän kohderyhmiä ovat kuntalaiset, elinkeinonharjoittaja, toiset viranomaiset ja muut asiakkaat.

Kansalaisviestintä, eri kohderyhmien opastukset ja ohjaukset sekä elinkeinonharjoittajille viestintä tehdään terveystarkastajien ja eläinlääkinnän yksiköissä henkilöstön erikoistumisen mukaisesti. Viestintä toisille viranomaisille tapahtuu myös erikoistumisen mukaisesti. Viestintävälineinä toimii pääasiassa Twitter ja Facebook.

Ympäristöterveydenhuoltojaoston esityslistat ja pöytäkirjat ovat luettavissa Internetissä. Esityslistat ovat nähtävissä viikkoa ennen kokousta ja pöytäkirjat kokouspäivänä. Esimerkiksi valvontasuunnitelmat liitteineen löytyvät sieltä samoin kuin yksikössä toteutettujen projektien yhteenvedot. Lisäksi esityslistoista tiedotetaan lehdistölle julkaisun jälkeen. Projekteista ja lainsäädännön muutoksista laaditaan tarvittaessa lehdistötiedotteita.

Ympäristöterveydenhuollon Internet –sivuille päivitetään ajankohtaisia asioita ja sieltä löytyy erilaisia kaavakkeita ja ohjeita. Tällöin kaikki asiakasryhmät saavat ajantasaiset tiedot sieltä. Myös asiakaspalautteen saaminen mahdollistuu

paremmin Internet –sivuston kautta. Yleisessä viestinnässä hyödynnetään Sosterin hyväksyttyä viestintäohjeistusta.

Viestintä terveysvaaratilanteissa, erityistilanteissa ja kriiseissä tapahtuu valmiussuunnitelman viestintäosion mukaisesti sekä mm. vesilaitosten omien häiriötilannesuunnitelmien mukaisesti. Viestinnän vastuu häiriö- ja poikkeustilanteissa jakaantuu erikoistumisen mukaisesti. Epidemiaselvitystyöryhmien kokoonpanot on päivitetty viimeksi 15.9.2021 (§ 19).

2.6. Valvonnan maksullisuus

Valvonnan maksullisuudella pyritään tehostamaan lainsäädännön edellyttämää valvontaa sekä turvaamaan ympäristöterveydenhuollon voimavaroja. Tämän vuoksi on tärkeää, että maksutulot kohdennetaan valvonnasta vastaavalle yksikölle.

Suunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja näytteen tutkimisesta peritään toimijoilta ympäristöterveydenhuollon jaoston (18.11.2021, § 29) sekä kuntayhtymähallituksen hyväksymän taksan mukainen maksu. Maksuista saadut tulot käytetään ympäristöterveydenhuollon toimeenpanon turvaamiseen sekä osin myös kehittämiseen. Maksutaksa on nähtävissä terveysvalvonnan [www-sivuilla](#).

Valvontamaksut perustuvat tuntihintaan, joka on aina sama, riippumatta siitä, kuka viranhaltija tarkastuksen tekee. Tarkastusmaksuun kuuluu tarkastuksen valmistelu, tarkastuksen sisältö sekä tarkastuskertomuksen laatiminen. Kuntaliiton yleiskirjeen ohjeistuksen mukaisesti matkakustannukset on sisällytetty jaettaviin yleiskustannuksiin, jolloin ne tulevat mukaan tuntihintaan, eikä matkalaskua kohdenneta suoraan toiminnanharjoittajalle. Valvontamaksut ovat määriteltäviä siis siten, että ne kattavat suunnitelmallisesta valvonnasta aiheutuneet kustannukset.

Keskusvirastoilla on velvollisuus korvata kunnille sellainen työ, joka liittyy keskusvirastojen pyytämiin tehtäviin ja jotka eivät lain mukaan kuulu kunnalle (esim. vierasainevalvonta).

Sosterin eläinlääkintähuolto perii eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) tarkoitettua klinikkamaksua hyväksytyn taksan mukaisesti eläinlääkäreiden vastaanotoilla hoidettavien potilaiden omistajilta tai haltijoilta. Maksun perii pääasiassa vastaanotolla työskentelevä eläinlääkäri, joka tilittää maksut edelleen kuntayhtymälle.

Vuoden 2022 alusta uutena maksuasiana tulee elintarvike- ja terveydensuojelulakiin perustuva valvonnan perusmaksu. Perusmaksu on valvontakohdekohtainen, se peritään lähes kaikilta suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta ja on suuruudeltaan 150 euroa vuodessa.

Saadut tulot on tarkoituksenmukaista kohdentaa ympäristöterveydenhuollon kehittämiseen ja toiminnan turvaamiseen:

- projektien rahoitus ml. projektityöntekijät
- opiskelijoiden opinnäytetyöt
- laatutyö
- toiminnan yleinen kehittäminen
- lisävastuista ja -tehtävistä maksettavat korvaukset
- lisäresurssit

Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnin yhteydessä on syytä arvioida myös valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista ympäristöterveydenhuollolle.

2.7. Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Näytteenottosuunnitelman mukaiset näytteet tutkitaan pääsääntöisesti akkreditoituissa sopimuslaboratoriossa. Sopimuslaboratoriona toimii 2022 alussa:

- Vesinäytteet: Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy ja Metropolilab Oy
- Elintarvikenäytteet: Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy.
- Sisäilman mikrobinäytteet: Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy.

Sopimuslaboratorioissa teetetään valtaosa viranomaisen tarvitsemista analyysistä (omavalvonta, käyttötarkkailu ja toiminnanharjoittajan maksamat viranomaisnäytteet).

Näytteiden ottamisesta vastaa pääsääntöisesti ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat. Lisäksi käytetään sertifioitua ulkopuolista hyväksyttyä näytteenottajaa.

Laboratoriopalveluiden hankinnassa on huomioitu myös mahdollisten epidemiatilanteiden selvittämiseksi otettavien näytteiden toimittaminen ja tutkiminen virka-ajan ulkopuolella.

2.8. Valvonnan painopisteet

Valvontasuunnitelman yhteiseen osioon kirjataan valvonnan painopisteinä ne, jotka on tarkoitus ottaa huomioon koko ympäristöterveydenhuollon valvonnassa. Yhteiset painopisteet ovat:

- laatujärjestelmä ja itsearviointi
- häiriötilanteisiin varautuminen
- valvontasuunnitelmien seuranta
- tietojärjestelmähankkeet
- ympäristöterveydenhuollon järjestämisen tulevaisuus

Valvontaprojektit ja –hankkeet ovat usein keskusvirastojen, avien tai kunnan itsensä valitsemien painopisteiden mukaista toimintaa, jossa selvitetään valvontakohteen nykytilanne tai valvontatarve ja jonka avulla valvontaa voidaan toteuttaa koordinoitusti ja tehokkaasti.

Ympäristöterveydenhuollon vuosittaiset painopisteet ja projektit esitellään tarkemmin toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa.

2.9. Laatujärjestelmä

Laadunhallinta on Sosterin tuottamien palveluiden jatkuvaa kehittämistä ja osa jokapäiväistä työtä. Laadunhallinnalla tuetaan osaltaan valvontaa, asiakaspalvelua, johtamista ja suunnittelua. Laadunhallinnasta ovat vastuussa Sosterin johdon kaikki tasot ja sen toteuttamiseen osallistuvat kaikki organisaation jäsenet. Kuntayhtymän johtoryhmän hyväksymä laatupolitiikka ohjaa organisaation kaikilla tasoilla toteutettavaa laadunhallintatyötä.

Sosterissa on sitouduttu laadunhallintaan ja toimintojen kehittämiseen sosiaali- ja terveyspalveluille kehitetyn SHQS -laatuohjelman ja -menetelmän mukaisesti. Ympäristöterveydenhuolto hyödyntää myös Envirovetin rakentamaa laadunhallintajärjestelmää.

3. VALVONNAN TOIMIALAT

3.1. Lainsäädäntötausta

Ympäristöterveydenhuollon yhteisessä valvontasuunnitelmassa ovat mukana toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat, joista säädetään kansanterveyslaissa (66/1972) määritellyissä ympäristöterveydenhuollon laissa: terveydensuojelulaissa (763/1994), elintarvikelaissa (297/2021), tupakkalaissa (549/2016) sekä eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009).

Valvontasuunnitelma-asetuksen (665/2006) 3 §:n mukaan kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman tulee sisältää vähintään:

- 1) tarkastuksen sisältö;
- 2) valvontakohteiden tai valvontakohdetyyppien tarkastustiheys;
- 3) tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika;
- 4) kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto ja näytteiden tutkiminen; sekä
- 5) valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

Toimialakohtainen valvonta esitellään kunkin toimialan omassa valvontasuunnitelmassa. Tähän suunnitelmaan on koottu valvontayksikön alueella erityisesti suunnitelmakaudella painottuva valvonta, painopisteet ja projektit.

3.2. Riskinarviointi

Valvontakohteiden valvonnan tarve määräytyy kohdekohtaisen ja/tai keskusviranomaisen tekemän riskinarvioinnin perusteella. Toimialakohtaisissa suunnitelmissa on valvontakohteiden riskinarviointia käsitelty tarkemmin. Riskinarviointi ja luokitus ovat jokaisella toimialueella erilaisia. Riskinarvioinnin lähtökohdiana on mm.:

- toiminnanharjoittajan asiantuntemus ja toimintatavat (hygieniatuntemus, omavalvonta, käyttötarkkailu, aiemmat ongelmat, yleinen asennoituminen jne.)
- huoneiston tai tilan olosuhteet, rakenteet ja kalusto (varustelutaso, rakenteiden kunto jne.)

- altistavan tekijän vaarallisuus ja toteutumisen todennäköisyys (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuvien ihmisten määrä ja käyttäjäryhmät (lapset, nuoret, vammaiset, sairaat)
- altistuksen kesto ja / tai toistuvuus (vakituinen ja tilapäinen oleskelu)
- valvonnan vaikuttavuus

Riskinarvioinnissa pyritään järjestelmällisesti tunnistamaan valvontakohteen vaarat ja terveyshaitat sekä arvioimaan niiden merkitys. Riskinarvioinnin lähtökohtana ovat toimialakohtaiset ohjeet valvontakohdetyypeittäin. Valvontakohdekohtaiseen riskinarviointiin vaikuttaa esimerkiksi hyvin toimiva omavalvonta tai muu vastaava laadunvalvonta tai käyttötarkkailu sekä hyvä turvallisuuskulttuuri ja turvallisuusjohtaminen jotka pienentävät riskiä. Toisaalta toimijan laiminlyönnit, tapahtuneet onnettomuudet tai toistuvat toimintaa koskevat ilmoitukset voivat olla perusteena tarkastustiheyden lisäämiselle.

3.3. Tarkastussuunnitelma 2022

Resursseista johtuen valvontaa kohdennetaan pääasiassa paikalliseen riskinarviointiin ja toissijaisesti valtakunnalliseen valvontaohjelmaan perustuen. Terveydensuojelu-, elintarvike- ja tupakkaosioista vastanneet viranhaltijat ovat yhteistyössä muiden viranhaltijoiden kanssa suunnitelleet painopistealueille valvontahankkeina toteutettavia tarkastuksia ja näytteenottoa, joita toteutetaan yhtenevästi kaikissa yhteistoiminta-alueen kunnissa. Kohdetyypeittäin suunnitellut valvontahankkeet perustuvat yhteistoiminta-alueella tehtyyn kohdekohtaiseen riskinarviointiin ja käytössä oleviin resursseihin. Valvontahankkeille on nimetty vastuuhenkilöt, joiden tehtävänä on huolehtia hankkeen käytännön yksityiskohtien yhteensovittamisesta. Vastuuhenkilöt huolehtivat yhteenvedon laatimisesta. Valvontahankkeista pyritään laatimaan yhteenveto myös tiedotusvälineille. Näin tehdään valvontaa ja valvonnan tuloksena saatua tietoa tunnetuksi kuntalaisille, päättäjille ja toimijoille.

Tavoitteena on, että valvonta toteutuu mahdollisimman yhtenevästi kaikissa Sosterin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kunnissa. Mikäli resurssit eivät riitä jonkin valvontahankkeen toteutukseen suunnitelman mukaisesti, viranhaltijat päättävät hankkeen ajoituksen muuttamisesta tai hankkeesta luopumisesta.

3.4. Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Tarkastustoiminta on oleellinen osa selvittäessä valvottavan kohteen tai toiminnan vaatimuksenmukaisuutta. Tarkastus voi kohdistua tiloihin, toimintatapoihin, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Yksittäinen tarkastus voi pitää sisällään koko kohteen tarkastuksen tai vain jonkin osa-alueen tarkastuksen. Tarkastus voi sisältää näytteenottoa ja mittauksia kohteessa harjoitettavan toiminnan tai siellä valmistettavien tuotteiden tai tarjottavien palvelujen terveyshaittojen, turvallisuuden ja määräystenmukaisuuden arvioimiseksi. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus.

Valvontasuunnitelmaan kirjatut tarkastukset ovat ympäristöterveydenhuollon säännöllistä tarkastustoimintaa. Toimialakohtaisiin valvontasuunnitelmiin kirjaan tarkastukset joko valvontakohteiden tai valvontakohdetyyppien mukaan.

Tarkastusaikaan kuuluu tarkastuksen valmistelu, tarkastus ja tarkastuskertomuksen laatiminen. Pääsääntöisesti yhteen tarkastukseen käytettävä aika on vähintään kaksi tuntia. Tarkastuksen sisältö määräytyy sen mukaan, millaiseen kohteeseen ja minkä lain perusteella se tehdään. Tarkastuksen lakiperusteet on käytävä ilmi sekä valvontasuunnitelmassa että tarkastuskertomuksessa. Tarkastus voi olla myös useamman lain perusteella tehtävä tarkastus silloin, kun tarkastettaviin asiakokonaisuuksiin pystytään perehtymään riittävästi. Tarkastusten tarkempi määrittely selostetaan kunkin toimialakohtaisen suunnitelman yhteydessä. Lisäksi kukin suunnitelma sisältää yksityiskohtaisesti toimialoittain tarkastuksen sisällön ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan. Eri valvontakohdetyyppien tarkastusten sisältö määräytyy lainsäädännön vaatimuksiin, keskusvirastojen ohjeisiin ja terveystarkastuksen laatujärjestelmään.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus ja tarkastetut asiat kirjataan, vaikka niissä ei tarkastuksen aikana havaitaisikaan epäkohtia. Tarkastuskertomukseen merkitään valvonnan tarkoitus, sovellettu lainsäädäntö, käytetyt menetelmät ja valvonnan tulokset sekä tarvittaessa asianomaiselta toimijalta edellytettävät toimet ja niiden määräajat. Tarkastuskertomus toimitetaan tiedoksi asianosaisille.

Suunnitelmallisten tarkastusten lisäksi tehdään paljon ennalta suunnittelemtomia tarkastuksia, joita ovat esimerkiksi ilmoitusten perusteella tehtävät tarkastukset, erityistilanteisiin liittyvät tarkastukset ja uusien kohteiden ennakko-tarkastukset. Näiden tarkastusten sisältö ja tarkastukseen käytettävä aika ovat suunnitelmallisten tarkastusten kanssa samanlaisia.

3.5. Valvontakohteiden / -kohdetyyppien tarkastustiheydet

Toimialakohtaiset valvontakohdetyyppien keskimääräiset tarkastustiheydet ja tarkastuksiin käytettävät ajat on esitetty toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa taulukoituna. Tarkastustiheydet on määritetty kohdetyyppikohtaisen riskiluokituksen perusteella, joita tullaan tarkentamaan kohdekohtaisen riskinarvioinnin tarkentumisen myötä. Riskinarvioinnin lähtökohtana on valvontakohteiden lukumäärien tieto ja kohteiden tuntemus. Näiden perusteella määräytyy valvontatarve. Toimialakohtaisissa valvontasuunnitelmissa käsitellään tarkemmin tarkastustiheyksiä ja tarkastusaikoja. Kaikilla valvontakohteilla ei ole ilmoitus- tai hyväksymismenettelyä, joten näiden kohteiden kartoittamiseen tulee varata aikaa.

Niille valvontakohteille, joille riskinarviointia ei ole tehty, määräytyy valvontakohdekohtainen tarkastustiheys keskusviranomaisien määrittelemien tarkastustiheyksien mukaisesti.

Valvontakohteiden valvontamaksut määräytyvät tarkastusmäärien perusteella. Tarkastukset laskutetaan vasta kun ne on tehty. Vuosittaiset valvontamaksut laskutetaan erikseen sovittun aikataulun mukaisesti.

Uudet valvontakohteet tulevat ilmoituksen tai hakemuksen käsittelyn yhteydessä suunnitelmallisen valvonnan piiriin, joten kohteeseen tehtävät tarkastukset ovat suunnitelmallisia tarkastuksia ja niistä peritään hyväksytyn taksan mukainen tarkastusmaksu.

4. HÄIRIÖTILANTEISIIN VALMISTAUTUMINEN

Sosterin ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen kunnille on laadittu yhteinen terveydensuojelulain (763/1994) 8 §:n ja elintarvikelain (297/2021) 46 §:n mukainen häiriötilannesuunnitelma, jossa on otettu huomioon mm. elintarvike- ja talousvesiepidemioihin liittyvien häiriötilanteiden selvittäminen sekä eläinperäiset poikkeustilanteet. Suunnitelma on kohdennettu / tarkennettu tarvittavilta osin myös muuhun sairaanhoitopiiriin valmiussuunnitelmaan yhteneväksi ja se tallennetaan ERVA-portaaliin. Vuoden 2022 aikana suunnitelma on tarpeen päivittää perusteellisemmin ja liittää se soveltuvien osin Sosterin ja alueen kuntien valmius- ja varautumissuunnitelmaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen mukaisesti kuntiin on nimetty työryhmät, joiden tehtävänä on ruokamyrkytysten sekä elintarvike- ja juomavesiepidemioiden selvittäminen. Työryhmä voi olla myös useamman kunnan yhteinen, jos se katsotaan toiminnan kannalta tarkoituksenmukaiseksi. Työryhmän kokoonpano tarkastetaan vuosittain ja päivitetään henkilöstömuutosten yhteydessä.

Sosterin ympäristöterveydenhuolto on varautunut talousarviossaan elintarvike- ja juomavesiepidemioiden sekä muiden vaaratilanteiden selvitystyöstä mahdollisesti aiheutuviin kustannuksiin.

5. SUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain ympäristöterveydenhuoltojaostossa. Arviointia hyödynnetään valvonnan kehittämiseen, valvonnan toimivuuden varmistamiseen ja uusien suunnitelmien laatimiseen. Taulukossa 3 on esitetty esimerkinomaisesti mahdollisesti arvioitavia asioita.

Taulukko 3. Kunnan valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi.

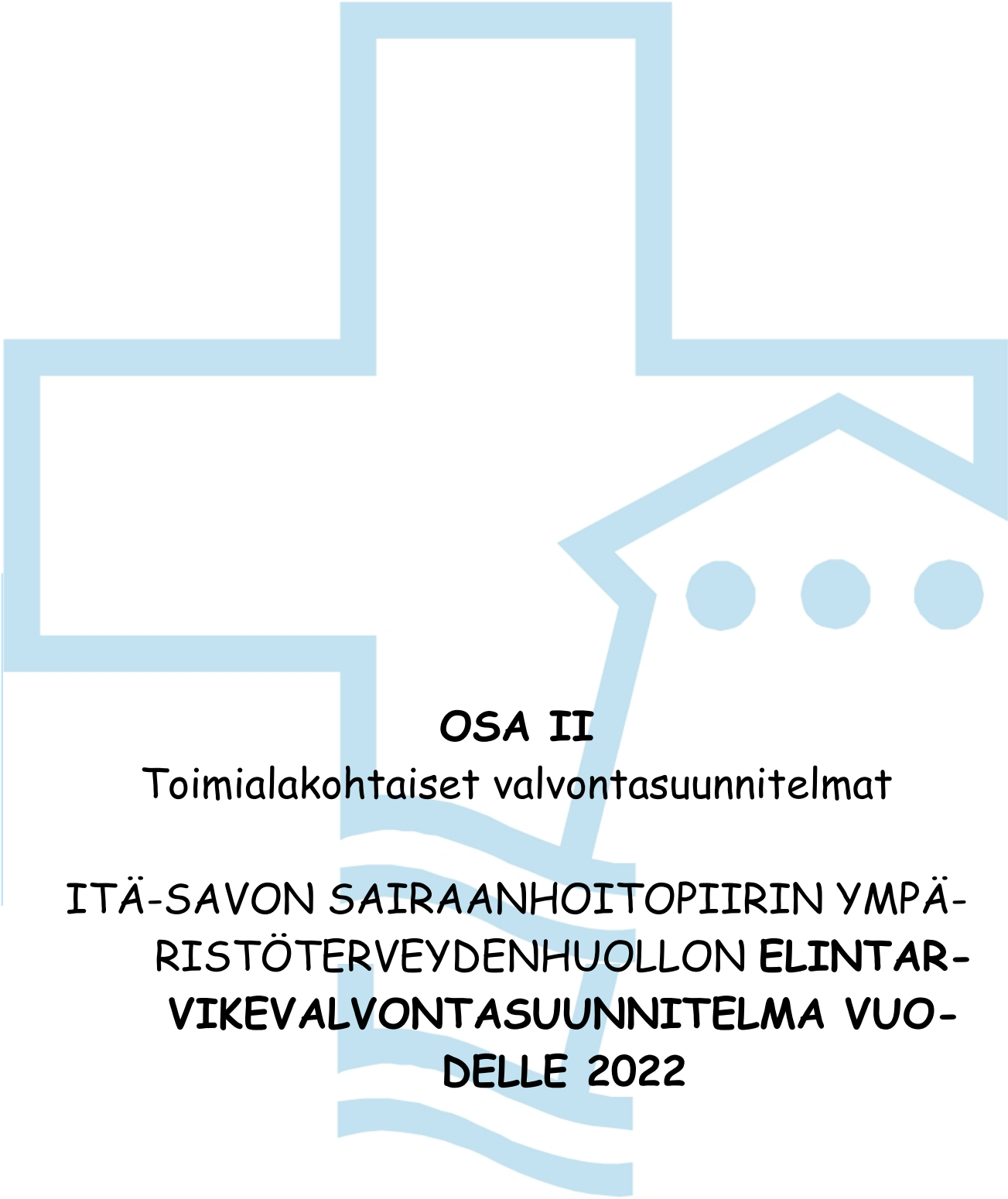
Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	• kaikkien toimialojen valvonnan kattavuus • tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa)	• toteutuneiden tarkastusten lukumäärä suhteessa suunnitelmaan • näytteiden määrä

valvontasuunnitelmaan)	
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	• valvonnasta kertyvät maksutulot toimialoitain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat ja yhteistointa-alueen toimivuus	• voimavarojen määrä suhteessa lainsäädännön vaatimuksiin, valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan • selvitys, paljonko voima-varoja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin
Toiminnan kehittämistarpeet	• toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavalla toiminta-vuodella
Arviointi- ja ohjauskäynnit	• havaitut hyvät toimintatavat, kehitettävää, korjattavaa

Valvontasuunnitelmien toteutumisen raportointi tehdään VATI- ja VYHA -järjestelmien avulla. Lautakunnassa tai muussa monijäsenisessä toimielimessä käsitelty valvontasuunnitelman toteutumisen arviointi toimitetaan VYHA:n kautta aluehallintovirastolle.

6. VALVONTASUUNNITELMAN PÄIVITTÄMINEN

Tämä on Sosterin ympäristöterveydenhuollon viimeinen valvontasuunnitelma. Tulevaisuuden yksiköstä ei ole tietoa, mutta mikäli nykyinen alue jatkaa tulevaisuudessa yhdessä toimintaansa, voidaan tavoitteeksi asettaa kevyempi ja toimivampi suunnitelma, jota voitaisiin hyödyntää tehokkaasti päivittäisen työn tukena.

OSA II

Toimialakohtaiset valvontasuunnitelmat

**ITÄ-SAVON SAIRAANHOITOPIIRIN YMPÄ-
RISTÖTERVEYDENHUOLLON ELINTAR-
VIKEVALVONTASUUNNITELMA VUO-
DELLE 2022**

1. KUNNAN ELINTARVIKEVALVONTA

Kunnan on huolehdittava alueellaan elintarvikevalvonnasta siten kun Elintarvikelaissa (297/2021) säädetään. Kunnassa nämä tehtävät hoitaa kunnan määräämä lautakunta tai monijäseninen toimielin (kunnan valvontaviranomainen), joka voi siirtää toimivaltaansa edelleen alaiselleen viranhaltijalle tai jaostolle myös elintarvikelain 55–59 ja 67 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen osalta.

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on toteuttaa elintarvikelainsäädännössä asetettuja päämääriä. Lainsäädännössä asetetut päämäärät on varmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu, varmistaa, että elintarvikkeista annettava tieto on totuudenmukaista ja riittävää eikä johda harhaan, suojata kuluttajaa elintarvikemääräysten vastaisten elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta ja varmistaa elintarvikkeiden jäljitettävyys. Lisäksi lainsäädännön tavoite on turvata korkealaatuinen elintarvikevalvonta ja osaltaan parantaa elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Lisäksi kunta tekee aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle elintarvikemääräysten mukaiset ilmoitukset ja raportit, neuvoo elintarvikealan toimijoita ja kuluttajia sekä tiedottaa elintarvikelain soveltamisalaan kuuluvista asioista, avustaa valtion viranomaisia korvausta vastaan eläimistä saatavien elintarvikkeiden kansallisen vierasainevalvontaohjelman toteuttamisessa ja julkaisee suorittamansa elintarvikevalvonnan tulokset Ruokaviraston määräämällä tavalla.

2. VALVONTAKOhteiden REKISTERÖIMINEN

Elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista.

Olennaisella muutoksella tarkoitetaan rakenteellisia tai toiminnallisia muutoksia. Rakenteellisena muutoksena voidaan pitää esim. elintarvikehuoneiston tai laitoksen laajentamista. Toiminnallisena muutoksena voidaan pitää toiminnan luonteen muutosta siten, että muutoksella on vaikutusta elintarviketurvallisuusriskeihin. Esimerkiksi, kun asiakaspaikkamäärä ja valmistettava tai tarjottava annosmäärä nousee merkittävästi tai kun toiminta muuten muuttuu riskialttiimmaksi. Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Ilmoitus koskee myös niitä ns. virtuaalielintarvikehuoneistoja, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten.

Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Kaikki tiedot kirjataan valtakunnalliseen VATI -tietojärjestelmään. Vati on ympäristöterveydenhuollon keskitetty toiminnanohjaus ja tiedonhallintajärjestelmä.

Vatissa ylläpidetään asiakas- ja kohdetietoja sekä suoritetaan valvontatapahtumia elintarvike-, terveydensuojelu- tupakka- ja lääkelakia soveltavalle toiminnalle. Vati-tietojärjestelmä tarjoaa niin suunnitelman mukaiset tarkastusmäärät kohteelle, kuin myös ohjeelliset tarkastusajankohdatkin. Järjestelmän kehitys on edelleen kesken.

Kohdetta pääasiallisesti valvova tarkastaja (ns. vastuuvälvo) suorittaa elintarvikehuoneistoilmoituksen perusteella toimipaikan toiminnan alustavan riskinarvioinnin, laatii toimijalle todistuksen kuulumisesta elintarvikevalvonnan piiriin ja syöttää toimipaikan, toimijan ja toiminnan tiedot Vati – tietojärjestelmään. Vati – tietojärjestelmästä tiedot siirretään valtakunnalliseen, keskitettyyn tietojärjestelmään. Riskinarvioinnin mukaan ensimmäinen tarkastus tehdään yhden, kolmen tai kuuden kuukauden kuluessa toiminnan aloittamisesta. Ensimmäisellä tarkastuksella varmistutaan, että elintarvikehuoneiston tilat, laitteet ja toiminta soveltuvat ilmoitettuun toimintaan.

Ilmoituksen käsittelystä annettavaan todistukseen voidaan sisällyttää muun muassa toiminnan luonnetta ja laajuutta kuvaavia tietoja, kuten asiakaspaikkamäärä, valmistettavat ja tarjottavat annosmäärät, pinta-ala sekä toimintaa koskevat mahdolliset rajoitukset, jotka etukäteen tiedetään. Todistukseen kirjataan myös lainsäädännön mahdollistamat joustot. Viranhaltijapäätökset ja annetut todistukset tallennetaan Vati-järjestelmään.

Toimija voi tehdä ilmoituksen joko paperisena tai sähköisesti Suomi.fi palvelun Ilppa-järjestelmän kautta. Ilppa-palvelu on yhteydessä suoraan Vati-järjestelmään ja sähköiset Ilppa-palvelun kautta tulleet ilmoitukset näkyvät tarkastajille heti.

Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä, on haettava huoneiston hyväksymistä laitokseksi valvontaviranomaiselta ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Valvontaviranomainen ratkaisee asian 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, ellei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Laitokseen tehtävä ensimmäinen tarkastus on hyväksymistarkastus sen toteamiseksi, että laitoksen tilat ja rakenteet vastaavat hyväksymishakemuksessa esitettyjä seikkoja ja että laitos soveltuu haettuun toimintaan. Laitoksen hyväksymisestä tehdään päätös Dynasty-järjestelmällä. Valvontaviranomainen voi asettaa päätöksessään ehtoja terveysvaaran ehkäisemiseksi. Toiminnan laitoksessa saa aloittaa, jos laitos täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset ja laitos on hyväksytty.

Hakemukset ja ilmoitukset arkistoidaan omassa arkistointikaapissa. Alkuperäiset viranhaltijapäätökset säilytetään yhteen kerättynä jaoston kansiossa.

Sosterin terveysvalvonnassa käytetään Ruokaviraston laatimiin malleihin perustuvia asiakirjoja elintarvikehuoneiston ilmoitusmenettelyssä, toimijoille annettavassa todistuksessa sekä laitoksen hyväksymismenettelyssä. Käytettävät

asiakirjapohjat löytyvät terveystarkastuksen yhteiseltä verkkoasemalta (Y-aseman Laatu-kansio) sekä internet-sivuilta. Kohteiden alustava riskinarviointi tehdään Ruokaviraston ohjeen 10503/2, ”Elintarvikehuoneiston riskiluokitus ja valvontatarpeen määrittäminen” avulla. Laitoksen hyväksyminen ohjeen 16033, laitoksen hyväksymisohje, mukaan. Päättöspohjat ovat valmiina viranhaltijoittain Dynasty-järjestelmässä. Valvontakohteet perustetaan VATI 1 (ohje toimijan, toimipaikan ja toiminnan tallentamisesta valtakunnalliseen tietojärjestelmään sekä valvontakohteiden luokittelusta) ohjeen mukaisesti. Uusin versio ohjeesta löytyy Valviran sivuilta ja ohje päivittyy tarvittaessa aina kalenterivuoden alussa. Elintarvikealan toimijat ja alkutuottajat tekevät ilmoitukset Sosterin lomakepohjilla tai ILPPA-järjestelmän kautta. Lomakkeet on laadittu Pikantista löytyvien malliasiakirjojen pohjalta (malliasiakirjat ilmoitusten ja hakemusten laatimisesta sekä hyväksymispäätöksestä). Lomakkeita tullaan päivittämään.

3. TARKASTUKSET

Elintarvikevalvonnan kohteiden tarkastussuunnitelma on laadittu vuodelle 2022. Suunnitelma päivitetään vuosittain. Liitteenä 1. on kohdetyyppikohtainen tarkastussuunnitelma, missä on esitetty Ruokaviraston ohjeistukseen 10503/2 ”Elintarvikehuoneiston riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen” perustuvan riskiarvioinnin mukainen tarkastusmäärä sekä paikalliseen, kohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuva tarkastusmäärä. Ohjeesta poiketen kausiluontoisesti toimivien ilmoitettujen elintarvikehuoneistojen (lähinnä tarjoilupaikat) tarkastustiheyttä ei pääsääntöisesti vähennetä. Sosterin alueella on paljon kausiluontoisia ja jopa alle kolme kuukautta vuodessa toimivia kesäravintoloita, joissa valmistettavat annosmäärät moninkertaistuvat heinäkuussa. Vallitsevien olosuhteiden vuoksi tarkastus kerran vuodessa katsotaan tarpeelliseksi. Jokaisella viranhaltijalla on vastuukohteistaan tarkempi Excel-pohjainen kohdekohtainen kuukausitasolla oleva tarkastussuunnitelma. Tämä tarkastussuunnitelma päivitetään vuosittain.

Alueemme suuret yleisötilaisuudet etenkin kesäisin mm. Sulkavan Suursoudut, Pyhän Olavin Päivä ja Puumalan Siltakemmakat sekä liikkuvat elintarvikehuoneistot edellyttävät riittävää resurssien varaamista valvontaan. Lisäksi vuosittain Savonlinnan Olavinlinnassa järjestettävät Savonlinnan oopperajuhlat lisäävät valvonnan tarvetta kaupunkialueella, koska ihmismäärä moninkertaistuu heinäkuun ajaksi.

Valvontakohteen toiminnan luonne, laajuus sekä valvontahistoria muodostavat lähtökohdan sille, kuinka merkittävä riski toimintaan liittyy ja tähän perustuen arvioidaan elintarvikehuoneiston valvontatarve. Kun elintarviketurvallisuuteen vaikuttavat riskit kasvavat, kasvaa myös valvonnan tarve. Mitä monimutkaisemmat ja laajemmasta toiminnasta on kyse, sen enemmän on valvottavaa ja sitä tiheämmin tarkastuksia tehdään. Tarkoitus on varmistaa lainsäädännön vaatimusten noudattaminen sekä oikeiden ja riittävien riskinhallintakeinojen käyttäminen.

Toiminnan luonteeseen ja riskiin vaikuttavat tuotanto-olosuhteet ja tuotteisiin liittyvät vaaratekijät mm. käsitelläänkö raakoja vai kypsiä tuotteita, pakkaamattomia vai pakattuja elintarvikkeita, edellytetäänkö lämpötilahallintaa, valmistetaan ko herkkille kuluttajaryhmille, sisältääkö elintarvike mahdollisesti vierasaineita jne.

Vaaran suuruuteen vaikuttaa olennaisesti toiminnan laajuus. Vaikutusalueen lisäksi on tarpeellista arvioida mm. asiakaspaikkamääriä, annosmääriä ja käsiteltävien elintarvikkeiden määriä.

Vaarojen toteutumisen todennäköisyys on pienempi, mikäli elintarvikehuoneisto- ja toimijakohtainen valvontahistoria osoittavat, että toimija noudattaa säädöksiä ja valvontaviranomaisen ohjeita sekä toimijalla on toimintaansa nähdessä riittävä ja toimiva oma valvontajärjestelmä. Suunnitelmallista tarkastus- tiheyttä voidaan laskea 50 % jos lähtökohtainen tarkastustiheys on vähintään kaksi tarkastusta vuodessa ja kuusi edellistä Oiva-arviointitulosta ovat oivallisia (A).

Jos elintarvikehuoneistossa on useamman riskitason toimintaa, toimitaan pääsääntöisesti sen mukaan mikä johtaa suurempaan valvontatarpeeseen (vrt. suuririskinen mutta vähäinen toiminta vs. pieniriskinen mutta laaja toiminta).

Valvontaa suoritetaan pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta, eli se on yllätyksellistä. Tarkastuksista voidaan ilmoittaa ennakolta, jos sille on erityinen syy. Tällöin kuitenkin varmistetaan, että ilmoittaminen ei vaaranna tarkastuksen toteuttamista. Ilmoittamismenettelystä päätetään arvioimalla muun muassa sitä, onko kohteen edustajan läsnäolo välttämätöntä tarkastustilanteessa tai pitääkö näytteenotto kohdistaa johonkin tiettyyn tuotantovaiheeseen.

Tarkastettavien asioiden valinnassa otetaan huomioon kohteen toiminnan luonne ja valvontahistoria mahdollisuuksien mukaan. Kaikki valvontalomakkeilla esitetyt asiat kohteen toimintaan soveltuvien osien tulisi tarkastaa vähintään kerran kolmen vuoden aikana. Ennen tarkastusta valitaan tarkastettavat kokonaisuudet. Joitakin asiakokonaisuuksia ja/tai asioita tulee riskiperusteisesti valvoa useammin kuin kerran kolmen vuoden aikana, koska niiden tila voi muuttua nopeasti ja epäkohdat niissä vaikuttavat välittömästi ja olennaisesti elintarviketurvallisuuteen. Tällaisia asioita ovat mm. tilojen riittävyys ja kuntoon, puhtauteen, työskentelyhygieniaan, lämpötiloihin ja ristikontaminaatioon liittyvät asiat. Tarkastus voidaan tehdä myös otosmaisesti, esim. tarkastetaan tilojen puhtaus vain niiden tilojen osalta, joissa on elintarvikkeiden käsittelyä tai tarkastetaan vain tiettyjen tuotteiden pakkausmerkinnät. Useammin valvottavaksi valitaan asioita, jotka kyseisessä elintarvikehuoneistossa todennäköisimmin voisivat vaarantaa elintarviketurvallisuuden tai johtaa kuluttajaa harhaan.

Tarkastuksen sisältöön vaikuttaa myös vuosittain valittavat valvonnan painopistealueet. Painopistealueiden valintaan vaikuttavat mm. edellisen vuoden tarkastushavainnot. Tarkastukseen voi sisältyä näytteenottoa ja mittauksia. Pelkkää näytteenottoa kohteessa ei katsota tarkastukseksi. Tarkastukset voivat olla myös yhteistarkastuksia, joissa useiden eri viranomaisten edustajat suorittavat samalla tarkastuskäynnillä valvontakohteessa tarkastuksensa samanaikaisesti.

esim. suuret yleisötilaisuudet, ulkomyynti tai uudet elintarvikehuoneistot. Lisäksi elintarvikehuoneiston tarkastuksella voi tarkastaja tehdä samalla kertaa tupakka- ja lääkelain mukaisen tarkastuksen.

Tarkastukset pyritään tekemään silloin, kun valvontakohteessa on toimintaa. Useimmiten tarkastus tehdään valvontakohteessa, mutta valvontaviranomainen voi joissakin tapauksissa tarkastaa esimerkiksi asiakirjoja virkapaikallaan tai etätarkastuksia. Elintarvikelain muutoksella 1397/2019 on saatettu yksityiseen asumiseen käytettävissä tiloissa harjoitettava elintarvikealan toiminta säännöllisen elintarvikevalvonnan piiriin ja tarkastuskäynti kotona sijaitseviin elintarvikehuoneistoihin on mahdollinen. Täten myös näiden valvontakohteiden valvonnasta laaditaan aiemmasta käytännöstä poiketen Oiva-raportti.

Uusintatarkastuksia tehdään, jos toiminnassa havaitaan epäkohtia tai puutteita. (Oiva arvosana C tai D). Uusintatarkastukset ovat myös suunnitelman mukaisia. Suunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia ovat mm. aloitustarkastukset, asiakasvalituksiin, ruokamyrkytyksiin tai takaisinvetoihin liittyvät tarkastukset.

Osa elintarvikehuoneistoista on jopa niin vähäriskisiä, ettei säännölliselle valvonnalle ole käytännössä tarvetta (ns. riskiluokka 0). Tällaiset elintarvikehuoneistot kirjataan ilmoitusvelvollisuuden perusteella valvontakohdejärjestelmään ja niihin tehdään yleensä aloittamisen yhteydessä tarkastus, jolloin tarkastetaan vastaako toiminta ilmoitettua ja annetaan tarvittavaa neuvontaa. Tämän jälkeen erillisiä tarkastuksia tehdään vain, jos siihen on erityinen syy, kuten asiakasvalitus, ruokamyrkytysepäily, epäily lainvastaisuudesta tai muusta elintarvike turvallisuutta heikentävästä seikasta. Jos näissä 0-riskiluokkaan kuuluvien elintarvikehuoneistojen toiminnassa havaitaan toistuvasti epäkohtia, valvontakohde siirretään säännöllisen valvonnan piiriin. Esim. pubit ja hyväntekeväisyysjärjestöt, jotka harjoittavat ruoka-aputoimintaa ja käsittelevät helposti pilaantuvia elintarvikkeita, tekevät toiminnastaan elintarvikehuoneistoilmoituksen ja riskinarviointiohjeen mukaan tehdään yksi Oiva-tarkastus, mutta julkaistavaa Oiva-raporttia ei muodostu.

Tarkastukseen käytettävä aika on ohjeellinen eri riskiluokille. Ohjeelliseen tarkastusaikaan sisältyy tarkastuksen etukäteissuunnittelu, paikanpäällä tapahtuva suunnitelman mukainen tarkastus, tarkastukseen ja havaintoihin liittyvä yleinen neuvonta ja ohjaus, mahdollisesti muuttuneisiin säädöksiin tai ohjeisiin liittyvä tiedottaminen ja neuvonta sekä tarkastusraportin kirjoittaminen. Tarkastusaikaan ei sisälly tarkastusmatkoihin käytetty aika, joka on valvonta-alueellamme huomattava osa ajankäyttöä pitkien etäisyyksien ja vesistöjen vuoksi. Myöskään yksityiskohtaisempi neuvonta tai ohjaaminen ei sisälly ohjeelliseen tarkastusaikaan.

Tarkastusmääräsuositukset suhteessa resursseihin

Sosterin elintarvikevalvonnassa on vuonna 2022 käytössä neljän terveystarkastajan 3,5 htv:n työpanos alkutuotannon, ilmoitettujen sekä hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen tarkastuksiin (393 kpl suunnitelmallista tarkastusta). Lisäksi kunnaneläinlääkärit valvovat munapakkaamoita sekä tekevät alkutuotannon tarkastuksia (52 kpl suunnitelmallista tarkastusta) yht. 0,25 htv.

Alkutuotannon, ilmoitettujen ja hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen suunnitelmallisia tarkastuksia on 445 kpl sekä lisäksi ns. uusintatarkastuksia arvioitu n. 60 kpl eli yhteensä n.500 kpl.

Ruokavirasto ohjeistaa tarkastustehokkuuden tavoitteeksi keskimäärin 110 tarkastusta elintarvikevalvonnan henkilötyövuotta kohden, mikä sisältää kaikki eri perustein tehtävät tarkastukset. Tavoite on valvontayksikölle keskimääräinen, ei valvojakohtainen. Jos yksikön valvontakohteista suuri osa on toiminnoiltaan verrattain vähäisen riskin kohteita, vuosittainen tarkastusmäärä elintarvikevalvonnan henkilötyövuotta kohden voi olla suurempi kuin toimijarakenteeltaan toisenlaisessa yksikössä. Valvontasuunnitelmaan kirjataan tarkastusmäärissä ja tarkastuksiin kuluvasa ajankäytössä huomioitavat valvontayksikön erityispiirteet. Jos yksikön valvontakohteista suuri osa on toiminnoiltaan verrattain vähäriskisiä, vuosittainen tarkastusmäärä elintarvikevalvonnan henkilötyövuotta kohden täyttyy, kun taas yksiköissä, jossa on vaativampia valvontakohteita (suuri riskisiä) ei päästä asetettuihin tavoitteisiin.

Sosterissa tarkastajat eivät pysty erikostumaan kovin kapealle sektorille, koska valvonta-alue on laaja ja valvontakohteita on jaoteltu tarkastajien kesken maantieteellisesti ja tarkastajia on määrällisesti vähän. Kapea-alainen erikoistuminen koetaan myös työn mielekkyyden kannalta huonoksi. Sosterin alueella valvonnan kannalta on paljon suurtalouksia ja kala-alan laitoksia, joiden kohdalla tarkastusmääriä ei voida vähentää ja ns. vähäriskistä toimintaa ei ole paljon. Sosterissa elintarviketarkastajat tekevät lisäksi tupakka- ja nikotiinituotteiden valvonnan

Ruokaviraston tarkastustehokkuusohjeen mukaan (110 tark./htv) 3,75 htv:n työpanoksella voitaisiin keskimäärin päästä 413 tarkastukseen(suunnitelmallinen ja suunnittelematon valvonta). Valvontatarpeen ja aikaisempien vuosien tarkastusten perusteella Sosterissa tulisi tehdä 565 elintarvikevalvonnantarkastusta. Tällä hetkellä käytettävissä olevilla henkilöresursseilla ei tähän tarkastusmäärään päästä. Laskennallisesti tämä tarkoittaa reilun yhden henkilötyövuoden vajetta.

4. TOIMIJOIDEN KOULUTUS JA NEUVONTA

Vuodelle 2022 ei ole suunniteltu täsmennettyä koulutusta elintarvikealan toimijoille. Ruokaviraston koulutuskalenteriin voi kuitenkin tulla koulutusta, mikä soveltuu myös elintarvikealan toimijoille. Näihin koulutuksiin voimme järjestää videoyhteyden ja lähettää kutsut kohdennetusti elintarvikealan toimijoille. Elintarvikevalvonnan teema ”valvojasta valmentajaksi” ja valvonnan perusmaksu lisäävät tarvetta valvontasuunnitelman ulkopuolisille tarkastuksille sekä elintarviketoimijoiden neuvonnalle.

Elintarvikealan toimijoille lähetetään tiedotteita eri asiakokonaisuuksista, mistä on tarkastusten perusteella tarvetta ohjeistaa samalla useampia toimijoita samanaikaisesti tai tiedottaa tulevista elintarvike puolen muutoksista, tulevista

projekteista tai muista ajankohtaisista asioista. Lisäksi osallistutaan yhteistyökumppaneiden pyytäminä tilaisuuksiin ja elintarvikealan toimijoiden järjestämiin koulutuksiin.

5. VALVONTASUUNNITELMAN MUKAINEN NÄYTTEENOTTO JA TUTKIMUS SEKÄ VALVONNAN PAINOPISTEALUEET

Näytteenottoa tehdään omavalvonnan valvomiseksi sekä projektiluonteisesti. Kaikista näytteistä lähetetään elintarvikealan toimijoille tulokset ja tarvittava ohjeistus asiasta, minkä jälkeen otetaan tarvittavat uusintanäytteet. Projektinäytteenotoista laaditaan yhteenvedot mitkä menevät tiedoksi ympäristöterveydenhuollon jaostolle ja lehdistölle.

Valvonnan teemana on yhteistyö ja yhdenmukainen valvonta: Yhteistarkastukset työparin kanssa, yhteistyö muiden viranomaisten kanssa (rakennusvalvonta, ympäristösuojelu, poliisi, paloviranomainen, eläinlääkintä)

Vuonna 2022 osallistutaan VASU 2023- painopistesuunnittelutyöhön, samoin osallistutaan suunnittelutyöhön valvontakohteiden saattamiseksi valvonnan piiriin sekä yksikön omana painopisteenä ovat myös Oiva C- ja D-arvosanojen toimenpiteet.

Oiva-riveissä painopisteenä lämpötilavalvonta (IEH Oiva-rivit 6.2 ja 6.4) valvontayksiköt osallistuvat suunnittelutyöhön, jäljitettävyyden (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9) yksiköt toteuttavat painotettua valvontaa ja osallistuvat koulutuksiin.

Kunnossapidon (Oiva-rivit 2.2 ja 2.3) puhtaanapidon (Oiva-rivit 3.1 ja 3.2) ja markkinoinnin (Oiva-rivi 13.3) osalta valvontayksiköt viestivät painopisteiden yhteenvedosta ja tuloksista sekä osallistuvat jatkosuunnitteluun.

Valtakunnallisen suolan ja ravintoarvomerkitöjen valvontaprojektin tuloksista raportoidaan ja hyödynnetään valvonnassa.

Osallistutaan erilaisiin valvontaohjelmiin kuten eläimistä saatavien elintarvikkeiden vierasainevalvontaohjelmaan, kasvinsuojeluainejäämien valvontaohjelmaan, kontaminanttien valvontatutkimuksiin jne.

Yhtenä valvonnan painopisteenä on myös valvojan työkalupakki. Valvonnassa tarvittavan osaamisen kokoaminen valvojan työkalupakiksi, josta tieto on löydettävissä helposti ja ymmärrettävästi.

Alustavia työkalupakin osa-alueita ovat virkamiehen vastuut ja velvollisuudet, pakkokeinojen käyttäminen, tiedon löytäminen ja hyödyntäminen, tarkastuksen toteuttaminen ml. etätarkastukset, vuorovaikutus ja valmentava ote sekä johtaminen – esimiehen vastuut ja velvollisuudet. Työkalupakkiin lisätään osa-alueita tarpeen mukaan ja eri vuosina painotetaan ja kehitetään eri asioita. Tämän osalta osallistutaan suunnitteluun ja koulutuksiin, mitä Ruokavirasto johtaa ja ohjaa sekä hyödynnetään työkaluja valvontatyössä. Tämä painopiste jakautuu useammalle vuodelle.

Painopistealueina on myös sähköisen asioinnin kehittäminen sekä petollisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä. Näistä osallistutaan suunniteluun, kehittämiseen, yhteistyötapaamisiin sekä petollisen torjunnan toteutuksessa painotettuun valvontaan.

Painopisteenä myös VATIn jatkuva kehittäminen mm. kehitystyöryhmän ja las-kutustyöryhmän kautta.

6. VALVONTATOIMENPITEET MUKAAN LUKIEN HALLINNOLLISET PAKKOKEINOT

Valvontaviranomaisen velvollisuus on ohjata tarvittaessa elintarvikealan toimijaa elintarvikelainsäädännön noudattamista koskevissa asioissa hyvän hallintotavan mukaisesti.

Huomautus ja kehoitus riittävät erityisesti silloin, kun laiminlyönti tai rikkomus on suhteellisen vähäinen ja muut asiaan liittyvät seikat eivät edellytä voimakkaampien pakkokeinojen käyttöä. Huomautus on elintarvikemääräysten vastaisen epäkohdan toteutuksesta ja huomion kiinnittämistä sen korjaamiseen tai poistamiseen. Kehotus on elintarvikealan toimijalle osoitettu vaatimus ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin kyseisen epäkohdan poistamiseksi.

Jos huomautukset, kehotukset tai muut suhteellisuusperiaatteen mukaiset toimenpiteet osoittautuvat riittämättömiksi, voi viranomainen tämän jälkeen turvautua asteittain hallinnollisiin pakkokeinoin saadakseen toimijan noudattamaan voimassaolevia elintarvikemääräyksiä. Jos elintarvikkeesta, elintarvikehuoneistosta tai toiminnasta voi aiheutua terveysvaaraa tai elintarvike ja siitä annettavat tiedot ovat totuudenvastaisia ja harhaanjohtavia, tulee viranomaisen ryhtyä suoraan ilman edeltäviä asteittaisia toimenpiteitä riittävän tehokkaisiin toimenpiteisiin kuluttajan suojaamiseksi.

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevat säännökset ovat elintarvikelain 7 luvussa. Lisäksi Ruokavirasto on laatinut viranomaisille vuonna 2012 ohjeen hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä (Ohje 100011/2).

Pakkokeinoja ovat mm. erilaiset määräykset ja kiellot, uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka, haltuunotto sekä elintarvikehuoneiston hyväksynnän peruuttaminen. Elintarvikelain 27 §:n mukaan hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa toimivaltaa voidaan kunnassa siirtää kunnan viranhaltijalle lievempien pakkokeinojen osalta. Tällaisia ovat:

- elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen;
- kiello;
- elintarvikkeen markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen;
- haltuunotto; ja
- elintarvikkeen käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös.
- elintarvikevalvonnan seuraamusmaksu

Sen sijaan esimerkiksi päätöksen uhkasakon asettamisesta viranhaltijan antaman määräyksen tehosteeksi tekee ympäristöterveydenhuoltojaosto. Vaikka

toimivaltaa hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön ei olisi siirretty elintarvikevalvontatehtäviä suorittavalle kunnan viranhaltijalle, viranhaltija on kiireellisissä tapauksissa oikeutettu antamaan määräyksiä epäkohdan poistamiseksi, asettamaan kieltoja sekä tekemään haltuunottoa koskevan päätöksen. Tällainen viranhaltijapäätös on viipymättä saatettava ympäristöterveydenhuoltojaoston käsiteltäväksi.

Joitakin hallinnollisia pakkokeinoja voi käyttää ainoastaan Ruokavirasto (esimerkiksi markkinointikielto). Ruokavirastolla on mahdollisuus myös nk. laaja-alaisten pakkokeinojen käyttöön, eli virasto päättää tiettyjen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä silloin, kun päätös koskee yhtä kuntaa laajempaa aluetta. Elintarvikelain 65 §:n mukaan Ruokavirasto voi päättää pakkokeinojen käyttämisestä yhdenkin kunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi, että elintarvikevalvontaviranomaisen toimet ovat riittämättömiä terveysvaaran estämiseksi. Tätä nk. otto-oikeutta Ruokavirasto voi käyttää vain poikkeuksellisissa, tarkoin säännellyissä tilanteissa. Elintarvikelaissa ei ole hallintomenettelyä koskevia säännöksiä, vaan sovellettaviksi tulevat hallintolain (434/2003) säännökset (kuuleminen, päätöksen perusteleminen jne.) Mikäli viranomainen katsoo, että pakkokeinopäätös on mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta pantava heti täytäntöön, tämä täytyy päätöksessä nimenomaisesti todeta. Elintarvikealan toimija vastaa niistä kustannuksista, joita toimijalle aiheutuu viranomaisen pakkokeinopäätöksistä. Rangaistusseuraamuksista säädetään sekä elintarvikelaissa (9 luku) että rikoslaissa (39/1889, muutos 400/2002). Elintarvikelaissa säädetään elintarvikerikkomuksesta, josta voidaan tuomita sakkorangaistukseen. Rikoslaissa säädetään terveysrikoksesta, josta voidaan tuomita sakko tai vankeusrangaistukseen.

7. MAKSUT

Suunnitelman mukaisista tarkastuksista ja seurantatarkastuksista ja ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä peritään ympäristöterveydenhuollon jaoston ja kuntayhtymähallituksen hyväksymän taksan mukainen maksu. Lisäksi elintarvikealan toimijoilta peritään valvonnan perusmaksu (Elintarvikelaki 297/2021 § 72). Suunnitelmaan sisältyvistä projektinäytteistä ei peritä maksua, mutta uusintänäytteenoton tutkimusten kustannuksista vastaa elintarvikealan toimija. Takaisinvetotilanteessa viranomainen voi tiedottaa toimijan kustannuksella elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten vastaisista elintarvikkeista, jos elintarvikealan toimija ei noudata yleisen elintarvikeasetuksen (EY) N:o 178/2002 artiklassa 19 säädettyä velvoitetta ilmoittaa asiasta kuluttajille.

Valvonnan perusmaksu peritään valvontakohdekohtaisesti **kunnan** valvomilta kohteilta. Valvonnan perusmaksu on 150 € vuosittain ja se peritään ensimmäisen kerran vuoden 2022 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana sen mukaan mikä on valvontakohteen tilanne 1.1.2022. Jatkossa valvonnan perusmaksu peritään samalla tavoin. Valvonnan perusmaksun laskutus tapahtuu sen mukaan, miten valvontakohteet on merkitty VATI-järjestelmään.

Perusmaksu koskee kaikkia toimipaikkoja, joilla on hyväksyntä tai joilta edellytetään ilmoitusta rekisteröintiä varten eli käytännössä valvonnan perusmaksu koskee lähes kaikkia elintarvikehuoneistoja.

Valvonnan perusmaksu on veroluonteinen maksu, se ei määräydy valvontatarpeen mukaisesti. Maksua ei peritä kesken vuotta, eikä ositetusti vaan aina 150 € suuruisena. Vaikka kohde ja toiminta olisi vapautettu valvonnan perusmaksusta niin kohde on valvonnan piirissä ja muusta valvonnasta peritään maksut elintarvikelain 73§:n mukaisesti.

Osa elintarvikehuoneistoista on vapautettu valvonnan perusmaksuista:

- poron ja riistan lihan myynti
- kyläkaupat
- yleishyödyllinen toiminta
- alkutuotanto

8. TERVEYSVAARATILANTEET JA TAKAISINVETO

Terveysvaaralla tarkoitetaan mitä tahansa biologista, kemiallista tai fysikaalista tekijää tai tilaa, joka saattaa vaarantaa elintarvikkeen turvallisuuden (elintarvikelaki 6 §, 8 kohta 8). Terveysvaaratilanteita ovat mm. ruokamyrkytykset ja muut elintarvikevälitteiset vaaratilanteet. Lisäksi varaudutaan mahdollisesti tarvittavaan näytteenottoon ja tutkimuksiin. Laboratorioiden on ilmoitettava viivytyksestä sekä toimeksiantajalleen että toimeksiantajaa valvovalle viranomaiselle tieto terveysvaaraan viittaavista tutkimustuloksista.

Valvontaviranomaiset ja elintarvikealan toimijat voivat saada tiedon terveydelle vaarallisista elintarvikkeista mm. oman alueensa viranomaistutkimuksista, oma-valvonnan tutkimustuloksista, kuluttajavalituksista tai Ruokavirastosta. Ruokavirasto toimii elintarvikkeita ja rehuja koskevan nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) virallisena kansallisena yhteystahona. Ruokaviraston lähettämiin RASFF-ilmoituksia koskeviin tiedusteluihin viranomaisen on reagoitava välittömästi.

Vastuu elintarvikkeen turvallisuudesta on ensisijaisesti elintarvikealan toimijalla. Kun toimija katsoo tai sillä on syytä epäillä, että sen maahantuoma, tuottama, jalostama, valmistama tai jakelema elintarvike ei ole elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien määräysten mukainen, sen on käynnistettävä välittömästi menettelyt kyseisen elintarvikkeen poistamiseksi markkinoilta. Jos tuote on jo ehtinyt kuluttajalle, toimijan on tehokkaalla ja täsmällisellä tavalla ilmoitettava asiasta myös kuluttajille. Toimijan on lisäksi viivytyksestä ilmoitettava asiasta kunnan valvontaviranomaiselle (tai tarkastuseläinlääkärille, kun kyseessä on teurastamon yhteydessä toimiva laitos) ja Ruokavirastolle. Jos toimija ei noudata velvollisuuttaan takaisinvedoissa, elintarvikevalvontaviranomaisen on ryhdyttävä toimenpiteisiin terveydelle vaarallisten erien poistamiseksi markkinoilta (hallinnolliset pakkokeinot).

Kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen on saatuaan elintarvikealan toimijalta ilmoituksen ruokamyrkytyksestä tai ruokamyrkytyspäilystä tai epäillessään

ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys asianmukaisine epidemiologisine ja mikrobiologisine tutkimuksineen yhteistyössä tartuntatautien vastustamisesta kunnan alueella vastaavan viranomaisen kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle (THL) ja Ruokavirastolle.

Valvontaviranomaisen on ilmoitettava aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle todetuista vaaroista ihmisen terveydelle sekä tarvittaessa sellaisista valvonnassa esille tulleista muista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuuteen tai jäljitettävyyteen taikka niistä annettaviin tietoihin. Valvontaviranomaisen on lisäksi ilmoitettava tartuntatautilaissa tarkoitetuille viranomaisille sellaisista valvonnassa esille tulleista seikoista, joilla voi olla merkitystä väestön suojaamisessa tartuntataudeilta.

9. VALVONTASUUNNITELMAN SEURANTA JA TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Kuntayhtymän ympäristöterveydenhuoltojaosto seuraa valvontasuunnitelman toteutumista vuosittain. Elintarvikevalvonta seuraa itse suunnitelman mukaista toimintaansa kolmannesvuosittain. Seurannassa huomiota kiinnitetään sekä suunnitelman mukaisten tarkastusten toteutumiseen, niiden sisältöön ja arvioidaan valvonnan vaikuttavuutta. Terveysvalvonnan elintarvikevalvontasuunnitelma toimitetaan AVlin toimintavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ja VASU -raportti toimitetaan AVlin seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä. Tietojärjestelmän ajantasaistetaan edellisen vuoden tietojen osalta. Eri raportointikanavat on esitetty taulukossa 4.

Taulukko 4. Valvontatietojen raportointikanavat

	Raportointikanava
Elintarvikehuoneistojen valvontatiedot ja alkutuotantopaikkojen tiedot sekä näytetiedot	Vati
Kuntien valvontatietojärjestelmät ajan tasalla	Vati
Yhteenveto valvontatiedoista	Vati-raportit
Mahdolliset korjaukset valvontatietoihin	Vati
Valvontayksikkötiedot	VYHA

Pikaohje valvontakohteen tietojen tallennukseen:

Tietyt valvontakohteen tiedot ovat keskitettyyn tietojärjestelmään tapahtuvan tietojen viennin ja raportoinnin kannalta pakollisia. Tähän on listattu lyhyesti nämä pakolliset tiedot.

- toimijan y-tunnus, nimi ja osoitetiedot
- toimipaikan osoitetiedot (ei pakollinen liikkuvilla tai virtuaalihuoneistoilla)
- toimintatyyppi, joita valvontakohteessa harjoitetaan
- ensisijaisen toiminnan valinta

- toiminnan päivämäärät (aloitus, lopetus, keskeytys)
- toimintatyyppien tyypikohtaiset tiedot, yleisiä pakollisia ovat:
- Kuuluu ilmoitusmenettelyn piiriin
- Omavalvontasuunnitelman tiedoksisaantipäivä
- Oiva-kohteille pakollisia tietoja ovat markkinointinimi ja asiakirjan postitusosoite

Pikaohje tarkastuksen tietojen tallennukseen:

Tietyt tarkastuksen tiedot ovat keskitettyyn tietojärjestelmään tapahtuvan tietojen viennin ja raportoinnin tarpeellisia tietoja. Tähän on listattu lyhyesti nämä tiedot.

- Tarkastuksen päivämäärä
- Tarkastukseen käytetty aika (30 minuutin tarkkuudella)
- Tarkastaja(t)
- Tarkastuksen peruste
- Hintatiedot
- Tarkastetut toimintatypit
- Muut Tarkastajat ja muut läsnäolijat
- Elintarvikehuoneiston edustaja
- Havaintolomake
- Seuraamukset rivikohtaisesti (kehotus, ohjaus, neuvonta tai hallinnolliset pakko-keinot)
- Rivikohtainen jälkitarkastuspäivämäärä
- Lisätiedot tarkastuksesta (ei toisteta rivikohtaisia huomioita)
- Maksuperuste
- Sovelletut säännökset
- Syyt määräysten vastaiselle toiminnalle

Lisätietoihin kirjataan riskinarvion mukainen seuraava tarkastusajankohta ja tarkastustiheys.

Valvontakohteet	Kohdemäärät	Tarkastusmäärät	
	2022	2022	Rv*

Alkutuotanto			
Itujen tuotanto	0	0	0
Maidontuotanto	147	36	30
Hunajantuotanto	8	0	1
Peltoviljely	75	0	0
Puutarhaviljely, avomaa	25	10	10
Puutarhaviljely, kasvihuone	4	0	1
Sienimöt	0	0	0
Vesiviljely	12	1	0
Kalastus	119	0	0
Lihantuotanto	87	0	0
Munantuotanto	7	10	3
Siitosmunantuotanto	1	0	0
Alkutuotannon tuotannon kuljetus	0	0	0
Maitonesteiden valmistus	0	0	0
Juuston valmistus	1	4	2
Voin ja ravintorasvojen valmistus	0	0	0
Jäätelön valmistus	0	0	0
Jauheiden valmistus	0	0	0
Muu maitoalan valmistus	0	0	0
Pienteurastus	0	0	0
Teurastus	0	0	0
Leikkaamo	0	0	0
Jauhelihan valmistus	1	0	1
Raakalihavalmisteiden valmistus	0	0	0
Lihavalmisteiden valmistus kypsä	6	8	12
Mekaaninen lihan erottaminen	0	0	0
Pakkaaminen	0	0	0
Muu liha-alan valmistus	0	0	0
Tuoreiden kalastustuotteiden käsittely	9	2	19
Kalajalosteiden valmistus	14	32	38
Munapakkaamo	3	5	3
Munatuotteiden valmistus	0	0	0
Myllytoiminta	1	1	1
Leipomotuotteiden valmistus helposti pilaantuvia tuotteita	15	9	15
Ruoka ja kahvileipien valmistus	6	3	4
Muiden viljatuotteiden valmistus	0	0	0
Kasvis marja ja hedelmätuotteiden valmistus	15	14	11
Pakkaamotoiminta vähäistä kaupakunnostusta	1	1	1
Yhdistelmätuotteiden valmistus	1	4	4
Makeisten valmistus	0	0	0

Valvontakohteet	Kohdemäärät	Tarkastusmäärät	
	2022	2022	Rv*
Juomien valmistus	2	1	0
Muu valmistus	3	0	0
Elintarvikkeiden tukkumyynti	1	1	1
Elint vähittäismyynti	119	44	55
Ulkomyyntialue	4	0	2
Kuluttajan tuotteiden käsittely, eläimistä saatavat elintarvikkeet	1	0	0
Liha käsittely	5	5	5
Elintarvikkeiden maastavienti	0	0	0
Elintarvikkeiden maahantuonti	3	1	3
Ravintolatoiminta	134	94	114
Grilli tai pikaruokalatoiminta	24	11	16
Kahvilatoiminta	76	39	32
Pubitoiminta vain juomatarjoilua tai vähäistä elintarviketarjoilua	19	0	0
Suurtalous laitoskeittiö koulut päiväk. sairaalat henkilöstörav.	59	46	37
Suurt. keskuskeittiö ja pitop. laitosk. joka toim. myös muualle	33	36	42
Suurt. tarjoiluk. ei ruoanvalm. tai vähäistä välip. ja jälkiruoka valmistusta	49	18	16
Elintarvikkeiden kuljetus	7	1	5
Elintarvikkeiden pakastekuljetus	0	4	0
Elintarvikkeiden kuljetus jäähdytettynä	5	2	0
Elintarvikkeiden kuljetus lämpimänä	0	0	0

Valvontakohteet	Kohdemäärät	Tarkastusmäärät	
	2022	2022	Rv*
Eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	0	0	0
Muiden kuin eläimistä saatavien elintarvikkeiden varastointi	4	1	3
Elintarvikkeiden pakastaminen	1	0	0
Elintarvikkeiden pakkaaminen	0	0	0
Aktiiviset ja älykkäät materiaalit ja pakkaukset	0	0	0
Liimat	0	0	0
Keramiikka	1	0	0
Korkki	0	0	0
Kumi	0	0	0
Lasi	0	0	0
Inoninvaihtohartsit	0	0	0
Metallit ja metalliseokset	0	0	0
Paperi ja kartonki	0	0	0
Muovit	2	1	1
Painovärit	0	0	0
Regeroitu selluloosa	0	0	0
Silikonit	0	0	0
Tekstiilit	0	0	0
Lakat ja pinnoitteet	0	0	0
Vahat	0	0	0
Puu	0	0	0
Muu eli muut materiaalit, mitkä eivät kuulu edellisiin toimintatyyppeihin	0	0	0
YHTEENSÄ	1110	445	487
Yhteensä terveystarkastajat 853		393	451
Yhteensä eläinlääkärit 257		52	36

*) RV = Ruokaviraston riskinarvioinnin perusteella

1. MAITOALA
• Maitovalmisteet (juustot) – Salmonella – Enterobakter sakazakakii – Stafylokokkien enterotoksiinit – Listeria – Enterobakteerit – E. coli – Koagulalaasipositiiviset stafylokokit – Bacillus cereus
• Ternimaito – EnterobakteeritStaphylococcus aureus – Salmonella spp.
2. LIHA JA LIHAVALMISTEET, RIISTA JA SIIPIKARJA
• Jauhe-/tuoreliha: – Salmonella – Aerobiset kokonaisbakteerit – Enterobakteerit – E. coli – STEC. • Jauheliha: rasva – Rasvapitoisuus • Jauheliha: eläinlaji – Eläinlaji • Valmisruoka: – Listeria monocytogenes – Salmonella – Escherichia coli – Bacillus cereus – Clostridium perfringens – Staphylococcus aureus
3. KALA-ALA
Kala ja kalavalmisteet, äyriäinen ja simpukka • Kalojen tuoreus – Aerobiset kokonaisbakteerit – Sulfiittia pelkistävät bakteerit – Listeria monocytogenes – Aistinvarainen arviointi • Kalojen vierasaineet – Elohopea – Kadmium – Lyijy – Cesium-137 – Iän määrittäminen

- Savustetut tms. valmistetut kalat bakt.
 - Aerobiset mikro-organismit
 - Maitohappobakteerit
 - Enterobakteerit
 - Lämpökestoiset koliformit
 - E. coli
 - Listeria, toteaminen
- Kalojen/kalavalmisteiden suolapitoisuus
- PAH-yhdisteet
- Mätitutkimukset
 - Aerobiset mikro-organismit
 - Enterobacteriaceae
 - Staphylococcus aureus
 - Listeria, toteaminen
- Säilykkeet
 - Aerobiset mikro-organismit
 - E. coli
 - Enterobacteriaceae
 - Staphylococcus aureus
- Puhtaustautkimukset (pinnat)
 - Kokonaispesäkeluku, pinta
 - Listeria monocytogenes

4. MUNA-ALA

- Muna ja munavalmisteet
 - salmonella+mikrob.

5. VILJA- JA KASVISALA

Vilja- ja leipomovalmisteet

- Vilja ja viljavalmisteet, leipomotuotteet
 - Listeria monocytogenes
 - Staphylococcus aureus
 - Bacillus cereus
 - Salmonella
- Kalakukot
 - Listeria monocytogenes
 - Clostridium perfringens
 - Staphylococcus aureus
 - Bacillus cereus

Suolapitoisuus

Gluteeni

Pintanäytteet

- Listeria monocytogenes
- Escherichia coli

- Enterobakteerit
- Salmonella
- Yersinia pseudo tuberculosis

Kasvikset

- Salmonella
- Listeria monocytogenes
- Escherichia coli
- Bacillus cereus
- Staphylococcus aureus
- Yersinia

Torjunta-ainejäämät

- mansikka
- kaalit

6. MUIDEN ELINTARVIKKEIDEN VALMISTUS

7. ELINTARVIKKEIDEN MYYNTI

- Patogeenit lehtivihanneksissa
 - Escherichia coli
 - Shiga toksiinia tuottava E. coli
 - Enteropatogeeninen E. coli
 - Bacillus cereus -ryhmä ja Bacillus thuringiensis
- Puhtaustautkimukset (pinnat)
 - Kokonaispesäkeluku, pinta
 - Listeria monocytogenes
 -

8. ELINTARVIKKEIDEN TARJOILU

Valmisruoat

- Lounasp. yhdistelmäsalatit
 - Escherichia coli
 - Staphylococcus aureus
 - Bacillus cereus (alustava)
 - Aistinvarainen arvostelu
- Vihersalaatti
 - Escherichia coli
 - Staphylococcus aureus
 - Bacillus cereus (alustava)
 - Aistinvarainen arvostelu

Suolapitoisuus

Eräät ravintorasvat ja öljyt

- Uppopaistorasvat
 - Aistinvarainen arvostelu
 - Fritest
 - Happoluku
 - Savuamispiste

MUUT • Jääpalojen laatu – Escherichia coli – Koliformiset bakteerit – Enterokokit – Heterotofiset (22) – Clostridium perfringens (jos oma kaivo) • Puhtaustutkimukset (pinnat) – Kokonaispesäkeluku, pinta – Listeria monocytogenes
9. HEDELMÄT JA VIHANNEKSET JA NIISTÄ TEHDYT VALMISTEET
• Juurekset, vihannek. ja sienet – ruokaperuna: laadunmääritys – laadunmääritys 7,5 kg
• Vihannes: jäämätutkimus – jäämätutkimukset
• Ruokasieni: suolap. + lajim. – suolapitoisuus – lajimääritys • Porkkana – Yersinia pseudotuberculosis • Pilkotut hedelmät ja vihannekset (sellaisenaan syötävät) – E. coli
10. MUUT

**ITÄ-SAVON SAIRAANHOITOPIIRIN YMPÄRIS-
TÖTERVEYDENHUOLLON TERVEYDENSUO-
JELUN VALVONTASUUNNITELMA VUO-
DELLE 2022**

1. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTASUUNNITELMA VUODELLE 2022

Terveydensuojelun tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Kunnan on tiedotettava terveydensuojelusta ja järjestettävä terveydensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa. Terveydensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteinä on lisätä tietoa elinympäristön tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista sekä niiden terveydellisistä vaikutuksista. Paikalliset elinympäristön terveysriskit tulee tunnistaa ja asettaa tavoitteet niiden vähentämiselle yhteistyössä valvontayksikön kuntien muiden viranomaisten kanssa. Terveydensuojelu tulee jatkossa huomioida jo varhaisessa vaiheessa yhteiskunnan eri toimintoja suunniteltaessa.

Edellisen valvontaohjelmakauden 2015-2019 teemana oli valvonnan vaikuttavuus. Valvonnan vaikuttavuutta on tärkeää edistää myös uudella ohjelmakaudella. Ohjelmakauden 2020-2024 teemana on yhdenmukainen valvonta ja yhteistyö. Valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman tavoitteena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja kohdistaa rajalliset valvontaresurssit tehokkaasti ja suunnitelmallisesti edistämään elinympäristön terveellisyttä valvontaa suuntaavien painopisteiden avulla.

Tämä terveydensuojelun valvontasuunnitelma koskee ohjelmakauden 2020-2024 terveydensuojelulaissa tarkoitettua suunnitelmallista valvontaa vuonna 2022. Vuonna 2022 sekä koko valvontasuunnitelman ohjelmakaudella jatketaan valvonnan riskiperusteisuuden ja tehokkaan kohdentamisen sekä valvonnan näkyvyyden varmistamista (valvonnan vaikuttavuus) ja yhteistyötä eri viranomaisten sekä toiminnanharjoittajien kesken. Ohjelmakauden aikana pyritään ottamaan käyttöön uusia vuorovaikutteisia yhteistyömuotoja.

Vuonna 2018 toteutetun terveydensuojelulain omavalvontaan liittyvän toiminnanharjoittajille kohdistuneen terveydensuojelutiimi toteuttaa omavalvontaan liittyvää toiminnanharjoittajien tukemista.

Ohjelmakaudella 2020-2024 terveydensuojelutiimi vahvistaa yhteistyötä ja uusia yhteistyömuotoja terveydensuojelulain toiminnanharjoittajien kanssa, joilla on velvollisuus varautua ympäristöterveydenhuollon erityistilanteisiin.

Valvontasuunnitelman päivitys vuodelle 2022 sisältää tarkennuksia ja selvennyksiä.

2. SÄÄDÖSMUUTOKSET VUODELLE 2022

Säädösmuutoksia terveydensuojelulain valvontaan liittyen ei ollut vuonna 2021. Tartuntatautilain (1227/2019) muutokset koronaviruspandemian leviämisen ehkäisemiseksi on huomioitu terveydensuojeluvalvonnan toiminnassa.

Valviran päivitykset asumisterveysasetuksen soveltamisohjeen osaan III pykälät 14-19 § (Päivitetty 8.10.2021) huomioidaan vuodelle 2022.

Terveydensuojelulain muutos (mm. valvonnan perusmaksu sekä TsL 13 §:n ilmoitusvelvollisuuteen) on parhaillaan eduskunnan käsittelyssä.

3. TERVEYDENSUOJELULAIN VALVONTAKOhteiden TARKASTUKSET

Terveysuojelulain valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Terveysuojelulain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö tarkastuskohteessa sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaittaa voi syntyä.

3.1. Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskinarviointi

Terveysuojelulain mukaiset, suunnitelmallisen valvonnan kohteet jaetaan kolmeen riskiluokkaan, joiden perusteella määritetään valvontakohdetyypin yleinen tarkastustiheys.

Riskiluokat:

Luokkaan 3 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, esim. altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski).

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski).

Tarkastustiheys

2	kaksi kertaa vuodessa
1	kerran vuodessa
0,5	joka toinen vuosi
0,3	kerran kolmessa vuodessa
0,25	kerran neljässä vuodessa
0,2	kerran viidessä vuodessa

Riskinarviointi perustuu toiminnan aiheuttamiin terveysuhkiin tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa.

Riskinarvioinnissa tarkastellaan mm. seuraavia seikkoja:

- Altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- Altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- Altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
- Erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- Aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- Onko toiminta hyväksymis- tai ilmoituspäätöksen mukaista
- Toiminnanharjoittajan omavalvonta ja asiantuntemus sekä resurssit
- Tiedottaminen ja varautuminen häiriötilanteisiin
- Muut mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavat tekijät

Terveysuojelulain säännöllisen valvonnan kohteet ovat ilmoituksenvaraisia kohteita (TsL 13 §, 18 a§). Lisäksi talousvetä toimittavan laitoksen on haettava hyväksyminen toiminnalle (TsL 18 §). Toiminnanharjoittaja tekee toiminnastaan ilmoituksen tai hakemuksen. Tehdyistä ilmoituksista annetaan toiminnanharjoittajalle todistus ja tehdystä hakemuksesta päätös. Valvontakohteet kirjataan VATI-tietojärjestel-

mään. Todistukseen ja päätökseen kirjataan annettujen tietojen perusteella valvontakohteen tarkastustiheys eli tehdään kohdekohtainen riskinarviointi valvontakohteesta. Kohdetyypin riskinarvioinnissa hyödynnetään annettujen tietojen lisäksi Sosterin terveydensuojelun laatuohjeen valvontatarpeen arviointia, joka perustuu Valviran terveydensuojelun valvontaohjeiston kohdetyypikohtaisiin valvontatarpeen arviointilomakkeisiin. Todistukseen kirjataan ensimmäisen säännöllisen tarkastuksen arvioitu ajankohta. Sosterin terveydensuojelun laatuohjeen mukaisesti noudatetaan taulukon 5 tarkastusaikoja.

Taulukko 5. Uuden valvontakohteen ensimmäisen tarkastus

Riskiluokat		Kohdetyypit	Ensimmäinen tarkastus
Riskiluokka 3	<i>Kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, esim. altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski)</i>	<i>Uimahalli ja kylpylä</i>	1-3 kk
Riskiluokka 2	<i>Kuuluvat ne kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, mutta terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)</i>	<i>Koulut, oppilaitokset, lasten ja nuorten kohteet, sosiaalihuollon palvelut, kauneudenhoidon ja ihon käsittely - huoneistot, yleiset saunat, uimarannat, talousveden jakelualueet 18 a §</i>	3-6 kk
Riskiluokka 1	<i>Kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski)</i>	<i>Yleinen liikuntatila, kuntosali, majoitustoiminta</i>	6-12 kk

Valvontakohteen ensimmäisen tarkastuksen jälkeen tarkastustiheyttä voidaan muuttaa tarvittaessa. Tarkastustiheyttä voidaan lisätä, mikä tarkastuksella havaitaan merkittäviä puutteita olosuhteissa tai omavalvonnassa. Tarkastustiheyttä voidaan myös harventaa valvontahistorian ja/tai erittäin hyvin toimivan omavalvonnan perusteella. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tarpeelliseksi katsotulla määrällä tai vähentää enintään puoleen valvontasuunnitelmassa määritellystä kohdetyypikohtaisesta tarkastustiheydestä. Tarkastustiheyden on kuitenkin oltava vähintään 0,2. Tarkastustiheyden muutos kirjataan tarkastuskertomukseen perusteluineen. Toiminnanharjoittajan tulee olla tietoinen, mihin tarkastustiheys perustuu ja miten toiminnanharjoittaja voi siihen vaikuttaa. Valvontakohteen riskinarviointi tehdään jokaisella säännöllisen valvonnan tarkastuksella.

Valvontakohdekohtainen riskinarviointi on tehty kaikille terveydensuojelulain mukaisille valvontakohteille. Tarkastustiheydet noudattavat pääosin (noin 98 %) Valviran suosittelemia tarkastustiheyksiä (liite 1). Minkään kohdetyypin osalta tarkastustiheyttä ei ole vähennetty puoleen. Valviran toimintaluokan tarkastustiheyden muutokset ohjelmakaudella 2020-2024 on huomioitu tässä suunnitelmassa. Tarkastustiheyttä tullaan jatkossa arvioimaan ja tarkentamaan omavalvonnan ja talousvettä toimittavien laitosten riskinarvioinnin hyväksymisen myötä.

Terveydensuojelulain mukaiset suunnitelmalliset tarkastukset on esitetty liitteessä 1.

3.2. Tarkastus ja tarkastuksen sisältö

Terveysturvallisuuslain mukaiset valvontakohteet tarkastetaan säännöllisesti. Liitteessä 2 on kuvattu tarkastusten sisältö toimintaluokittain/-toimintatyypeittäin. Tarkastusten sisältö voidaan jakaa useampaan tarkastukseen ja tarkastuksen sisällössä painotetaan kunkin kohteen riskinarviointiin perustuvia osa-alueita. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Lisäksi tarkastukseen liittyy usein ohjausta ja neuvontaa. Tarkastukset voivat olla ennalta sovittuja tai ennalta ilmoittamattomia ja tarkastus voidaan tehdä myös etätarkastuksena.

Asiakirjatarkastukset ovat myös osa säännöllisen valvonnan tarkastuksia (esim. valvontatutkimusohjelmat, häiriötilannesuunnitelmat, siivousohjelmat/-suunnitelmat).

Terveysturvallisuuslain tarkastuksilla käytetään VATI-tietojärjestelmän tarkastuslomakepohjia. Tarkastukseen määräytyvät asiakokonaisuudet muodostuvat valvontakohteen riskinarviointiin, valvonnan aikaisempiin tuloksiin/havaintoihin, asiakirjoihin, asiakasvalituksiin ym. valvontaan liittyviin ennakkotietoihin. VATI-tietojärjestelmästä muodostuu tarkastuslomakkeiden täyttämisen jälkeen tarkastuskertomus. Terveysturvallisuuden estämiseksi ja/tai tilanteen korjaamiseksi tarkastuskertomuksessa annetaan tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotoimet tai -määräykset. Tarkastuskertomus lähetetään tiedoksi tarkastuksen kohteelle, tarkastuksessa läsnäoloon oikeutetuille ja muille tarkastuksella sovituille asianosaisille.

Talousvettä toimittavien laitosten valvontasuunnitelman mukaisella tarkastuksella tarkoitetaan koko vedenjakelualueen tarkastusta. Tarkastukseen sisältyy mm. vedenottamoiden, omavalvonnan, toimintaympäristön valvonnan ja seurannan ja erilaisten asiakirjojen ja suunnitelmien tarkastaminen. Riskinarvioinnin valmistuttua tarkastetaan, että riskit on arvioitu huolellisesti ja riskien hallintatoimenpiteet ovat oikeat ja riittävät. Myös tukkulaitokset kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin; tällä hetkellä tukkulaitoksia ei ole valvontayksikön alueella.

Uusinta-/lisätarkastus tarkoittaa tarkastusta, joka tehdään aiemmassa tarkastuksessa havaitun/havaittujen epäkohdan/epäkohtien johdosta. Uusintatarkastuksessa varmistetaan, että toiminnanharjoittaja on tehnyt sovitut toimenpiteet sovitun ajan kuluessa terveysturvallisuuden poistamiseksi ja/tai ehkäisemiseksi.

Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia ovat myös valvontaprojektien tarkastukset ja muut mahdolliset tarkastukset.

Terveysturvallisuuslain mukaisia valvontasuunnitelman ulkopuolisia tarkastuksia ovat esimerkiksi ilmoituksen/hakemuksen perusteella tehtävät tarkastukset, yhteydenottoon, näytteenottoon tai mittaukseen perustuvat tarkastukset.

Terveysturvallisuuslain mukaiset valvontakohteet ja niihin kohdistuvat valvontatoimet (tarkastukset, näytteenotot, mittaukset, toimenpidepyynnöt yms.) kirjataan VATI -ohjelmaan valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti.

Terveysturvallisuuslain valvontakohteisiin kohdistuu myös muiden viranomaisten valvontaa. Yhteistarkastuksia pyritään tekemään mahdollisimman kattavasti. Sosterissa toteutetaan pääsääntöisesti koulujen ja oppilaitosten, lasten ja nuorten kohteiden

sekä sosiaalialan laitosten tarkastukset yhteistarkastuksina eri tahojen kanssa. Käytäntö on ollut vakiintunutta jo edellisten ohjelmakausien aikana. Lisäksi tiedonvaihtoa tehdään eri viranomaisten kesken.

Tarkastusten sisältö valvontakohdetyypeittäin on esitetty liitteessä 2. Lisäksi tarkastuksen sisällössä huomioidaan terveydensuojelutiimin määrittelemät mahdolliset muut valvontakohdetyypien omat painopistealueet.

3.3. Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen keskimääräisesti käytettävän ajan määrittelyssä otetaan huomioon tarkastuksen valmistelutyöt, tarkastukseen kulunut aika ja tarkastuskertomuksen laatiminen sekä tarkastuksen kirjaukset. Yhteen tarkastukseen käytettävä aika on vähintään kaksi tuntia. Tarkastusaikaan ei sisälly matkoihin kulunut aika, joka kuitenkin huomioidaan terveydensuojelulain mukaista suunnitelmallista työmäärää laskettaessa sekä resurssivaroja tehtäessä.

Valvontakohteiden tarkastusajat on esitetty liitteessä 1 valvontakohdetyypeittäin. Tarkastusaika voi vaihdella huomattavasti valvontakohteen toiminnan laajuuden mukaan. Vuonna 2022 terveydensuojelulain mukaisiin suunnitelmallisiin tarkastuksiin varataan **1286 henkilötyötuntia eli 170 henkilötyöpäivää** (htpv = 7,55 h). Kohde-ryhmäkohtaiset tarkastusajat on esitetty liitteessä 1.

Koska tarkastusaikaan ei sisällytetä matkoihin kulunutta aikaa, terveysvalvonta arvioi vuoden 2022 suunnitelmallisiin tarkastuksiin kuluva matkustusaikaa keskiarvona 1,5 h/tarkastuskohde. Valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia vuodelle 2022 on 171 kpl. Tarkastusmatkoihin on varattava aikaa 257 h eli **34 htpv**.

4. NÄYTTEENOTTO

4.1. Kunnan toimesta tapahtuva näytteenotto / näytteiden tutkiminen

Terveydensuojelun valvonnassa tukeudutaan usein näytteenottoon ja näytteiden analysointiin laboratoriossa. Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säädökset määrittelevät osin varsin tarkasti tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit. Näytteenotto on osa säännöllistä valvontaa. Terveystarkastaja valvoo tarkastuskohteittain, että asetusten ja valvontatutkimusohjelmien mukaiset näytteet tulevat otetuiksi. Muu näytteenotto on harkinnanvaraista.

4.1.1. Talousvesi ja uimavesi

Talousveden osalta laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM asetus (1352/2015) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista.

Talousvesiasetusten (STMa 1352/2015 ja STMa 401/2001) mukaisten vesilaitosten säännöllisen valvonnan näytteenottoon käytettävä aika on **50 htpv/a**. Terveystarkastajien näytteenottoon varataan **24 htpv/a** ja ulkopuolisen näytteenottajan käyttämä aika on 26 htpv/a.

Eri valvontakohteiden (esim. majoitushuoneistot, koulut) vesinäytteiden ottamiseen varataan aikaa **5 htpv/a**.

Uima-allasvesien ja yleisten uimarantavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Allasvedet STM asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- Uimarantavedet STM asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sekä (354/2008) pienten yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta

Uima-allasvesinäytteiden ottamiseen käytettävä aika on **20 htpv/a**. Terveystarkastajien käyttämä aika on **12 htpv/a** ja ulkopuolisen näytteenottajan 8 htpv/a.

Uimarantojen vesinäytteiden ottamiseen käytettävä aika on **22 htpv/a**.

4.1.2. Muut näytteet

Muu suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto voidaan kohdistaa tarpeen mukaan esimerkiksi valvontakohteen siivoustoiminnan omavalvonnan toimivuuden ja siivouksen tehokkuuden tarkistamiseen puhtausnäyttein (esim. saunojen, pesutilojen, wc-tilojen, kauneushoitoloiden ja muiden ihonkäsittelyhuoneistojen puhtausnäytteet ja niiden mikrobiologiset tutkimukset). Terveystarkastuksen valvontakohteiden osalta joudutaan myös tarvittaessa selvittämään esimerkiksi sisäilman ja sisäympäristön laatua erilaisilla näytteenotoilla ja mittauksilla.

Vuonna 2022 otetaan muita näytteitä seuraavasti:

- sisäympäristön laatuun liittyvät mikrobitutkimukset
- pintahygienia näytteitä toteutettavien projektien yhteydessä
- pintahygienia näytteitä erityisesti uimahalleista, kylpylöistä, liikuntatiloista, kauneushoitohuoneistoista yms.

Pintahygienianäytteitä otetaan sekä pintasivelynäytteinä että ATP-mittauksella.

Muita näytteitä otetaan mahdollisuuksien mukaan valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten yhteydessä. Projektinäytteenotot toteutetaan erikseen.

4.1.3. Valvonta näytteenoton yhteydessä

Tarkastuksen yhteydessä voidaan ottaa myös näytteitä, mutta pelkkä näytteenotto ilman muita valvontatoimia ei ole tässä suunnitelmassa tarkoitettu tarkastus.

4.1.4. Hyväksytyt laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu

Terveystarkastuslain mukaiset näytteet tutkitaan voimassa olevan hankintasopimuksen mukaisesti valvontakohteen sopimuslaboratorioissa. Talousvesitutkimuk-

sista vastaa MetropoliLab/ Helsinki. Uima-allasvedet ja uimavedet tutkii Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy/ Kuopio. Laboratoriopalveluiden hankintapäätös on tehty vuonna 2020. Laboratorioiden palvelut, saatavuus ja toiminta on kirjattu hankintasopimukseen ja valvontakohteiden valvontatutkimusohjelmiin.

Laboratoriopalveluiden saatavuudesta erityistilanteissa sekä tulosten ilmoittamisesta (talousveden, uimaveden ja uima-allasveden viranomaisnäytteet, häiriötilanteet ja laitoskohtaiset muut tulospoikkeamat) on sovittu hankintasopimuksen yhteydessä jokaisen valvontakohteen käytäntöjen mukaisesti.

Laboratoriot ovat ilmoittaneet omat yhteyshenkilöt ja yhteydenottotavat normaalin toiminta-ajan jälkeen. Toiminta virka-ajan ulkopuolella on sovittu myös viranomaisen ja jokaisen valvontakohteen kanssa. Molemmilla laboratorioilla on pitkäaikainen kokemus palvelun tuottamisesta ja vakiintuneet käytännöt sekä normaaliajan että virka-ajan ulkopuolella toimimisesta.

4.1.5. Ulkopuolinen näytteenottaja

Terveystensuojelulain mukaisten talousvesi- ja uima-allasvesinäytteiden ottamisessa käytetään apuna ulkopuolista näytteenottajaa. Näytteenottajalta edellytetään voimassa olevaa ympäristönäytteenottajan henkilösertifiointia. Ulkopuolinen näytteenottaja on hyväksytty vuonna 2009.

Ulkopuolinen näytteenottaja ottaa osan toimialueen vesilaitoksien ja uimahallien/kylpylöiden vesinäytteistä. Niiden laitosten osalta, joiden näytteenotosta pääsääntöisesti vastaa ulkopuolinen näytteenottaja, otetaan vertailunäytteet terveystarkastajan toimesta vuosittain. Talousvettä toimittavien laitosten osalta terveystarkastaja ottaa jaksottaisen valvonnan näytteet ja uima-allasvesien osalta terveystarkastaja ottaa yhden laajan näytteen/vuosi/valvontakohte. Näytteenotto on kuvattu tarkemmin kukin valvontakohteen (talousvettä toimittava laitos, uimahalli, kylpylä yms.) valvontatutkimusohjelmassa.

4.2. Muut terveystensuojelun viranomaistehtävät

Säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu terveydensuojelulain tarkoittamat viranomaistehtävät. Näitä ovat:

- ilmoitusten ja hakemusten käsittely
- häiriötilannesuunnitelmien laatiminen ja yhteensovittaminen
- häiriötilanteiden harjoittelu
- epidemiaselvitykset
- asumisterveysasiat
- asiakasyhteydenotot sekä niihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet
- sidosryhmäyhteistyö
- lausunnot
- toimiminen terveydensuojeluasioiden asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana (esim. koulutukset ja informaatio-ohjaus)
- toiminnan kehittäminen

Savonlinnan syväsatama on vuoden 2014 syksystä lukien Maailman terveysjärjestön (WHO) terveyssäännösten mukainen satama, joka on valtuutettu myöntämään todistuksen aluksen saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta.

Kansainvälisessä laivaliikenteessä olevien alusten tarkastukset eivät kuulu suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Laivatarkastuksiin varattava tarkastusaika on sisällytetty ei suunnitelmalliseen valvontaan.

Näihin muihin viranomaistehtäviin on varattava työaikaa ja henkilöresursseja. Asiakasyhteydenotot sekä valvonta- ja terveyshaittaepäilyt ovat ensisijaisia tehtäviä suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä usein niiden taustalla voi olla mahdollinen terveyshaitta. Terveyshaittaepäilyjen käsittelyt (esimerkiksi oppilaitokset, lasten ja nuorten kohteet) ovat usein pitkäkestoisia ja edellyttävät monia erilaisia valvontatoimenpiteitä, joten niihin on varattava työaikaa.

5. TERVEYDENSUOJELUN PAINOPISTEET JA VALVONTAPROJEKTIT

Terveydensuojelun painopisteet ovat omavalvonnan tukeminen ja elinympäristöterveyden edistäminen. Painopisteet on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Terveydensuojelun valtakunnallisen valvontaohjelman painopisteet ohjelmakaudella 2020-2024

Terveydensuojelun painopisteet 2020-2024	
Omavalvonnan-tukeminen	Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta: • Toiminnanharjoittajan tukeminen riskien tunnistamisessa, joista voi aiheutua terveyshaittaa ja toiminnanharjoittajan omavalvonnan korostaminen säännöllisen valvonnan riskinarvioinnissa • Omavalvonnan tukeminen tarkastuskäynnillä tai esim. toiminnanharjoittajille lähetetyllä lyhyellä kyselyllä, jonka tuloksia voidaan hyödyntää mm- riskinarvioinnissa, toiminnanharjoittajille suunnatussa neuvonnassa ja ohjauksessa • Talousveden laatuun vaikuttavien riskien arviointi -hallinta yhdessä talousvettä toimittavan laitoksen kanssa ja valvontatutkimusohjelman päivittäminen
Elinympäristö-terveyden edistäminen ja yhteistyö	Esimerkkejä painopisteen toteutuksesta: • Viranomaisyhteistyön merkitys elinympäristöterveyden edistämisessä merkittäväksi osaksi kuntien strategiatyötä • Terveyshaittojen tunnistaminen ja ennaltaehkäisy viranomaisten yhteistyönä • Häiriötilanteisiin varautumien ja suunnitelmien yhteensovittaminen sekä valmiusharjoitukset

Omavalvonnan tukeminen

Terveydensuojelulain mukainen toiminnanharjoittajan huolehtimisvelvollisuus (omavalvonta) on kirjattu terveydensuojelulakiin (§ 2). Omavalvontasuunnitelman tai -järjestelmän ei tarvitse olla kirjallinen, mutta toiminnanharjoittajan tulee esittää, miten toimintansa mahdollista terveyshaittaa aiheuttavat riskit on tunnistettu, miten niiden vakavuus on arvioitu ja mitä riskien hallintakeinoja on otettu käyttöön. Omavalvonta on toiminnanharjoittajan itsensä tekemää järjestelmällistä ja jatkuvaa toiminnan seurantaa ja arviointia.

Vuonna 2018 toteutettiin toiminnanharjoittajille omavalvontaan liittyvä kysely. Kyselyn tulosten perusteella toiminnanharjoittajat tarvitsevat lisätietoa ja opastusta toimivan omavalvonnan rakentamiseksi. Terveystensuojelutiimi toteuttaa ohjelmakaudella 2020-2024 kyselyn tulosten perusteella toiminnanharjoittajien omavalvontaa tukevaa palvelua. Toimintamuodosta päätetään myöhemmin. Itä-Suomen aluehallintoviraston arviointi- ja ohjauskäynnin (2019) loppukeskustelussa toivottiin, että tehdyille omavalvontakyselyille tehdään jatkokysely. Terveystensuojelutiimi toteuttaa jatkokyselyn omavalvontaan liittyen sen jälkeen, kun omavalvonnan tukemisen toimintamuodot ovat olleet riittävän ajan toiminnanharjoittajien käytössä.

Elinympäristöterveyden edistäminen ja yhteistyö

Kunnan tehtävä on alueellaan edistää ja valvoa terveystensuojelua siten, että turvataan terveellinen elinympäristö. Kunnan on tiedotettava terveystensuojelusta ja järjestettävä terveystensuojelua koskevaa ohjausta ja neuvontaa (TSL 6 §). Tarkoituksena on, että kuntalaisilla ja kunnan eri viranomaisilla olisi käytettävissään riittävästi tietoa elinympäristön tilasta ja siinä tapahtuvista muutoksista sekä niiden terveydellisistä vaikutuksista. Viranomaisten on yhteistyössä arvioitava paikalliset ympäristöterveysriskit ja asetettava tavoitteet niiden vähentämiseksi. Yhteistyössä sovitaan toimenpiteet elinympäristöterveyden edistämiseksi, priorisoinnille sekä seurannalle. Nämä tulisi sisällyttää kuntien strategiaan ja hyvinvointityöhön.

Kuntaliitto on laatinut oppaan Ympäristöterveys ja yhdyskunnat maankäytön suunnitteluun, rakennusvalvonnan, ympäristönsuojelun sekä ympäristöterveydenhuollon viranomaisten ja päätöksentekijöiden käyttöön (<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2016/1731-ymparistoterveys-ja-yhdyskunnat>). Oppaan keskeinen asia on alueidenkäyttö ja ympäristöterveyden huomioiminen päätöksenteossa. Hankkeisiin ja suunnitelmiin vaikuttaminen onnistuu parhaiten, kun terveystensuojeluviranomainen osallistuu hankkeisiin jo ennen varsinaisia lausuntokierroksia (esim. YVA-selvitykset, alueiden käytön suunnittelu, rakennusluvat).

Terveystensuojelutiimi etsii parhaat ja toimivat käytännöt ohjelmakauden aikana toteuttaa valtakunnallista painopistettä elinympäristöterveyden edistämiseksi.

Terveysvalvonnan terveystensuojelulain valvontaa tukevat valvontayksikön omat valvontaprojektit

Terveysvalvonnan omat projektit valitaan terveystensuojelulain valvontaa tukeviksi. Vuodelle 2022 ei esitetä uusia projekteja vaan jatketaan taulukossa 7 olevia projekteja, jotka ovat useamman vuoden kestäviä projekteja. Valmistuneista projekteista tiedotetaan niiden valmistuttua. Aiemmin projektisuunnitelmissa olleet aloittamattomat projektit siirretään tuleville vuosille.

Taulukko 7. Terveystensuojelun projektiehdotukset v. 2022->:

Siivousvälineiden ja siivousvälineiden hygieniaprojekti
Yleisten liikuntatilojen hygieniaprojekti
Uimahallien ja kylpylöiden hygieniaprojekti
Terveystensuojelujärjestys
Opinnäytetyö v. 2022

6. TERVEYDENSUOJELUN VALVONTAAN KÄYTETTÄVÄ TYÖAIKA

Terveysuojelulain mukaiseen valvontaan käytettävä työaika jakautuu suunnitelmalliseen ja ei suunnitelmalliseen valvontatyöhön. Suunnitelmallinen valvontatyö sisältää valvontakohteiden tarkastukset ja näytteenoton (ks. kappaleet 3 ja 4).

Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät (ei-suunnitelmallinen terveydensuojelun valvontatyö) on kuvattu kappaleessa 4.2.

Talousvettä toimittavien laitosten riskinarviointi ja muiden valvontakohteiden omavalvonnan tarkastaminen edellyttää työajan huomioimisen valvontasuunnitelmassa. Riskinarviointiin varataan yhtä talousvettä toimittavaa laitosta kohden vähintään yhden viikon työaika. Valvontakohteiden ylläpitäminen, mahdollisen vuosilaskutuksen toteutuminen v. 2022 sekä VATI:n liittyvät muutokset edellyttävät merkittävien resurssien varaamista. Ympäristöterveydenhuollon järjestämiseen liittyvä organisatiomuutos edellyttää resurssivaroja tulevaan muutokseen liittyen. Koska käytävissä ei ole mitään arvioita mahdolliseen vuosilaskutukseen ja tulevaan organisatiomuutokseen tarvittavasta ajasta, varataan näihin 30 htpv/viranhaltija. Kuluvan vuoden aikana sopeutetaan terveydensuojelulain toiminta näihin muutoksiin liittyen siten, että terveydensuojelulain riskiperusteista valvontatyötä ei vaaranneta.

Terveysuojelulain mukaista valvontatyötä tekee kolme terveystarkastajaa vuonna 2022. Terveysuojelun työajasta varataan tupakkalain mukaiseen valvontaan 20 htpv, jolloin terveydensuojelulain valvontaan voidaan varata enintään 640 htpv. Aikaisempien vuosien terveydensuojelulain valvontasuunnitelman toteuma on ollut 40-65 % valvontasuunnitelmasta.

Terveysuojelun arvioitu kokonaistyöaika- ja tarve vuonna 2022 on:

Suunnitelmallinen valvontatyö	htpv
Suunnitelman mukaiset tarkastukset	170
Suunnitelmallinen näytteenotto 97 htpv • Terveysvalvonnan osuus 63 htpv • <i>Ulkopuolisen näytteenottajan osuus 34 htpv</i>	63
Matkoihin käytettävä aika	34
Suunnitelmallinen valvontatyö yht.) ei sisällä ulkopuolisen näytteenottajan työaikaa	267 (42 %)
Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät	
Valvontakohteisiin liittyvä (mm. ilmoitukset, häiriötilanteet, riskinarviointi)	110
Asumisterveys/sisäilma	160
Muu tsl-valvontatyö (mm. sidosryhmäyhteistyö)	70
VATI, laatu, toiminnan kehittäminen, koulutus yms.	33
Muut terveydensuojelun viranomaistehtävät yht.	373 (58 %)
Terveysuojelulain valvontatyö yhteensä	640 htpv
Valvonnan perusmaksuun ja organisaatiomuutokseen tarvittava aika	+ 90 htpv
Muutostyöhön varattava aika sopeutetaan muuhun toimintaan kuluvan vuoden aikana, kun nähdään todellinen tarvittava muutostyöaika (esim. näytteenottotehtävien ulkoistaminen, lisäresurssit)	

7. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain Itä-Savon sairaanhoitopiirin ky. ympäristöterveydenhuoltojaostossa.

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioinnissa tarkastellaan valvontakohdetyypittäin, kuinka kattavasti suunniteltu toiminta ja suunnitellut tarkastukset ovat toteutuneet. Arvioinnissa selvitetään toteutuneet tarkastukset ja näytteenotto valvontakohdetyypittäin. Lisäksi selvitetään osallistuminen valvontaprojekteihin. Tarvittaessa kerrotaan syyt tai perustelut toteutumatta jääneiden tavoitteiden osalta tai mahdolliset poikkeamat.

Valvontasuunnitelman toteuman arvioinnissa tulee jatkossa kiinnittää huomiota siihen, että vuosittainen valvontasuunnitelman toteuma voi olla hyvinkin erilainen johtuen jo valvontakohteiden eri tarkastustiheyksistä. Terveysturvallisuuslain valvontatyö on jatkossakin suurimmalta osaltaan ei suunnitelmallista -valvontatyötä. Tällöin käytävissä olevien resurssien puitteissa joudutaan priorisoimaan ja kohdentamaan valvontaa riskiperusteisesti, jolloin suunnitelmallisen valvonnan osuus voi merkittävästikin pienentyä.

Terveysturvallisuuslain valvontasuunnitelman arvioinnissa valvonnan kattavuuden arvioinnin lisäksi tulee tarkastella painopisteiden näkymistä ja toteutumista valvonnassa. Lisäksi tulee arvioida onko valvontasuunnitelman painopisteillä lisätty valvonnan vaikuttavuutta. Valvontasuunnitelman toteuman arvioinnin yhteydessä on tarkoituksenmukaista arvioida millä tavoin tavoitteiden toteutumista sekä valvonnan vaikuttavuutta voidaan parantaa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Talousveden (EU-laitos) ja uimarantavesien (EU-uimarannat) osalta tutkimustulokset toimitetaan aluehallintovirastolle maaliskuun (talousvesi) ja syyskuun (uimarannat) loppuun mennessä.

Raportointi ja aikataulu on selostettu valvontasuunnitelman yleisessä osiossa (kpl X).

Liite 1. Terveysturvallisuuden mukainen suunnitelmallinen valvontatyö toimintaluokittain								
Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:	Riski- luokka	Valviran tarkas- tusti- heys/ vuosi	Tarkastuk- seen keski- määrin käy- tettävä aika, h	Kohde- määrä vuonna 2022	Tarkas- tusmäärä 2022 (Val- viran edel- lyttämä *)	Suunnitellut tarkastukset 2022 *)	Tarkastuk- siin käytet- tävä aika 2022 Yhteensä, h
	*) Valviran riskinarviointiin perustuva yksikön tarkastusmäärä/ vuosi *) Valvontayksikön valvontakohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuva tarkastusmäärä/ vuosi							
Talousveden toimittami- nen	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015)							
	EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus vä- hintään 1000 m³/vrk tai vähintään. 5000 henkilölle	3	1	8-15	1	1	1	15
	Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10-999 m³/vrk tai 50- 4999 henkilölle	3	1 0,5 *)	4-8	15	14	14	112
	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2001)							
	Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus <10 m³/d tai alle 50 henkilölle	2	0,5 0,3 *)	2-6	5	4	3	18
Veden toimittaminen ta- lousvettä toimittavalle laitokselle	Tukkuvesilaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja)	3	1	4-8	0	0	0	0
	*) Jos vain vedenjakelua			2-6				
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuo- neistot	Lasten ja nuorten kohteet (kerhotilat, nuorisotilat, lei- rikeskukset, lasten iltapäiväkerhot, lasten sisäleikki- puistot)	2-1	0,25	3-8	22	6	6	48
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, kor- keakoulut, muu aikuiskoulutus ja muut koulut ja oppi- laitokset	2	0,3	5-15	52	18	20	300
Majoitustoiminta, majoit- tushuoneistot	Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat, loma- keskukset, leirintäalueiden mökit jne.	2-1	0,2	2-8	138	28	29	232

Toimintaluokka:	Toimintatyyppi:	Riski- luokka	Valviran tarkas- tusti- heys/ vuosi	Tarkastuk- seen keski- määrin käy- tettävä aika, h	Kohde- määrä vuonna 2021	Tarkastus- määrä 2021 (Val- viran edel- lyttämä *)	Suunnitellut tarkastukset 2021 *)	Tarkas- tuksiin käytettävä aika 2021 Yhteensä, h
	*) Valviran riskinarviointiin perustuva yksikön tarkastusmäärä/ vuosi *) Valvontayksikön valvontakohdekohtaiseen riskinarviointiin perustuva tarkastusmäärä/ vuosi							
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat/ lastenkodit, lastensuojeluyksiköt ja vastaavat/ vanhainkodit ja vastaavat/ muut sosiaalialan yksiköt	Päiväkotit, ryhmäperhepäiväkotit, leikkitoiminta ja muu päivätoiminta Lastenkodit, koulukodit, ja nuorisokodit, ammatilliset perhekodit, muut lastensuojeluyksiköt Vanhainkoti (laitoshuolto), vanhusten tehostetun palveluasumisen yksiköt (laitostyyppinen) Kehitysvammalaitos, muu kehitysvammaisten yksikkö (tehostettu palveluasuminen) Muut yksiköt (mielenterveys- ja päihdekuntoutus, tehostettu palveluasuminen) ensi- ja turvakodit, perhekuntoutusyksiköt Muut yksiköt	2	0,3	3-8	114	38	38	304
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä tekevät huoneistot ja laitokset	Kosmetologiset huoneistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	2-1	0,25	2-3	39	9	10	30
	Solarium	2	0,2	2-3	1	0	0	0
Liikunta ja virkistystoiminta yleiset uimarannat/ uimahallit, kylpylät ja muut yleiset allastilat/ yleiset saunat/ kuntosalit ja liikuntatilat	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	2	1	2-4	4	4	4	16
	Pienet yleiset uimarannat	2	1	2-4	29	29	29	116
	Yleiset altaat	2	1	3-8	8	8	8	64
	Saunat	2	0,5	2-3	10	5	5	15
	Yleinen liikuntatila	1	0,2	2-4	23	4	4	16
Muu terveysvalvonnan kohde	Muut kohde	2						
YHTEENSÄ					461	168	171	1286

Liite 2. Tarkastusten sisältö toimintaluokittain/-tyypeittäin	
Toimintaluokka/-tyyppi	Tarkastuksen sisältö
Talousveden toimittaminen (asetukset 1352/2015 ja 401/2001))	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja riskienhallinta Omavalvonta ja varautuminen Valvontatutkimusohjelma/ näytteenottosuunnitelma Talousveden laatu Vedenottamot Vedenkäsittelylaitokset Ylä- ja alavesisäiliöt Talousveden jakeluverkosto
Kokoontuminen, julkiset hui- ja kokoontumishuoneistot Lasten ja nuorten kohteet: Kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset
Sosiaalihuollon palvelut, lasten päiväkodit ja vastaavat/ lastenkodit, lastensuojeluyksiköt ja vastaavat/ vanhainkodit ja vastaavat/ muut sosiaalialan yksiköt	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset

Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä tekevät huoneistot ja laitokset, tatuointi ja lävistys, solarium	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Työvälineiden siisteys ja puhdistus Asiakkaille annettavat tiedot Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Solariumin tarkastuslomakkeen asiakokonaisuudet (STUK) Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset
Liikunta ja virkistystoiminta Yleiset saunat/ kuntosalit ja liikuntatilat	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Tilat, kalusteet, välineet sekä laitteet Tilojen terveydelliset olosuhteet ja vaikutukset ympäristöön Puhtaanapito Jätteet ja jätevedet Haitta ja tuhoeläimet Talous- ja käyttövesi Ulkoalueet Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset
Yleiset altaat	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Valvontatutkimusohjelma Allasveden laatu Riskinarviointi ja omavalvonta Puku-, pesu-, sauna- ja wc-tilat Allastilat Oheistilat Puhtaanapito Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset
Yleiset uimarannat	Kohteen perustiedot (toiminnan keskeiset tunnusluvut, toiminnassa ja/tai tiloissa tapahtuneet muutokset) Riskinarviointi ja omavalvonta Seurantakalenterin näytteenottosuunnitelma Uimaveden laatu Tiedottaminen Puku-, pesu-, sauna- ja wc-tilat Uimarannan siisteys, kunto ja jätehuolto Tupakkalain mukaiset tupakointirajoitukset

**ITÄ-SAVON SAIRAANHOITOPIIRIN YMPÄRIS-
TÖTERVEYDENHUOLLON
TUPAKKALAIN VALVONTASUUNNITELMA
VUODELLE 2022**

1. TAUSTAA

Tupakkalain (549/2016) tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen.

Tarkoitettua tavoitteen saavuttamiseksi laissa säädetään toimenpiteistä, joilla ehkäistään tupakkatuotteiden käytön aloittamista ja nikotiiniriippuvuuden syntymistä sekä edistetään tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden käytön lopettamista ja suojellaan väestöä altistumiselta niiden savulle.

Tupakkalain 8 §:n mukaan kunnan tulee huolehtia alueellaan paikallisesta toiminnasta tupakoinnin lopettamiseksi. Kunta valvoo alueellaan:

1. tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä ja muuta luovuttamista sekä omavalvontaa koskevien säännösten noudattamista;
2. tupakkalaissa säädettyjen markkinointi- ja esilläpitokieltoja koskevien säännösten noudattamista;
3. tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevien säännösten noudattamista.

Tupakkalain 84 §:n mukaan kunnan tulee laatia ja hyväksyä tämän lain noudattamisen säännöllistä valvontaa koskevan tupakkalain valvontasuunnitelma. Valvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa otetaan huomioon valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti.

Tupakkalain valvontasuunnitelmaa ohjaa tupakkalaki (549/2016), valtioneuvoston asetus kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmasta (665/2006), tupakkalain valtakunnallinen valvontaohjelma sekä ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma. Valvontasuunnitelman tarkoituksena on yhtenäistää valvontakäytäntöjä ja saattaa toiminnanharjoittajat samanarvoiseen asemaan valvonnan tiheyden ja laadun osalta. Valvonnan painopisteiden avulla pyritään kohdistamaan rajalliset valvontaresurssit suunnitelmallisesti ja tehokkaasti edistämään tupakkalain tavoitteiden toteutumista. Valvontasuunnitelmassa on kuvattu tupakkalain valvonta kokonaisuudessaan sekä säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvat valvontakohdetyypit, tarkastustiheydet ja tarkastustavoitteet. Tupakkalain valvontasuunnitelma on laadittu valvontakohteiden valvontatarpeen mukaisesti ja se päivitetään aina tarvittaessa.

Tupakkalain valvonnan toimintaympäristö on kokenut useita muutoksia viimeisen vuosikymmenen aikana. Muutosten myötä täysin savuttomat tilat ja alueet ovat lisääntyneet sekä laajentuneet ja tupakkatuotteiden sekä nikotiininesteiden myynnistä on tullut luvanvaraista toimintaa. Tupakkalain valvonnan näkökulmasta lain-

säädännön muutokset ovat vähentäneet suunnitelmallisen valvonnan tarvetta tupakointikieltojen ja -rajoitusten puolella, mutta toisaalta lisänneet valvontatarvetta tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden sekä niiden myynnin osalta.

Suunnitelmallisen valvonnan piiristä aiemmin poistuneita kohteita ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkotien ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisten sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat. Poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain noudattamista valvotaan muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä (ei suunnitelmallista valvontaa). Jos tarkastuksella havaitaan puutteita tupakkalain noudattamisessa, tarkastuskohteeseen tehdään tupakkalain mukainen tarkastus. Terveystensuojelulain mukaisissa tarkastuskohteissa, esim. kouluissa ja päiväkodeissa on terveystensuojelulain mukaisen tarkastuksen yhteydessä perustelua tarkastaa samalla tupakkalain noudattaminen.

Tupakkalain toteutumista on usein tarkoituksenmukaista valvoa samalla, kun valvontakohteeseen kohdistetaan muuta ympäristöterveydenhuollon valvontaa. Elin- tarvekehuoneistoihin kohdistuvan muun ympäristöterveydenhuollon lain mukaisen tarkastuksen yhteydessä on luontevaa valvoa myös tupakan myyntiä ja markkinointia koskevia säännöksiä tupakkalain perusteella sekä nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä lääkelain perusteella.

2. TARKASTUKSEN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET

Tupakkalain mukaisen tarkastuksessa selvitetään, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarkastuksen on sisällettävä vähintään ympäristöterveydenhuollon toimialakohtaisessa valtakunnallisessa valvontaohjelmassa määritellyt toimenpiteet (VnA 665/2006, 4 §).

Tarkastus voi kohdistua esimerkiksi kohteen tiloihin, olosuhteisiin, tuotteisiin, oma-valvonnan tasoon, päätöksenmukaisuuteen, säädösten noudattamiseen, henkilökunnan toimintatapoihin, markkinointiin ja tupakkatuotteiden esilläpitokiellon toteuttamiseen.

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä ilmassa voidaan todeta olevan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden savua tai höyryä, jos se on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savun tai höyryn kulkeutumista voidaan lisäksi selvittää merkkiainetutkimuksella. Aistinvarainen arviointi tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnassa on suositeltavin menetelmä savun tai höyryn havainnointiin, sillä nykyiset mittausmenetelmät niiden havaitsemiseksi ovat rajalliset.

Tarkastukseen voi mahdollisesti sisältyä myös mittauksia ja näytteenottoa sekä jatkotutkimuksia. Pelkkää näytteenottokäyntiä ei lueta tarkastukseksi.

Tarkastuksessa käytetään Valviran laatimia tarkastusohjeita ja -lomakkeita tupakkalain mukaisten valvontakohteiden tarkastamista varten. Liitteessä 1 on kerrottu suunnitelmallisen tarkastuksen sisältö toimintatyypeittäin.

Tarkastuksista laaditaan aina tarkastuskertomus ja suoritetaan mahdollinen seurantatarkastus. Tarkastuskertomus annetaan tiedoksi asianosaiselle taholle sekä tarvittaessa muille viranomaisille. Tarkastuskertomuksessa annetaan tarvittaessa ohjeita, toimenpidekehotuksia ja määräyksiä. Seurantatarkastus tehdään annettujen ohjeiden ja määräysten toteuttamisen tarkistamiseen. Seurantatarkastuksesta tehdään myös aina tarkastuskertomus.

Tupakkalain mukaiset valvontakohteet ja niihin kohdistuvat valvontatoimet (tarkastukset, näytteenotot, mittaukset yms.) kirjataan VATI-järjestelmään.

2.1. Tarkastukseen käytettävä aika

Valvontakohdetyypin tarkastukseen käytettävän ajan määrittelyssä on otettava huomioon:

- tarkastuksen suunnittelu, valmistelu ja sisältö
- tarkastus
- tarkastuskertomuksen laatiminen

Matka-aika kohteeseen huomioidaan voimavarojen suunnittelussa, mutta sitä ei huomioida tarkastusajassa. Liitteessä 2 on esitetty tupakkalain kohdetyypien tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika tunteina.

2.2. Suunnitelmallinen ja suunnittelematon valvonta

Suunnitelmallisen valvonnan kohteita ovat esimerkiksi:

- tupakointitilalliset ravintolat
- tupakkalain alaisten tuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikat

Suunnitelmallisen valvonnan osuudeksi vuodelle 2022 on arvioitu 45 htpv eli 0,20 htv.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi on huomioitava muu tupakkalain tarkoittama valvontatyö ja siihen varattavat henkilöresurssit ja työaika. Muuta suunnittelematonta valvontatyötä on esimerkiksi erilaiset yllättävät valvontatapaukset, kuten valitukset tai ilmiannot, jotka koskevat tupakan myyntiä alaikäisille, myyntiluparikkomuksia, tupakan mainontaa, tupakkatuotteiden tai niiden tavaramerkkien esilläpitoa tai tupakointikieltojen rikkomista. Edellä mainitut valvontatapaukset ovat ensisijaisia suhteessa suunnitelmalliseen valvontaan, sillä yleensä niissä on taustalla epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Tupakkalain valvontaan liittyvää muuta suunnittelematonta työtä on lisäksi tupakkalain mukaisten vähittäismyyntilupahakemusten ja tukkumyynti-ilmoitusten käsittely, asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely ja niiden kieltojen valvonta, toimiminen tupakkalain asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana sekä osallistuminen valvontaa kehittäviin koulutuksiin.

On hyvä huomioida, että poltettavaksi tarkoitettujen kasviperäisten tuotteiden, sähkösavukelaitteiden, tupakan vastikkeiden (esim. nikotiinittomat sähkösavukenes-teet, yrttinuuska) ja tupakointivälineiden myynti on vapaasti harjoitettavaa elinkeinotoimintaa, joka ei edellytä erillistä lupaa tai ilmoitusta. Tällaisia myyntipaikkoja voivat olla muun muassa liikkeet, jotka myyvät pelkästään esimerkiksi vesipiippuja ja niissä käytettäviä yrttiseoksia, sähkösavukelaitteita ja nikotiinittomia nesteitä tai tupakointivälineitä. Ko. kohteille ei aseteta tavoitteita suunnitelmalliselle valvon-nalle, mutta niihin voi kohdistua suunnittelematonta valvontaa.

Suunnittelematomaan tupakkalain mukaiseen valvontatyöhön varataan vuonna 2022 66 htpv eli 0,3 htv.

Tupakkalakiin valmistellaan parhaillaan muutoksia sosiaali- ja terveysministeri-össä. Lakimuutosta koskeva hallituksen esitysluonnos (jäljempänä HE-luonnos) oli lausunnoilla keväällä 2021. Sen mukaan ehdotetun lain olisi tarkoitus tulla voi-maan 1.1.2022, mutta tiettyjä ehdotuksen sisältämiä säännöksiä sovellettaisiin vasta siirtymäajan jälkeen.

HE-luonnos tupakkalain muuttamiseksi sisälsi runsaan määrän ehdotuksia, joilla on vaikutuksia kunnan suorittamaan tupakkalain mukaiseen valvontaan. Suurelle osalle ehdotuksia ollaan säätämässä siirtymäaikaa, mutta osa muutoksista tulee voimaan heti lain voimaantullessa. Kuntien suorittaman tupakkalain valvonnan näkökulmasta tupakointikieltojen mahdollinen laajeneminen yleisille uimarannoille ja lasten leikkikentille voi edellyttää kunnalta näiden uusien tupakointikieltojen valvonnan suunnittelua jo vuoden 2022 osalta painottuen erityisesti kesäaikaan. On todennäköistä, että erityisesti yleisiä uimarantoja koskeva tupakointikielto aiheut-taa kasvanutta valvontatarvetta ainakin lain voimaantulon jälkeisinä parina ensim-mäisenä vuotena. Yleisten uimarantojen tupakointikieltojen valvonta voi tämän vuoksi olla perusteltua sisällyttää ainakin väliaikaisesti tupakkalain mukaiseen suunnitelmalliseen valvontaan. Valvonnan suunnittelussa on hyvä huomioida, että tupakkalain mukaista valvontaa voi ja on suositeltavaa suorittaa terveydensuoje-lulain mukaisen valvonnan yhteydessä.

Tupakointikieltojen lisäksi HE-luonnoksessa ehdotetaan, että kunnan kieltoja kos-keva tupakkalain 96 § muutetaan niin, että kunta voisi antaa pykälän nojalla kiel-lon lisäksi määräyksiä. Määräys voisi koskea esimerkiksi myynnin tai muun toi-minnan korjaamista tupakkalain mukaiseksi. Lisäksi pykälässä säädettäisiin kun-nan mahdollisuudesta kieltää toiminta, jos kunnan antamaa määräystä ei ole nou-datettu. Siten kunta voisi esimerkiksi antaa määräyksiä sellaiselle henkilölle, joka rikkoo asuntoyhteisölle annettua tupakkalain 79 §:n mukaista kieltoa.

Tupakkalain HE-luonnoksessa ehdotetaan, että tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden myyjän omavalvontavelvollisuus laajennettaisiin pelkästä ikärajavaivonnasta myynnissä olevien tuotteiden lainmukaisuuden valvontaan. Ehdotus tulisi voimaan vasta vuoden siirtymäajan jälkeen. Toiminnanharjoittajien näkökulmasta ehdotettu muutos on huomattava ja, mikäli ehdotus toteutuu, valvontayksiköiden olisi hyvä tiedottaa tukku- ja vähittäismyyntipaikkoja asiasta aktiivisesti vuonna 2022 toteutettavan valvonnan yhteydessä sekä muussa viestinnässään.

2.3. Tupakkalain mukaisen valvonnan maksullisuus

Tupakkalain mukainen valvonta on maksullista. Valvonnan maksuja peritään hyväksytyn taksan mukaisesti:

- myyntiluvan- tai ilmoituksen käsittelystä
- myyntiluvan haltijaan tai -ilmoituksen tekijään kohdistuvasta vuosittaisesta valvontamaksusta
- asuntoyhteisöjen tupakointikieltohakemusten käsittely

On huomioitava, että toiminnanharjoittajien rekisterin ylläpito sekä maksujen lähettäminen toiminnanharjoittajille vievät merkittävästi yksiköltä aikaa, mikä on sitten pois muusta valvontatyöstä.

3. VALVONTAKOhteiden TARKASTUSTIHEYs JA RISKINARVIOINTI

Valvontakohteen riskinarvioinnissa otetaan huomioon toiminnan luonne ja laajuus sekä kohteen aikaisempien tarkastusten havainnot, toimenpide-esitykset ja määräykset. Tarkastustiheys määritetään kohteen tosiasiallisista riskeistä. Riskinarvioinnin perusteella kohdekohtaista tarkastustiheyttä voidaan lisätä tai vähentää tarpeelliseksi katsotulla määrällä. Tarkastustiheyden on kuitenkin oltava vähintään 0,2 eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Kuitenkaan tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden vähittäismyyntin osalta valtakunnallisen valvontaohjelman tarkastustiheyttä ei ole perusteltua vähentää riskinarvioinnin perusteella, johtuen vähittäismyyntin valvonnan erittäin tärkeällä roolilla tupakkatuotteiden sekä nikotiininesteiden alaikäiselle myyntin ehkäisemisessä. Lisäksi valvontaohjelman painopisteinä olevat kohdetyypit on tarkastettava tai niihin on kohdistettava muita toimenpiteitä (asiantuntijan koulutus) sinä ajanjaksona, jolloin ne ovat valvontaohjelman painopisteinä.

Kohdetyypikohtaisessa riskinarvioinnissa tulee huomioida seuraavat merkittävät osatekijät:

- Omavalvonnan taso; puutteellisuus (tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat)
- Valvontahistoriasta ilmenevät aiemmat rikkomukset taikka muulla tavoin ilmenevä kielteinen tai piittaamaton suhtautuminen tupakkalain säännöksiin

- Toimijan laiminlyönnit, kuten ilmoitusten kautta tietoon tulleet puutteet ja lainvastaisuudet
- Vuodenaika (tupakkatuotteiden myynnin osalta esimerkiksi koulujen alkaminen, tupakointikieltojen ja -rajoitusten osalta esimerkiksi festivaalikaudet)
- Tupakansavulle altistuvien ihmisten suuri määrä ja/tai mahdollinen erityisryhmä (lapset, nuoret, vanhukset, vammaiset, sairaat)

Tupakkalain valvontasuunnitelmassa käytetään Valviran kohdetyyppikohtaisia tarkastustiheyssuosituksia. Tupakkalain valvontakohdetyypin tarkastustiheydet, suunnitellut tarkastukset ja niihin käytettävä työaika on esitetty liitteessä 2.

4. NÄYTTEENOTTOSUUNNITELMA

Tupakointikieltojen ja -rajoitusten toteutumisen arviointi perustuu ensisijaisesti aistinvaraiseen arviointiin savuttomuudesta. Näytteitä otetaan savuttomuuden toteutukseksi mikäli asiantuntijalausunto tai aistinvarainen arvio ei ole yksistään luotettava. Tupakansavun kulkeutumista voidaan tällöin selvittää merkkiainetutkimuksella. Riitatilanteissa tai epäselvissä tapauksissa voidaan ottaa kertaluontoinen lyhyt ilmanäyte aktiivi- tai passiivikeräintä käyttäen. Näytteenotossa noudatetaan työterveyslaitoksen antamia ohjeita.

Lisäksi ympäristöterveydenhuollon viranhaltijat avustavat näytteenotossa tarvittaessa Valviraa, yksittäisissä mainonnan- tai laadunvalvontaan liittyvissä asioissa. Tupakkalain valvontaan liittyvissä näytteiden tutkimuksissa käytetään Työterveyslaitoksen laboratorioita.

5. VALVONNAN PAINOPISTEALUEET JA PROJEKTIT SUUNNITELMAKAUDELLA 2020–2024

Itä-Savon sairaanhoitopiirin ky. noudattaa valvontasuunnitelmassaan valtakunnallisen valvontaohjelman päivityksen 2020–2024, painopistealueita.

Valvontaohjelman painopisteitä vuosina 2022–2024 ovat toiminnanharjoittajien omavalvonnan tukeminen vuosina, yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa sekä tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta. Vuosina 2022–2024 toteutetaan ympäristöterveydenhuollon yhteisen valvontaohjelman teemaa yhdenmukaisesta valvonasta ja yhteistyöstä keskittymällä valvonnassa niihin osa-alueisiin, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä valvontatoimivaltaa.

Painopisteillä edistetään tupakkalain ja tupakkapolitiikan tavoitteiden toteutumista. Omavalvonnan tuki parantaa toiminnanharjoittajan omavalvonnan laatua, lisää valvonnan näkyvyyttä ja vaikuttavuutta sekä edistää riskinarviointia. Ehkäisevän päihdetyön kanssa tehtävällä yhteistyöllä toteutetaan sekä tupakkalain että ehkäisevän

päihdetyön tavoitteita. Savukkeiden ja kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipak-
kauksiin tulevilla uusilla pakollisilla turvaominaisuusmerkinnöillä ja jäljitettävyyssjär-
jestelmän mukaisella yksilöllisellä tunnisteella pystytään varmistumaan tupakka-
tuotteen aitoudesta sekä jäljittämään tuote valmistuksesta vähittäismyyntiin. Myyn-
nin valvonnassa kiinnitetään siksi erityistä huomioita vähittäismyyntipakkausten
uusiin, pakollisiin merkintöihin, viranomaisyhteistyön toimintatapojen kehittämi-
seen ja niiden vakiinnuttamiseen sekä yhteistyön toimivuuteen.

6. VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMISEN ARVIOINTI

Valvontasuunnitelman toteutuminen arvioidaan vuosittain Itä-Savon sairaanhoito-
piirin ky. ympäristöterveydenhuoltojaostossa. Arviointia hyödynnetään paikallisen
tupakkavalvonnan kehittämisessä, valvonnan toimivuuden ja vaikuttavuuden var-
mistamisessa sekä uusien suunnitelmien laadinnassa. Valvontasuunnitelman to-
teutumista arvioidaan valvontakohdetyypeittäin.

Tupakkalain valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa kuvataan suunnitel-
mallisten tarkastusten kattavuus, jossa tarkastellaan omien painopistealueiden val-
vonnan toteutumista, tarkastuksiin käytettyä aikaa verrattuna suunniteltuun ajan-
käyttöön sekä tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määriä ja laatua sekä val-
vontaviranomaisen toimenpiteitä näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden
saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle. Lisäksi tarkastellaan tarkastusten ja
näytteiden määriä valvontakohdetyypeittäin, valvontaprojekteihin osallistumisesta,
valvonnasta saatuihin tuloihin ja niiden kohdistumisesta. Osaltaan siinä arvioidaan
voimavarojen riittävyyttä sekä toiminnan kehittämistarpeita.

Vuosittain tupakkalain valvontatiedot ja valvontasuunnitelmien toteumat raportoi-
daan aluehallintovirastoille maaliskuun loppuun mennessä. Valvontatiedot siirtyvät
VATI-järjestelmän kautta aluehallintovirastoon. Valvontayksikkö laatii sanallisen
arvion lautakuntakäsittelyä varten ja se toimitetaan aluehallintovirastoille.

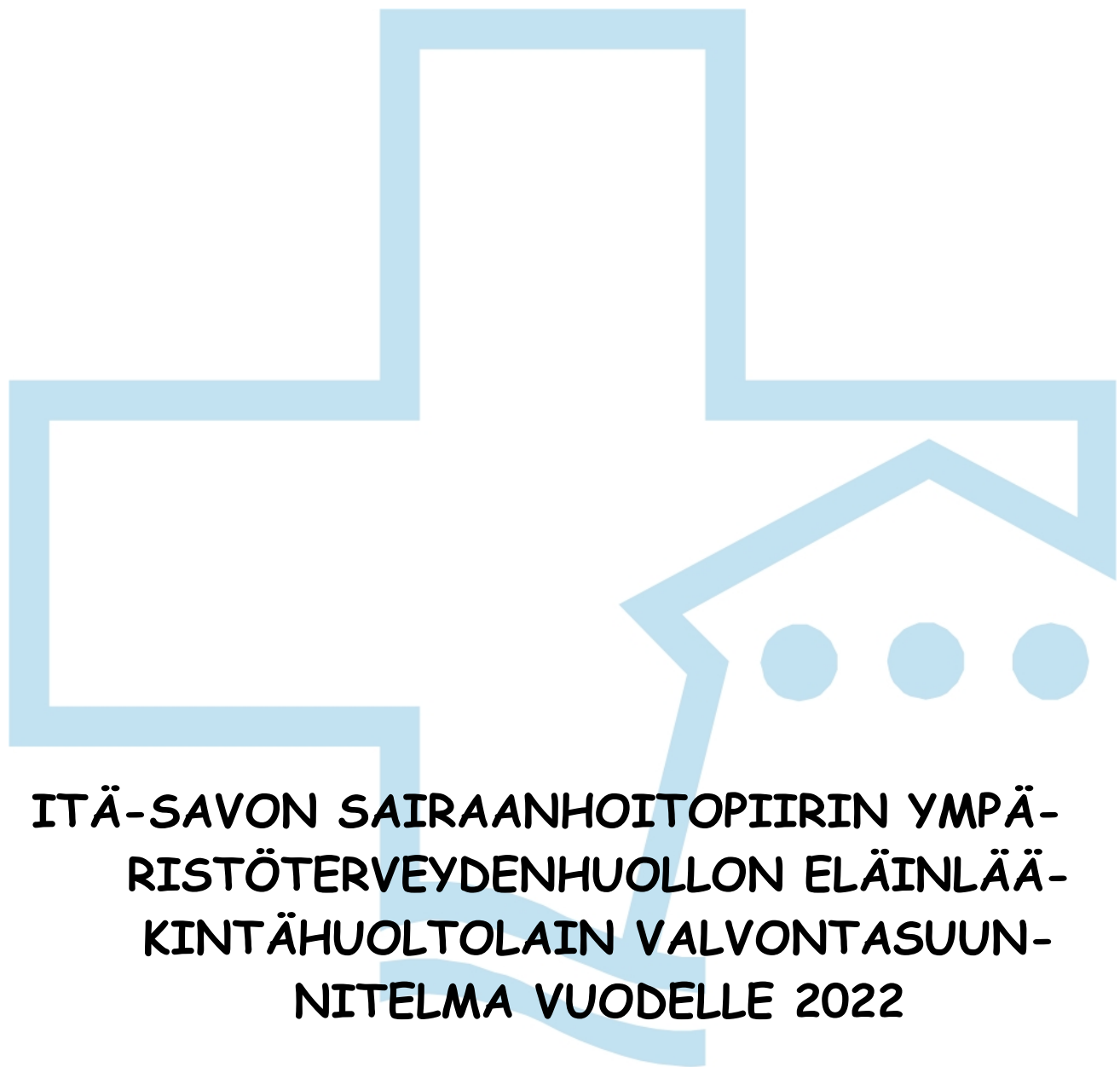
Aluehallintovirasto tekee oman arvioinnin valvontasuunnitelmasta ja sen toteutu-
misesta yhdessä arviointi- ja ohjauskäynneistä saatujen tietojen perusteella ja
muodostavat siten pohjan valvontaohjelman arvioinnille. Tavoitteena on, että alue-
hallintovirastot arvioivat kuntien valvontasuunnitelmat kerran valvontaohjelmakau-
della ja laativat yhteenvedon valvontasuunnitelmien toteutumisen arvioinneista
vuosittain. Valvontaohjelman toteutumisen arvioinnissa tarkastellaan, miten val-
vontasuunnitelmissa on huomioitu valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma ja
sen painopisteet. Samalla arvioidaan, kuinka kattavasti tupakkalain mukainen
säännöllinen valvonta on toteutunut ja onko tavoitteiden toteutumista parannetta-
vissa seuraavalla valvontaohjelmakaudella.

Tupakkalain mukaisten suunnitelmallisten tarkastusten sisältö toimintatyypeittäin LIITE 1

Tupakkalain mukainen kohde- tyyppi	Tarkastuksen sisältö pääpiirteittäin
Ravintola tai muu ravitsemis- liike, jossa on erillinen tupa- kointitila	Sisätilojen savuttomuus Tupakointitila rakennusvalvontaviranomaisen hyväksymä Rakenteiden tiiveys, oviaukko Tupakansavu ei leviä tilan ulkopuolelle Tupakointitilassa työskentely ainoastaan tuuletuksen jälkeen Riittävä poistoilmavirta Varustettu kiinteällä mittalaitteella Tupakointitilan tarjoilukiello sekä ruokien ja juomien vientikielto Tupakointitilaan ei järjestetä oheistoimintaa Merkinnät ja opasteet (mm. maksimi käyttäjämäärä) Jatkuva valvonta Omavalvonta (tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonta, ilmanvaihdon tarkastaminen, kirjanpito, omavalvontasuunnitelma)
Tukku- ja vähittäismyynti	Myynnin luvamukaisuus (mm. tuoteryhmät, myyntipisteiden lukumäärä, myydäänkö alaikäisille, ovatko myyjät yli 18-vuotiaita tai yli 18-vuotiaan valvonnassa) Omavalvontasuunnitelma ja kirjaukset (mm. uusien työntekijöiden perehdytys, ongelmatilanteet, välitysepäilyt) Myyntipisteet jatkuvassa valvonnassa Myyntikieltoilmoitus Myyntilupa-asiakirja Tuotteiden sijoittelu Esilläpitokiellon ja mainontakiellon toteutuminen Kuvaston ja luettelon vaatimuksenmukaisuus Lainsäädännön vaatimuksen mukaiset tupakkatuotteet ja myyntipakkaukset Sähkösavukkeet ja niissä käytettävät nesteet sekä niiden myyntipakkaukset Poltettavaksi tarkoitetut kasvipörsäiset tuotteet ja niiden myyntipakkaukset Etämyyntikielto Hintahyvityskiellon toteutuminen

Tupakkalain mukainen kohde- tyyppi	Tarkastusti- heys / vuosi	Kohteiden lu- kumäärä	Tarkastus- määrä 2022
Tupakointikiellot ja -rajoitukset			
Ravintola tai muu ravitsemisliike, jossa on erillinen tupakointitila	0,2	6	3
Tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, markkinointi ja esillä- pito			
Tukkumyynti	0,5	1	1
Vähittäismyynti	0,5	90	45*)
Valvontamaksujen laskutus			90 h
YHTEENSÄ (kpl)		97	49 kpl 45 htpv 0,20 htv

*) Nikotiinikorvaushoitovalmisteiden vaatimustenmukaisuus tarkastetaan samalla kertaa.

**ITÄ-SAVON SAIRAANHOITOPIIRIN YMPÄ-
RISTÖTERVEYDENHUOLLON ELÄINLÄÄ-
KINTÄHUOLTOLAIN VALVONTASUUN-
NITELMA VUODELLE 2022**

1. JOHDANTO

Suunnitelma koskee eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaa sekä eläinlääkintäpalveluiden järjestämistä Sosterin ympäristöterveydenhuollon alueella vuonna 2021. Toiminta kattaa eläinlääkintähuollon Savonlinnan, Enonkosken, Rantasalmen, Sulkavan, Puumalan ja Juvan alueella. Suunnitelman laadinnassa on noudatettu Ruokaviraston valtakunnallista ohjelmaa.

Suunnitelmasta säädetään Eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) ja Valtioneuvoston asetuksessa eläinlääkintähuollosta (1031/2009).

Maa- ja metsätalousministeriössä on meneillään eläinsuojelulain kokonaisuudistus. Tavoitteena on ollut saattaa osittain vanhentunut eläinsuojelulaki nykyisen perustuslain vaatimusten mukaiseksi sekä selkeyttää eläinsuojelulainsäädäntöä. Uudistuksen läpivienti on viivästynyt, eikä aikataulusta ole suunnitelmaa kirjoitettaessa varmuutta. Viimeisimmän tiedon mukaan lakiesitys olisi tarkoitus lähettää lausuntokierrokselle vuoden 2022 aikana.

Lisäksi suuri merkitys eläinten omistajille ja kunnallisen eläinlääkintähuollon järjestämiselle tulee olemaan parhaillaan valmisteilla olevalla eläinlääkintähuoltolain kokonaisuudistuksella.

Eläinten lääkitsemistä koskevaan lainsäädäntöön on tulossa muutoksia. Suunnitelmaa päivitettäessä lakia lääkitsemislain muuttamiseksi ei ollut vielä annettu. Uudistettavana oleva lainsäädäntö voi muuttaa valvonnan toimeenpanoa jo vuonna 2022.

2. SUUNNITELMAN SISÄLTÖVAATIMUKSET

Kunnan (tai kuntayhtymän) on laadittava suunnitelma järjestämistään eläinlääkäripalveluista sekä eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvonnan järjestämisestä alueellaan. Suunnitelman tulee sisältää tiedot eläinlääkäripalvelun tuottamistavasta, saatavuudesta, laadusta ja mitoituksista sekä valvontaan kuuluvista tarkastuksista, näytteenotoista ja muista toimenpiteistä. Palvelun mitoitusta suunniteltaessa on otettava huomioon yksityisten eläinlääkäripalveluiden tuottajien kunnan alueella tarjoamat palvelut. Kunnan suunnitelmassa on otettava huomioon valtakunnallinen ohjelma ja alueellinen suunnitelma ja se on arvioitava ja tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kolmen vuoden välein. Aluehallintovirasto ohjaa kunnan suunnitelman laatimista sekä valvoo ja arvioi sen toteutumista.

3. RESURSSITARPEEN KARTOITUS

Resurssitarpeen kartoitus perustuu maaseutusihteereiltä saatuihin vuosien 2016-2019 tilastoihin sekä eläinlääkäreiltä saatuihin terveydenhuoltosopimustietoihin, Etelä-Savon maakuntavalmisteluun tehtyihin tila- ja eläinmääräkartoituksiin sekä paikallistuntemukseen. Luvut vastaavat pitkälti vuoden 2021 suunnitelmassa esitettyjä ja ovat vain suuntaa antavia.

Vuonna 2020 tilastojen mukaan Sosterin eläinlääkinnän suoritteisiin kirjattiin 2869 hyötyeläin ja 5879 pieneläinkäyntiä. Näistä hyötyeläinpäivystyskäyntejä oli 646 kpl eli 23 % kaikista hyötyeläinkäynneistä (665 kpl / 23 % vuonna 2019) ja pieneläinpäivystyskäyntejä vastaavasti 916 kpl eli 16 % kaikista pieneläinkäynneistä (842 kpl / 14 % vuonna 2019).

3.1. Eläinlääkäripalvelut

(Numerointi vastaa Ruokaviraston resurssitarpeen kartoituslomakkeen numerointia)

1.1. Tuotantoeläintilojen määrä (arvio; tiedot kerätty eri lähteistä)

1.1.1. Nautatilat 301

1.1.1.1. Lypsykarjatilat 184

1.1.2. Sikatilat 4 ja 8 aitausta

1.1.3. Lammastilat yli 50 lampaan tiloja 15 (pitopaikkatietojen mukaan lampaita ainakin 160 kohteessa)

1.1.4. Vuohitilat 41

1.1.5. Hevostilat; ammattimaisia/laajamittaisia 38 kpl

Yksittäisiä harrastehevosia ja aaseja ei ole tilastoissa. Arviolta alueella on vähintään 100 hevosten pitopaikkaa, joita ei ole rekistereissä.

1.1.6. Siipikarjatilat 128

1.1.6.1. Munintakanalat 7 (alueella n. 120 harrastekanalaa)

1.1.6.2. Broilerikasvattamot 0

1.1.6.3. Kalkkunakasvattamot 1

1.1.6.4. Siitoskasvattamot 1

1.1.6.5. Muut siipikarjayksiköt

1.1.7. Vesiviljelylaitokset 7

1.1.8. Turkistarhat 0

1.1.9. Tarhatun riistan toimintayksiköt 8

1.1.10. Mehiläistarhat 5, harrastetarhaajia väh. 25

1.1.11. Muut tuotantoeläinyksiköt 0

1.1.12 Pysyvä eläintarha/näyttely 0

1.2. Terveysdenhuoltosopimusten määrä

1.2.1. Nautatiloja 301

1.2.1.1. Tilat, joilla on terveydenhuoltosopimus noin 160

1.2.1.2. Tilat, jolla on terveydenhuoltosopimus

kunnaneläinlääkärin kanssa noin 150

1.2.1.3. Terveysdenhuoltosopimuksen omaavien tilojen prosenttiosuus kaikista nautatiloista 53 %.

Kaikille Naseva-terveydenhuoltoon kuuluvilla nautatiloille tehdään pakollinen käynti vähintään kerran vuodessa. Viljelijöille maksettavan eläinten hyvinvoinnin tuen perusehtona on eläinlääkärin kanssa solmittu terveydenhuoltosopimus (valtioneuvoston asetus 122/2012). Kunnan on järjestettävä alueellaan terveydenhuoltopalvelut eläinlääkintähuoltolain (765/2009) perusteella. Tukiehdot

muuttuivat toukokuussa 2012, jonka myötä terveydenhuoltosopimuksen solmi-
neiden tilojen määrä kasvoi.

1.2.2. Sikatiloja, isoja 4 + 8 aitausta

1.2.2.1. Tilat, joilla on terveydenhuoltosopimus 4

1.2.2.2. Tilat, jolla on terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin
kanssa 4

1.2.2.3. Terveydenhuoltosopimuksen omaavien tilojen prosentti-
osuus kaikista sikatiloista 100 %.

Sikatilallisella tulee olla voimassa oleva terveydenhuoltosopimus eläinlääkärin
kanssa voidakseen tehdä yhteistyötä lihatalojen (porsasvälitys, lihantuotanto)
kanssa. Sikava-terveydenhuoltoon kuuluville sikatiloille tehdään pakollinen
käynti vähintään 3 kuukauden välein.

1.2.3. Siipikarjatilaja 8, pitopaikkoja arviolta 128

1.2.3.1. Tilat, joilla on terveydenhuoltosopimus 0

1.2.3.3. Terveydenhuoltosopimuksen omaavien tilojen prosentti-
osuus kaikista siipikarjatilajoista 0

Kaikki siipikarjatilat kuuluvat pakollisen salmonellavalvonnan piiriin. Näillä tiloilla
käydään vähintään kerran vuodessa viranomaiskäynnillä eläinlääkärin toi-
mesta. Terveydenhuoltojärjestelmä siipikarjatilajoille on valtakunnallisesti vielä
suunnitteilla.

1.3. Tuotantoeläinten määrä (arvio)

1.3.1. Naudat 20 000

1.3.2. Siat 3200

1.3.3. Lampaat arvio 2200

1.3.4. Vuohet arvio 50

1.3.5. Hevoset (Tiken tiedossa = maatiloilla todellisuudessa enemmän) 550

1.3.6. Siipikarja 160 000

1.3.7. Turkiseläimet noin ?

1.3.8. Tarhattu riista 200

1.3.9. Porot 4

1.3.10. Muut tuotantoeläimet 0

1.4. Väestömäärä 48 300, asukastiheys 5,8 as/km² (8,6 as/maakm²)

1.4.1. Lemmikkieläinten määrä (arvio 1/8 asukasta) 6040.

Vuonna 2020 tilastojen mukaan Sosterin eläinlääkinnän suoritteisiin kirjattiin
5879 pieneläinkäyntiä. Perusterve pieneläin käytetään vastaanotolla pakollisilla
rokotuksilla noin kerran kolmessa vuodessa. Suomessa rekisteröidään vuosit-
tain noin 50 000 uutta puhdasrotuista koira. Suomessa arvioidaan olevan noin
600 000 puhdasrotuista koira. Maaseutuvoittoisella Itä-Savon alueella on run-
saasti myös sekarotuisia koira. Kissojen lukumäärää ei tiedetä, mutta valtakun-
nallisesti kissoja arvioidaan olevan enemmän kuin koira. Väestöpohjaan suh-
teutettuna Ruokaviraston laskentaohjeen mukaisesti alueella arvioidaan olevan
noin 6040 pieneläintiä (kissa tai koira). Lisäksi alueella on muita pieneläimiä
lemmikkeinä (jyrsijät, matelijat, kanit, häkkilinnut, akvaariokalat).

Eläinlääkintähuoltolain mukaan kunnan tulee järjestää alueellaan peruseläinlääkintäpalvelut myös lemmikkieläimille, jos palvelua ei muutoin ole saatavilla. Kunnan on järjestettävä kiireellistä eläinlääkärin apua kaikille kotieläimille kaikkina vuorokaudenaikoina (Eläinlääkintähuoltolaki 765/2009, § 13). Nämä palvelut tulee olla palveluiden käyttäjien kannalta kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisella etäisyydellä maantieteelliset olosuhteet huomioiden (§ 14).

1.5. Alueen pinta-ala km²

8295,15 km² (maata 5648,86 km² ja vettä 2648,29 km²)

1.6. Yksityinen palveluntarjonta

1.6.1. Hyötyeläinpraktiikassa.

Alueella on yksittäisiä maatiloja, joilla on terveydenhuoltosopimus yksityisen palveluntarjoajan kanssa. Yksityiset eläinlääkärit eivät pysty hoitamaan akuutteja tapauksia, päivittäistä peruspraktiikkaa eivätkä osallistu päivystyksiin (ilta, yö, viikonloput, juhlapyhät).

1.6.2. Hevospraktiikassa

Alueella ei ole hevosiin erikoistunutta yksityistä praktikkoeläinlääkärää. Erityisosaamista vaativia toimenpiteitä varten hevoset kuljetetaan yksityisille hevosklinikoille alueen ulkopuolelle. Yksityinen hevospraktikko tekee jonkun verran tallikäyntejä alueella.

1.6.3. Muussa praktiikassa.

Savonlinnassa on kaksi pieneläinklinikkaa. Yksityiset klinikoilla ei ole toistaiseksi ollut halukkuutta osallistua ilta-, yö- eikä juhlapyhäpäivystyksiin.

3.2. Valvontaresurssit

(Numerointi vastaa Ruokaviraston resurssitarpeen kartoituslomakkeen numerointia)

2.1. Eläinten terveyden valvonta

2.1.1. Terveysvalvontaohjelmiin kuuluvat tilat

2.1.1.1. Maedi-Visna 15 lammastilaa.

Kaikki lammas- ja vuohitilat voivat liittyä vapaaehtoiseen maedi-visna-ohjelmaan. Verinäytteenotto on suoritettava virkaeläinlääkärin toimesta keskimäärin kerran vuodessa. Verinäyte otetaan jokaiselta yli 1 vuotiaalta eläimeltä (verinäytteitä otetaan vuosittain keskimäärin noin 1 000 kpl).

2.1.1.2. Scrapie 15 lammastilaa.

Scrapietarkastus tehdään valvontaohjelmaan kuuluville tiloille kerran vuodessa. HUOM! MaediVisna ja Scrapie -valvonta muuttuu vuoden 2014 alusta eläintautilain muutoksen myötä vapaaehtoiseksi terveystarkastusohjelmaksi.

2.1.1.3. Broilereiden ja kalkkunoiden salmonellavalvontaohjelma 1 tila.

2.1.1.4. Kanojen salmonellavalvontaohjelma 8 tilaa. Pakollinen virkaeläinlääkärin käynti kerran vuodessa.

2.1.1.5. Tarhattujen hirvieläinten terveystarkkailuohjelma 0

2.1.1.6. Vesiviljelyeläinten terveystarkkailukohteet.

Kalanviljelylaitosten BKD ohjelma sekä luonnonravintolammikkojen valvonta. Alueella on 5 kalanviljelylaitosta, joilla käydään BKD valvontaohjelman mukaisesti vähintään kerran vuodessa. Luonnonravintolammikkotoimijoita on alueella noin 11, kyseiset kohteet tarkastetaan vähintään neljän vuoden välein.

HUOM! BKD -valvonta muuttuu vuoden 2014 alusta eläintautilain muutoksen myötä vapaaehtoiseksi terveystarkkailuohjelmaksi.

Näytteenotot terveystarkkailuohjelmiin kuuluvilta tiloilta tekee pääsääntöisesti alueen kunnaneläinlääkärit.

2.1.4. Sivutuotevalvonta

2.1.4.1. Haaskat 1.

2.1.4.1.1. Haaskan pitäjäksi ilmoittautuneet toimijat 1.

2.1.4.1.2. Ilmoitetut haaskat: lyhytaikaisia, vaihtelee, ka. 4 kpl/vuosi.

2.1.4.2. Sivutuotealan laitokset 2 kpl (hyödyntää sivutuotteita)

2.1.4.3. Sivutuotteita tuottavia laitoksia/valvottavia toimijoita

-kala-alan laitoksia 13

-liha-ala 1

-munapakkaamot 3

-tilateurastamo 1

2.1.4.4. Hautausilmoitukset (vuoden 2012 alusta saakka hautausilmoituksia ei ole tarvinnut toimittaa eläinlääkärille). Sivutuotteiden hautaamiseen liittyviä väärinkäytöksiä on kuitenkin jouduttu valvomaan.

Eläintautilain nojalla annetun sivutuoteasetuksen (1192/2011) mukaan kunnaneläinlääkärin tulee valvoa alueellaan asetuksessa tarkemmin määritettyjä toimintoja. Sivutuotevalvontaan kuuluu mm. kuolleiden eläinten hävityksen valvonta, liha- ja kalalaitosten eläinperäisten jätteiden hävittämisen valvonta ja sivutuotelaitosten valvonta (mm. biokaasulaitos). Sivutuotevalvonta edellyttää laaja-alaista säädösten tuntemusta.

2.2. Eläinten hyvinvoinnin valvonta

2.2.1. Ilmoituksenvaraiset kohteet

(listassa ilmoituksen tehneet, todellinen määrä kenneleiden ja hevostallien osalta huomattavasti suurempi)

2.2.1.1. Kennelit 11

2.2.1.2. Hevostallit 38

2.2.1.3. Riistanhoidolliset tarhat 8

2.2.1.4. Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat 1

2.2.1.5. Eläinkaupat 1 (eläviä eläimiä myynnissä)

2.2.1.6. Eläinhoitolat 7

2.2.1.7. Muut (kotieläinpiha) 0

Ilmoituksenvaraiset kohteet tulisi tarkistaa kerran vuodessa. Eläinten hyvinvoinnin valvontaan kuuluu myös tuotantoeläinten ja lemmikkieläinten pito-olosuhteiden, hoidon ja käsittelyn valvonta. Eläinten hyvinvoinnin valvontaan kuuluu myös ilmoitusten perusteella tehtävät eläinsuojelutarkastukset. Eläinten hyvinvoinnin valvonta kuuluu pääsääntöisesti virka-aikana valvontaeläinlääkärin tehtäväksi. Iltaisin, öisin ja viikonloppuisin kiireelliset eläinsuojelutapaukset hoidetaan päivystävän praktikon toimesta.

2.3. Muu valvonta

2.3.1 Laitosvalvonta on kuvattu tarkemmin elintarvikevalvonnan osiossa

2.3.2 Maitohygieniatarkastukset alkutuotantoasetuksen mukaan on kuvattu tarkemmin elintarvikevalvonnan osiossa. Yleisesti alkutuotantoasetuksen mukaan tilat on tarkastettava kerran viidessä vuodessa, tarvittaessa riskiperusteisesti useammin

-Lypsykarjatilaja 164 kpl.

2.3.3. Rakennuslupalausunnot. Valvonta-, kunnaneläinlääkäri, terveystarkastaja tai terveystarkastuksen johtaja antaa tarvittavat rakennuslupalausunnot. Vuoden 2020 aikana on annettu lausunto viidestä rakennuskohteesta

2.3.4. Riistan lihan tarkastus. Kunnaneläinlääkärit eivät voi enää tehdä riistan lihan tarkastustoimenpiteitä lahtivajoissa syyskuun 2013 jälkeen.

2.3.5. Ruokaviraston kansallisen vierasainevalvontaohjelman mukainen näytteenotto. Valvontaviranomaiselle tulee Ruokavirastosta määräykset ottaa näytteet maito-, kala- ja hunajatuotantotiloilta. Lisäksi näytteeksi voidaan joutua ottamaan rehunäytteitä, verta tai virtsaa. Vuonna 2020 valvontaviranomainen on tehnyt yhteensä 16 vierasainevalvontanäytteenottoon liittyvää käyntiä.

Muut virkatehtävät:

Valvontaeläinlääkärin tehtävänä on toimia tilatason näytteenottajana ns. antibioottivahinko tapauksissa, jolloin lypsykarjatilalta on päätynyt meijeriin antibioottijäämiä sisältävää raakamaitoa.

Eläinten tuonti- ja vienti tilanteissa virkaeläinlääkärin tehtävänä on tarvittaessa tarkastaa eläimen tai eläinperäisen tuotteen terveys ja täyttää asianmukainen vientitodistus (ns. Traces järjestelmä).

3.3. Henkilöresurssit ja yhteenveto resurssien riittävydestä

Eläinlääkintähuollon käytettävissä olevat henkilöresurssit (arvio käytettävissä olevien kokonaisresurssien käytöstä vuonna 2022) henkilötyöpäivää (htpv) ja henkilötyövuotta (htv) on esitetty alla.

Eläinlääkärit	htpv	htv
Eläinten terveyden valvonta	220	1,0
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	320	2,0
Eläinlääkäripalvelut	1710	7,6
Elintarvikevalvonta *)	30	0,3
Eläinlääkintähuollon hallintotehtävät	20	0,1
Eläinlääkäriresurssit yhteensä	2300	11,0
(9 praktikkoa, 2 valvontael)		

*) Elintarvikevalvonta sisältää: maidontuotantotilojen tuotantohygieniset tarkastukset, teurastamoiden ja leikkaamoiden valvonnan ja lihan tarkastuksen, riistan lihan tarkastuksen, munapakkaamoiden valvonnan sekä muita mahdollisia elintarvikevalvontaan liittyviä tehtäviä ja tämä työpanos on liitetty osaksi elintarvikevalvontaa.

Muut kuin eläinlääkärit	htpv	htv
Terveysvalvonnan johtaja	90	0,4
Klinikkaeläintenhoitaja x 3	605	2,75
Välinehuolto, siivous ym.	110	0,5
Sihteeri-/toimistopalvelut	110	0,5
Muut kuin eläinlääkäriresurssit yhteensä	915	4,15

1 htv = 220 htp

Sosterissa on tällä hetkellä yhdeksän praktikkoeläinlääkäriä virkaa ja lisäksi TA2022 on esitetty perustettavaksi yksi lisävirka praktiikkaan. Lisäksi eläinlääkinnässä on kaksi valvontaeläinlääkäriä virkaa. Myös terveysvalvonnan johtaja tekee hallintoon liittyviä eläinlääkintähuollon tehtäviä. Sekä itäisellä yhteisvastaanotolla että Juvan vastaanotolla on käytettävissä klinikkaeläinhoitajaresursseja. Avustavan henkilöstön olemassaolo vähentää eläinlääkäriä työn kuormittavuutta keventämällä huomattavasti ajanvaraustyötä, puhelinpäivystystä, välinehuoltoa, lääkevaraston ylläpitoa sekä edesauttaa toimenpiteiden sujuvuutta. Eläinlääkinnän ulkopuoliset resurssit sisältävät pääasiassa henkilöstöhallinnon, vastaanottojen siivoukset ja välinehuoltoa.

Praktiikkatyöhön käytettävät eläinlääkäriresurssit Sosterissa ovat normaalitilanteessa (=kaikki viranhaltijat ovat töissä) tarpeeseen nähden kohtuulliset. Viime vuosina tilanne on normalisoitunut. Sijaisten rekrytointiin on viime vuosina käytetty resursseja ja sijaistilanne onkin joiltain osin korjautunut. Työssä jaksamisen varmistamiseksi lomaa ja vapaapäiviä on pystytty pitämään säännöllisesti. Henkilöstön vaihtuvuus ja sijaisten opastus kuormittavat osaltaan vakituisia eläinlääkäreitä. Työyhteisössä vallitsee kuitenkin hyvä yhteishenki, joka osaltaan parantaa asiakaspalvelun laatua.

Yksityisiä palveluntarjoajia ei läntisellä alueella ole, itäisellä alueella on kaksi yksityistä pieneläinvastaanottoa. Yksityisellä vastaanotolla ei ole ilta-, yö- tai viikonloppupäivystystä. Täten pieneläimiä hoidetaan kunnaneläinlääkärien vastaanotolla käytettävissä olevin resurssein.

Vuoden 2012 alusta Sosterissa on työskennellyt erillinen valvontaeläinlääkäri. Valvontaeläinlääkäriä virka on poistanut kunnaneläinlääkärien omien asiakkaiden valvonnasta koituvaa jääviysongelmaa. Vuoden 2018 alkupuolelta yksikössä on ollut käytettävissä kahden valvontaeläinlääkäriä resurssi, mikä edesauttaa eläinten hyvinvoinnin valvontaa, mutta myös työturvallisuutta sekä työssä jaksamista. Vuoden 2020 aikana valvontaeläinlääkärit tekivät noin 120 eläinsuojelutarkastusta. Lisäksi Sosteri on solminut aiemmin yhteistyösopimuksen Mikkelin seudun sekä Keski-Savon ympäristötoimen kanssa valvontaeläinlääkärien yhteistyön mahdollistamiseksi.

4. SELVITYS ELÄINLÄÄKINTÄPALVELUIDEN JA VALVONNAN JÄRJESTÄMISESTÄ

4.1. Peruseläinlääkintäpalvelut

Peruseläinlääkintäpalveluihin sisältyy perustason terveyden- ja sairaanhoito, neuvonta, akuuttien sairastapausten hoito, terveydenhuoltosuunnitelmien laatiminen ja ennaltaehkäisevä tautivalvonta myös muissa kuin vaarallisissa ja helposti tarttuvissa eläintaudeissa sekä säännöllinen eläintautitilanteen kartoitustoiminta (erilaiset näytteenotot esim. salmonellanäytteet, verinäytteet ja kliiniset tutkimukset).

Kunnan velvollisuus on järjestää alueellaan peruseläinlääkäripalvelut kotieläimille (765/2009, 7§). Oheiset määritelmät eläinlääkintähuoltolaista (765/2009, 3§):

Kotieläin=kesy eläin, jota ihminen pitää ja hoitaa hyödyn, seuran tai harrastuksen vuoksi. Peruseläinlääkäripalvelu=eläinlääkäripalvelu, jota annetaan eläinlääketieteellisen yleistutkimuksen tai kliinisen tutkimuksen perusteella eläinten pitopaikoissa tai tavanomaisissa eläinlääkärin vastaanottotiloissa.

Eläinlääkäripalvelu=eläimen terveydentilan sekä sairauksien toteamista ja todistamista, eläinlääkäriavun antamista ja eläinlääkinnällisten todistusten antamista, eläimen pitämistä hoidettavana eläinlääkäriavun antamista taikka siihen liittyvää tutkimusta varten, toimenpiteitä eläimen terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiseksi, ennalta ehkäisevää terveydenhuoltotyötä sekä eläimen lopettamista.

Sosterin alueella on varattu peruseläinlääkäripalveluihin yhdeksän kunnan-eläinlääkärin virkaa. Kunnaneläinlääkärien vastaanotot sijaitsevat Juvalla, Puumalassa, Rantasalmella, Savonlinnassa ja Sulkavalla. Sosteri tarjoaa eläinten omistajille eläinlääkintähuoltolain mukaisen terveyden- ja sairaudenhoidon sekä ympärivuorokautisen lakisääteisen päivystyksen. Eläinlääkäripäivystys on järjestetty kahdessa päivystyspiirissä: Itäisessä (Enonkoski ja Savonlinna) ja läntisessä (Juva, Puumala, Rantasalmi ja Sulkava). Yhtä aikaa alueella päivystää kaksi eläinlääkäriä, yhteistyötä päivystäjien kesken tehdään tarvittaessa. Alueen maantieteellinen hajanaisuus vesistöineen ja saarineen vaikuttaa eläinlääkäriavun antamisen nopeuteen. Pieneläinten päivystysaikainen hoito (takapäivystyksenä) on selvityksen alla. Sosterin kunnaneläinlääkäreiden kanta on, että pieneläimet eivät tällä hetkellä rasita päivystystyössä liikaa. Vakavissa sairastapauksissa eläimet saavat ensiapua ja sen jälkeen ne ohjataan eteenpäin päivystäviin eläinsairaaloihin alueen ulkopuolelle. Järvialueella on paljon loma-asutusta sekä sen myötä loma-asukkaiden lemmikkejä, akuutit lemmikkien sairastapaukset lisäävät loma-aikoina jonkin verran eläinlääkäreiden työtä etenkin päivystysaikaan.

Eläinlääkintähuoltolakiin on kirjattu velvoite järjestää keskitetty palvelu päivystysalueen yhteydenottoja varten (765/2009,13§). Osana Sosterin puhelinuudistusta vuoden 2020 aikana on tarkoitus ottaa keskitetty päivystyspuhelinnume-

rojärjestelmä tarvittaessa käyttöön. Tällä hetkellä asiakkaat soittavat oman kuntansa kunnaneläinlääkärille, missä vastaajaviesti kertoo päivystävän eläinlääkärin yhteystiedot.

Eläinlääkäreiden yhteystiedot Sosterin kotisivuilla sekä vuosittain tarkistaen alueen puhelinluetteloiden sivustoilla. Mahdolliset virheelliset tiedot numeropalvelujärjestelmissä pyritään välittömästi korjaamaan.

4.2. Valvontatyö

4.2.1. Eläintautivalvonta

Virkaeläinlääkärin velvollisuuksia kunnassa ovat eläintautilainsäädäntöön kuuluvat valvontatehtävät ja päätökset. Valtion määräykset valvontatehtävistä tulevat suoraan viranhaltijoille tai kootusti terveysvalvonnanjohtajalle, aluehallintovirasto ohjeistaa myös tarvittaessa. Sosterin alueella eläintauteihin liittyvää valvontaa tekevät sekä valvontaeläinlääkäri että kunnaneläinlääkärit.

Eläintaudit jaetaan eläintautilain (441/2013) mukaisesti helposti leviäviin, vaarallisiin, valvottaviin ja muihin eläintauteihin. Kunnaneläinlääkäri huolehtii eläintautilain ja sen nojalla annettujen säännösten täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta kunnan alueella.

Helposti leviäviä eläintauteja ovat mm. suu- ja sorkkatauti, sinikielitauti, afrikkalainen sikarutto, sikarutto, lintuinfluenssa, Newcastle'n tauti ja useita kalojen helposti leviäviä tauteja.

Vaarallisia eläintauteja ovat mm. nautojen BSE, tuberkuloosi, pernarutto ja raivotauti.

Valvottavia eläintauteja, joista on ilmoitettava välittömästi AVI:n ovat mm. myyräekinokokki, nautojen tarttuva leukoosi, maedivisna, PRRS, kalojen BKD. Valvottavia eläintauteja, joista on ilmoitettava AVI:n kuukausittain ovat mm. salmonellatartunnat, sikojen trikinoosi, mehiläisten esikotelomätä.

Muita tarttuvia eläintauteja, joista on ilmoitettava välittömästi on listassa 38 (mm. rapurutto, Q-kuume, ritinärutto, hirviekokinokokki).

Muita tarttuvia eläintauteja, joista on ilmoitettava kuukausittain on listassa 65 (mm. botulismi, listerioosi, pälvisilsa, toksoplasmoosi, EHEC tartunta, punatauti, corona-virusripuli, kapi, sikaruusu, päntauti, kissarutto, koiran penikka-tauti).

Välittömästi muille terveysviranomaisille ilmoitettavia **zoonooseja** listassa on 17 (mm. EHEC, hirvieläinten tuberkuloosi, lintuinfluenssa, pernarutto, raivotauti, jänisrutto).

Maantieteellinen sijainti itäisessä Suomessa tulee ottaa huomioon **zoonoottisten tautien** vastustamisessa. Yhteistyötä ja ohjeistusta humanipuolen kanssa tulee kehittää jatkossa, mm. raivotauti eli rabies on aina 100 % tappava tauti ja vuonna 2011 Venäjän Karjalassa on viimeksi todettu raivotautia lypsylehmässä. Villieläinten liikkuminen valtakunnan rajan yli sekä lemmikkieläinten matkustaminen sekä laitton maahantuonti muodostavat jatkuvan riskin myös meidän alueellamme.

Säännöllistä eläintautivalvontaa ovat mm. lampaiden ja vuohien maedi-visna- ja scrapietarkastukset ja -näytteenotot, mehiläisten esikotelomätävalvonta, kalojen BKD ja IHN valvonta- ja näytteenotot sekä salmonellavalvonta näytteenottoineen. Muiden uhkaavien vaarallisten eläintautien, kuten lintuinfluenssan osalta noudatetaan keskusvirastojen ja maa- ja metsätalousministeriön antamia ohjeita ja säädöksiä. Eläintautivalvonta on jaettu kunnaneläinlääkäreiden ja valvontaeläinlääkäriin kesken siten, että käytännön näytteenotto- ja tilatoimenpiteet kuuluvat kunnaneläinlääkäreille, valvontaeläinlääkäri avustaa tarvittaessa.

Tarvittaessa eläintautitapauksissa suoritetaan saneeraustoimenpiteitä, huolehditaan mahdollisten rajoittavien määräysten ja toimenpidemääräysten antamisesta sekä tiedottamisesta aluehallintoviraston ja/tai Eviran ohjauksessa. Tautitapauksissa käytännön toimenpiteitä suorittavat kunnaneläinlääkärit, valvontaeläinlääkäri toimii lähinnä tilanteen koordinaattorina ja mahdollisessa epidemiologisessa selvitystyössä. Eläintautivalvontaan liittyen kunnaneläinlääkärit tekevät myös eläinten vienti- ja tuontitarkastuksia (TRACES) sekä muita näytteenottoja liittyen mm. eläinnäyttelyihin, myyntitilanteisiin ja siittola- tai keinosiemennystoimintaan. Valvontaeläinlääkäri huolehtii laittomasti maahan tuotujen eläinten palauttamista / lopettamista koskevien päätösten tekemisestä.

Eläintautien leviämisen ehkäisemiseksi eläinperäisen jätteen käsittelystä annettu ns. sivutuoteasetus velvoittaa toimivaltaisen viranomaisen valvomaan jätteiden oikeaa käsittelyä ja loppusijoitusta. Sivutuotevalvonta kuuluu Sosterissa pääasiassa valvontaeläinlääkärille. Toistaiseksi eläinperäisen jätteen käsittelyä valvotaan lähinnä ilmoitusten (ilmoitukset kotieläinten hautaamisesta ja haaskoista yms.) perusteella. Sivutuoteasioissa annetaan myös neuvontaa kysymysten ja havaintojen perusteella. Tulevaisuudessa on tarkoitus käyttää jonkin verran resursseja myös ennaltaehkäisevään tiedottamiseen esim. sivutuotteiden haaskakäytöstä.

Ympäristöterveydenhuollon valmiussuunnitelmassa on otettu huomioon myös eläintaudeista aiheutuvat mahdolliset normaaliolojen häiriö-, erityis- ja poikkeustilanteet.

4.2.2. Eläinsuojeluvalvonta

Viranomaisten tehtävänä on valvoa, että eläimiä kohdellaan eläinsuojelusäädösten mukaisesti. Kunnissa toimivia eläinsuojeluviranomaisia ovat valvontaeläinlääkärit, kunnaneläinlääkärit, terveystarkastajat ja poliisi. Sosterissa eläinsuojelutehtäviä hoitavat pääasiassa valvontaeläinlääkärit, joiden työtehtävät painottuvat vahvasti eläinsuojeluvalvontaan. Valvonnassa pyritään tasapuolisuuteen ja tehokkuuteen. Päivystysaikana ja valvontaeläinlääkäriin poissa ollessa myös kunnaneläinlääkärit suorittavat akuutteja eläinsuojeluvalvontatehtäviä. Kunnaneläinlääkärit ilmoittavat valvontaeläinlääkärille havaitessaan praktiikkatyössään eläinsuojelullisia epäkohtia tai saadessaan ilmoituksia epäillyistä eläinsuojelulainsäädännön rikkomuksista.

Tarkastuksia suoritetaan pääasiassa silloin, kun on aihetta epäillä, että eläintä hoidetaan, kohdellaan, käytetään tai kuljetetaan säädösten vastaisesti

(Eläinsuojelulaki, Eläinsuojeluasetus). Viranomaisella on epäilyn perusteella oikeus tarkastaa eläin ja sen pitopaikka sekä eläimen pitoon ja hoitoon liittyvät välineet, ruoka- ja juoma. Epäilyn perusteella tarkastuksia suoritetaan myös kotirauhan piirissä. Tarkastukset pyritään suorittamaan aina ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksilla annetaan neuvontaa ja ohjausta eläinten hoidossa. Havaittaessa eläinsuojelulainsäädäntöä rikotun, annetaan tarkastuksilla hallintopäätöksellä määräyksiä tai kieltoja ja ryhdytään tarvittaessa myös eläinsuojelulain 44 §:n edellyttämiin kiiretoimenpiteisiin. Kiiretoimenpiteeseen ryhdytään eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että eläimelle voidaan hankkia hoitoa muualta.

Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvaa ammattimaista tai muutoin laajamittaista eläintenpitoa harjoittavia yksiköitä (esim. hevostallit, kennelit, eläinkaupat ja pieneläinhoitolat) pyritään tarkastamaan säännöllisesti. Tarkastukset näihin kohteisiin tehdään tyypillisesti ennalta ilmoittaen ja ilman epäilyä. Ilmoituksenvaraisesta toiminnasta rekisteriä pitää yllä paikallinen Aluehallintovirasto, joka on velvollinen ilmoittamaan kuntayhtymälle sen alueella harjoitettavasta laajamittaisesta tai ammattimaisesta eläintenpidosta.

Valvontaeläinlääkäri suorittaa tarkastuksia pääasiallisesti parityönä toisen valvontaeläinlääkärin kanssa tai Sosterin kunnaneläinlääkärin tai terveystarkastajan kanssa. Tarkastukselle pyydetään tarvittaessa virka-apua poliisilta. Virkaavun pyytämisen perusteena on epäily tarkastuksen suorittamisen estämisestä tai väkivallan uhasta tai tarve rikkoa lukkoja tai muutoin mennä kotirauhan piiriin omistajan poissa ollessa (esim. huoltoyhtiön avaimilla). Vaikeiden eläinsuojelutapauksien hoitoon voidaan pyytää myös Aluehallintoviraston apua. Poliisia ja syyttäjiä avustetaan pyydettyä eläinsuojelutapausten tutkimisessa ja oikeudenkäynneissä. Kunnaneläinlääkärit tekevät yksittäisiä eläinsuojelutarkastuksia alueillaan valvontaeläinlääkärin poissa ollessa tai tilapäisesti ylikuormittuessa sekä tarvittaessa virka-ajan ulkopuolella päivystysluontoisesti kiireellisissä tapauksissa. Valvontaeläinlääkäri tekee yhteistyötä eri viranomaisten kanssa. Seuraavien vuosien tavoitteena on yhteistyön kehittäminen edelleen käytettävissä olevien resurssien mukaisesti.

Paikallisten eläinsuojeluyhdistyksen ja poliisin kanssa on luotu toimiva yhteistyöverkosto. Yhteistyötä tehdään myös mm. sosiaaliviranomaisten ja ELY-keskuksen tarkastajien kanssa. Lähiajan tavoitteena parantaa yhteistyötä myös esimerkiksi paloviranomaisten ja rakennusvalvonnan kanssa. Viranomaisten lisäksi yhteistyökuvioita kehitetään mm. maatilojen lomituspalveluita hoitavien tahojen ja ihmisten mielenterveyttä hoitavien tahojen kanssa. Ennaltaehkäisevään eläinsuojelutyöhön ja koulutukseen käytetään myös resursseja tarpeen ja ajan mukaan.

Eläinsuojelulakiin kuuluvana kunnan velvollisuutena on myös löytöeläinten säilytys viidentoista vuorokauden ajan. Sosterin alueen löytöeläinten säilytyspaikkojen yhteystiedot löytyvät Sosterin kotisivuilta (www.sosteri.fi). Eläinsuojelulain perusteella omistajilta väliaikaisesti huostaan otettujen lemmikkien hoito järjestetään eri yhteistyökumppaneiden kanssa, joihin lukeutuvat mm. paikalliset löytöeläinhoitolat sekä eläinsuojeluyhdistykset.

4.2.3. Muu valvonta

Kunnaneläinlääkärit tekevät pääosan Sosterin alueen maidontuotantotilojen **säännöllisistä, elintarvikelainsäädännön mukaisista tuotantohygieenisistä tarkastuksista** 3-5 vuoden välein, tarvittaessa tiheämmin. Muuta alkutuotannon valvontaa tehdään lähinnä liittyen epäilyyn perustuvaan eläinsuojeluvalvontaan.

Lihantarkastuksesta vastaavat Ruokaviraston hyväksymät kunnaneläinlääkärit palkkioperusteisesti. Sosterin alueella ei toimi tällä hetkellä yhtään pienteurastamoa. Lihantarkastusta suoritetaan tarvittaessa myös riistan loppuunturastukseen hyväksytyissä lahtivajoissa. Lahtivajojen ilmoitusten vastaanotosta vastaa terveystarkastajat. Sosterin alueella oli yksi ilmoitettu lahtivaja joulukuussa 2021.

4.2.4. Valmiuseläinlääkärijärjestelmä

Valmiuseläinlääkärijärjestelmän mukaisesti alueellisesti AVI kouluttaa osan eläinlääkäreistä ”nopean toiminnan joukoksi”, joka pystyy nopeasti ryhtymään toimenpiteisiin vaarallisen ja helposti leviävän eläintaudin uhkatilanteissa oman lääninsä alueella. Nimetyt valmiuseläinlääkärit toimivat aluehallintoviraston ohjauksessa ja saavat asiassa säännöllistä koulutusta useita kertoja vuodessa. Sosterin alueella tuetaan valmiuseläinlääkäritoimintaa ja pyritään siihen, että alueellamme olisi vähintään kaksi valmiuseläinlääkärinä, myös valvontaeläinlääkäri on tulevaisuudessa mahdollisesti mukana valmiustoiminnassa.

5. MAKSUT

Praktikkoeläinlääkärit perivät käyntimaksut, toimenpidepalkkiot, matkakulut sekä muut hoitotoimenpiteistä aiheutuneet kulut suoraan eläimen omistajalta tai haltijalta. Näiden maksujen suuruus määräytyy kunnallisen eläinlääkäritaksan mukaan.

Sosterin eläinlääkintähuolto perii eläinlääkintähuoltolaissa (765/2009) tarkoitettua klinikkamaksua hyväksytyn taksan mukaisesti eläinlääkäreiden vastaanotoilla hoidettavien potilaiden omistajilta tai haltijoilta. Maksun perii vastaanotolla työskentelevä eläinlääkäri. Eläinlääkäri tilittää klinikkamaksut Sosterin eläinlääkintähuollolle kuukausittain, siten että edelliseltä kuukaudelta kertyneet klinikkamaksut tilitetään seuraavan kuukauden viidenteentoista päivään mennessä. Kunta huolehtii arvonlisäveron suorittamisesta valtiolle.

Muusta toiminnasta (mm. maitotilojen uusintatarkastukset) laskutetaan hyväksytyn maksutaksan mukaisesti.

6. ELÄINLÄÄKÄREIDEN KOULUTUSSUUNNITELMA

Potilasaines vaihtelee Sosterin eri kuntien alueilla melko paljon. Eläinlääkäreillä on sen vuoksi erityisosaamista tietyillä työn osa-alueilla. Osaamisen säilyttäminen Sosterissa on tärkeää, jotta vaativa ja laaja potilaskirjo pystytään hoitamaan riittävän hyvin. Praktikkoeläinlääkäreille on järjestettävä mahdollisuus päästä vuosittain koulutuksiin osaamisen ylläpitämiseksi. Koulutuksiin osallistumisella on myös tärkeä rooli eläinlääkäreiden jaksamisessa. Valvontaeläinlääkäri tarvitsee koulutusta eläinten hyvinvointiin liittyvissä asioissa, alkutuotannon hygieniassa, työnkuvaan liittyvissä ihmissuhdeasioissa (vaikeat asiakkaat eri elämäntilanteissa) sekä hallinnollisten menettelyiden osaamisessa.

Eläinlääkäreiden koulutukseen osallistumista tuetaan työnantajan toimesta. Koulutuskustannuksia maksetaan ympäristöterveydenhuollon talouden sallimissa rajoissa, toki myös omakustanteisesti on mahdollista osallistua koulutuksiin. Sijaisjärjestelyt hoidetaan pääosin Sosterin muiden praktikoiden toimesta, mikäli se on mahdollista. Ulkopuolisia sijaisia käytetään talouden sallimissa rajoissa. Mahdollisuus jatkokouluttautumiselle pyritään järjestämään jokaiselle eläinlääkärille vuosittain. Alueella on pidetty lähiovetustilaisuuksia, jolloin kouluttaja on saapunut eläinlääkäriyhmän luo.

Myös Ruokaviraston ja ministeriön järjestämiin koulutuksiin osallistutaan mahdollisuuksien mukaan, AVI:n järjestämät läänineläinlääkärin työkokoukset 1-2 kertaa vuodessa ovat ammattitaidon ylläpidon kannalta pakollisia. Osa valvontaeläinlääkärin koulutuksen kustannuksista laskutetaan valtiolta (valtion tehtäviin liittyvät koulutukset). Valvontaeläinlääkäri pyrkii hankkimaan työssään tarvitsemaansa osaamista työnsä alkuvaiheessa erityisen paljon. Kaikkien halukkaiden eläinlääkäreiden osallistuminen Eläinlääkäripäiville joulukuussa pyritään turvaamaan käyttämällä ulkopuolisia sijaisia.

Suuntaa antava koulutussuunnitelma löytyy yksikön Y-aseman koulutuskansiossa. Koulutussuunnitelman ulkopuolelta lisäksi tulevat vuoden aikana järjestettävät erikoiskoulutukset, joista koulutussuunnitelmaa laadittaessa ei ole vielä tietoa.

7. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON PAINOPISTEALUEET 2022

Vuoden 2022 eläinlääkintähuollon painopistealueiksi kuntien osalta on valtakunnallisessa ohjelmassa mainittu häiriötilannesuunnitelman päivittäminen koronapandemian oppien perusteella, EU:n eläinterveys sääntöjen ja muun eläintautilainsäädännön toimeenpanon käytännön toteutus, epäilyyn perustuvan eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmän käyttöönotto, vuoden 2020 salmoneella- ja tilarehustamo-painopisteiden jatkaminen ja mahdolliset aluehallintovirastokohtaiset painopisteet. Aluehallintovirastokohtaisista painopisteistä ei ole kuntiin tullut tietoa.

Ympäristöterveydenhuollon häiriötilannesuunnitelma päivitetään vuoden 2022 aikana. Päivittämisessä huomioidaan myös pandemiavalmiuden kehittäminen sekä koronapandemian opit.

EU:n eläinterveyssäännösten ja muun eläntätilainsäädännön toimeenpano ei edellyttäne merkittäviä käytännön toimenpiteitä. Asiaan liittyviin koulutuksiin samoin kuin eläinten lääkitsemistä koskevia lainsäädäntömuutoksia koskeviin ja mahdollisiin eläinten hyvinvointilain voimaantuloon liittyviin koulutuksiin osallistutaan mahdollisuuksien mukaan.

Epäilyyn perustuvan eläinsuojeluvalvonnan tietojärjestelmän (ELSU-tietojärjestelmä) odotetaan selkeyttävän kirjauksia ja tilastointia.

Lisäksi osallistutaan mahdollisiin avi-kohtaisiin hankkeisiin, mikäli hankkeet toteutuvat ja se ovat sellaisia, että niihin voivat myös kunnat kohtuudella osallistua.

Lisäksi ympäristöterveydenhuollon uudelleenorganisoinnin mukanaan tuoma selitys- ja valmistelutyö tulee huomioida resurssien ja sijaistarpeen määrittelyssä sekä yleisesti toiminnan yleissuunnittelussa. Valtakunnallisesti valmis- teilla oleva eläinlääkäreiden palkkausjärjestelmän muutos saattaa myös aiheuttaa merkittäviä muutoksia eläinlääkäripalvelujen tuotantoon tulevaisuudessa. Muutoksia seurataan tiiviisti

8. SEURANTA JA RAPORTOINTI

Kuntayhtymän ympäristöterveydenhuoltojaosto seuraa valvontasuunnitelman toteutumista vuosittain. Seurannassa ja arvioinnissa kiinnitetään huomiota suunnitelmassa esitettyjen painopistealueiden toteutumiseen ja arvioidaan toiminnan vaikuttavuutta. Valvontasuunnitelma toimitetaan AVlin toimintavuotta edeltävän vuoden loppuun mennessä ja suunnitelman toteuman arviointi toimitetaan AVlin seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä.